ڇا آهي؟"

سرلا ڳوڙها ڪوڙي پنهنجي پتيءَ مٿي جرلن برڪري پئي، ۽ ٻنهي هٿن سان سندس پيرن کي ٻڪري، اکين مان ڳوڙهن جي ڌار وهائيندي چيائين ـ ننڍ اڏوئي، ٻيو ڪجهه نه. مونکي ڪٻڌايو ويچ لاءِ تا جڏو؟ منهنجي لاءِ ٻي ڪا ڪيڙي آڌي؟ مان ڏاڍي، ڪٻڌائين نه ويندس!

سماپت

سرلا دروازي ڏانهن نگاهه ڊوڙائي. هوءَ جيئن ئي
هڪ ٻه قدم اڳتي وڌي، تيئن امر اچي سامهون بيٺس
۽ بلڪل ويجهو اچي چيائينس - ”تو پنهنجي مطلب جي
ڳالهه ته ڪئي ئي ڪانه. ڇا هينئر ڇوڪريءَ جي ضرورت
نه اٿيئي؟
”آهي ڇو ڪين.“
”پوءِ هلي ڇو ٿي وڃين؟“
سرلا من ئي من ۾ پاڻ کي گهڻو ڌڪاريو. ’مان ڇو
اهڙي ٿي پيئي آهيان؟ جيڪي ڇوڪريءَ چاهيم ٿي سو ڇوان
ڇو ڪين ٿي؟ وري به اهو ئي ايمان!‘
سرلا چيو- هڪ ڳالهه آهي. توهان منهنجي وڃڻ واري
ڏينهن مون کان جيڪو سوال پڇيو هو ۽ جنهنجو جواب
مون نه ڏنو هو، اڄ مان انجو جواب ڏيڻ آئي آهيان.
”جواب ته تون ڏيئي ويئي هئينءَ؟“
”اهو جواب نيڪ نه هو. اڄ انجو نيڪ جواب
ڏيان ٿي. استريءَ ۾ نه ڳورائي آهي، نه تيج، نه ايمان،
ڪجهه به نه آهي صرف ......“
امر ابهري ۽ گهٽيل گلي سان چيو- پداءِ، تڏهن ڇا
آهي؟ بدلي جي خواهش، زبردست سزا- ذري ذري
ڪري عيوضي چڪائڻ جي اڇا! ڪيئن ...
”نه، صرف پريم، صرف داسيپڻو، فقط...“ سرلا هلندي ٿي
ويئي. امر کيس هٿ کان جهلي پڇيو. فقط بيو ڇا؟
سرلا! وڃ، پر ڳالهه پوري ڪري وڃ. پداءِ بيو

سر لا چيو- ها.

”ڪهڙي ڳالهه لاءِ تـي معافي وٺين؟ ڪاشيءَ ۾ اڇڻ جو ڇٽي ۾ ڇا آنسءَ، ڇا ان لاءِ؟ چارو ڄري آهي. هن کي ٽوڻي ايمان آهي، ٽوڻي ڪروڌ آهي، پر ٽون اسان جي ڪير ٿين جو اسين ٽوڻي ايمان ڪريون، ٽوڻي ڪروڌ ڪريون.“

سرلا جي ڳالهائڻ جي طاقت جڻ غائب ٿيندي ٿي ويئي! هڪ ڏينهن هن حيهن طاقت سان امر جو واٽ بند ڪري ڇڏيو هو، اها طاقت اڄ ڪيڏانهن ڪافور ٿـي ويئي؟ ان ڏينهن سنديس دل سنديس وس ۾ هئي. اڄ هوءَ پنهنجي دل وڃائي ويهي هئي.

امر ورڪ چيو- ٽون پلجي ۾ اهو خيال ۾ ڪجاءِ ته مونکي ڪو ان ڳالهه ڪري رنج ٿيو آهي. ٽون ئي بڏاءِ ته ٽون هتان وڃڻ واري ڏينهن ڇا چئي ويئي هئينءَ؟ ان ڏينهن ته ٽو سڀ لالا ٽوڙي ڇڏيا هئا. بوءِ هاڻـي ورڪ جو آئي آهين؟ موڪلائڻ؟ موڪلائڻ جي رسم ۾ ته ٽون ڪهڙو اڳــ پوري ڪري چڪي هئينءَ.

ٿڏهن ۾ سرلا ڪند هيٺ ڪري چپ چاپ بيهي رهي. ڪيس اها سمڪ ئي ۾ رهي ته ڪو امر ڏيري ڏيري سنديس ويجهو بولندو ٿو وڃي. ڪهڙي پر چپ رهڻ بعد امر ورڪ چيو- هيٺئر ته ٽنهنجي اسٽيشن ٽي وڃڻ جو وقت پر جي ويو آهي.

”مونکي باهر وڃڻو آهي، توکي بيو ڪم آهي ڇا؟“

”ها.“

”ڪهڙو؟“

”درشن ڪرڻو اٿم.“

امر ڪنڌ مٿي ڪري سرلا ڏانهن محڪم نگاهن سان نهاريندي پڇيو- درشن! ڇا لاءِ؟“

”ائين ئي. نه نه، بيو به هڪ مطلب آهي. مان توهان سان ڳالهيون ڪرڻ چاهيان ٿي. گهر آيل مهمان سان سڀ ڳالهائيندا آهن، صرف توهان ئي نٿا ڳالهايو. مان توهانجي ان اوڻائيءَ کي دور ڪرڻ ٿي چاهيان.“

”هينئر نه دور ٿي ويئي. هينئر مان وڃي سگهان ٿو يا نه؟“

”وڃو.“

امر ڪجهه دير تائين چپ رهيو. شايد هن به ڪجهه چوڻ ٿي چاهيو. هن ڏاڍي اوکيائي سان ان ارادي کي روڪڻ چاهيو، پر انکي روڪيندي به روڪي نه سگهيو.

سرلا وڌيڪ ڪجهه نه ڪيو. لاچار امر ئي ڏانهس نهاريندي چيو- جيڪڏهين تون مون ڪالهه آئي آهين ته مان پڇائتو ته توهيءَ اجائي ڪوشش ڇو ڪئي؟ انجي ته ڪا ضرورت ئي ڪانه هئي.“

سرلا ڪو جواب نه ڏنو. امر وري چيو- چارو چيو ٿي ته تون معافي وٺڻ آئي آهين. ڇا اهو سچ آهي؟

ڪيو. انهن سمجهندي ته حسن پنهنجي منهن موڙيو. ڏسندي ته هو جرڪ پئي پوئتي هٽي ويو، جيئن بارود کي چڻنگ لڳڻ سان. ٻاهر ڏاڏ ڪا ڪاڻي اڀندي آهي. نه ته اها مورتي جنهن کو ليش بيٺي رهي. نه هٽي، نه لڏي. امر هڪوار سوچيو، هتان ڀڄي وڃان، وري نه خاطر ڇا سوچي بيهي رهيو. ڏٺائين ته اها ته وشوناٿ مندر واري پوڄاريءَ جي مورتي آهي. صرف ان جيان ٻلڻ نه بدو اٿس. ريشمي وستر نه اٿس، نه ٻه ان مورتيءَ ۾ جيڪا ڪمي هئي ان کي هيءَ مورتي جڻ پوري ڪري آئي آهي.

سڙلا ٻوڏن پر ويهي امر جي چرڻن ۾ سر جهڪائڻ چاهيو، پر ڏس جي مارئي امر پير ڇڪي ورتا. سڙلا اٿي کڙي ٿي. چيائين - هتو چڙ ٿا؟ ڇا منهنجو پرنام ڏ قبول نه ڪندا؟

امر جواب ڏيڻ جي ڪوشش ڪئي، پر وات مان ڳالهائڻ نه نڪتس، - ڳلي تائين اچي اٽڪي پيس.

سڙلا امر ڏانهن نهاريندي چيو - ڇا پرڻام قبولڻ ۾ ٻه ڪا نراني آهي؟

هينئر امر سوال جو جواب ڏنو. ڪنيس ڳلي سان چيائين - ضرور آهي.

”ڪهڙو ڏوهه آهي، ذرا مان به نه ٻڌان؟“

”نه - تون ٽي ٻڌي سگهين.“

”ڇا گهر آيل مهمان سان ڳالهائڻ به نه گهرجي؟“

ڪجهه ڇڏ."

"هاڻي ته مان تنهنجي سواميءَ کان پنهنجو حق وٺڻ وڃي رهي آهيان، هينئر مان تنهنجي پهاڄ آهيان."

"تو اڃا حق ورتوئي ڪٿي آهي، پوءِ مان ڪيئن پهاڄ مڃان؟"

"هينئر ته وٺڻ وڃي رهي آهيان."

"دادي! فقط ايتري ۾ مان نه مڃينديس. پلا پنهنجو انصاف روءِ حق ڪير نه وٺندو، مونکي ته تون پنهنجي چرڻن جي داسي سمجهه."

سرلا گنڀير ٿي چيو- داسي ڇو ٿين؟ اڄ ته مان تنهنجي پهاڄ ٿيڻ وڃي رهي آهيان. اڄ کان مون توسان اهو لئون ناتو جوڙيو.

سرلا جا چرن ڇهي چاروءَ درد ڀرئي آواز ۾ چيو- صرف هڪ ڏينهن لاءِ نه پر سدائين لاءِ اهو ناتو جوڙ.

سرلا جهٽ پٽ اتان هلي ويئي. وراندو پار ڪري هن ان ڪمري ۾ پير ڌريو جنهن ۾ هن پهرين پنهنجي سواميءَ سان سڪ سواد جا ڪي ڏينهن گذاريا هوا، هڪ اهو به ڏينهن هو، ۽ هڪ اڄوڪو ڏينهن به هوا ان ڏينهن هن جي من ۾ صرف هٺ، بالوراءِ آتر ايمان هو ۽ اڄ ......؟

امر پنيرو بينو بتيءَ جي روشنيءَ ۾ ڪا چيز غور سان ڏسي رهيو هو. اوچتوئي اوچتو ڪيس ائين معلوم ٿيو، ڄڻ ڪنهن گهڻي ڏير ساهه روڪڻ بعد ڊگهو ساهه

جڏهن هوءَ ڄارو وٺ پهتي، تڏهن ڄارو ڪنڌ جهڪائي نه ڄاڻ ڪهڙي ڄمر سهڙڻ لڳي. ڪتي به آرام نه آيس. هٿ پير ٿڌا ٿي رهيا هئس؛ ڪتي ڪمر سندس هن حالت کي ڏسي نه وني الهيءَ خوف کان سرلا سڄو ڏينهن لڪندي ڇپندي رهي.

ان طرح هن ڏينهن ڪاٽيو، سالڄهي ٿي. گهر گهر ۾ ڏيا ٻريا ڄاروءَ وٽس اچي چيو- دادي!

سرلا چيو- ڇا آهي؟

”ڇا ڄوان، ڪجهه نه سمجهه ۾ ٿو اچي.“

”پوءِ ڇڏي ڏي، ڪجهه به نه ڄڻ.“

”بنا ڇوڙ حي نه نه رهو ٿو ٿئي. هاڻي ته شايد هي آخرين مڪامبلو آهي.“

لرزندڙ آواز ۾ سرلا چيو- ها، آخرين مڪاملو آهي.

”تڏهن وح، هڪوار آخرين درشن ته ڪري اچ.“

”ڪنهنجو؟“

”هن جو.“

”ڪيڏانهن وڃان؟“

”هو اڄهو هيٺئر ڪنهن ڪم سان پنهنجي ڪمري ۾ ويو اٿيئي. اُتيئي وٽس وڃ.“

سرلا اٿي ڪڙي ٿي. ڄاروءَ ويجهو اچي چيس- دادي وڃ، جلدي وڃ. دير نه ڪر. هٿ ٻڌي ٻني ويچار ۾ ويل نه وڃاءِ.

” نه پوءِ دادي ڪري ڄر ٿي سڏين، ڄارو؟ پيو

لکيو هو:- ”ڏيئي! مان ڏاڍو خوش ٿيس. مونکي اُميد ڪا نہ هئي تہ مان هن حياتيءَ ۾ ڪو اهو سک بہ ڏسندس. مان آسيس ٿو ڪيائو تہ ڦل ڀئي سگهي هجو. مان جلد ئي توکي آشيرواد ڏيڻ لاءِ اچي ايندس؛ اُما بہ ايندي.“

هن بي چٺي ڪولي پڙهي. لکيل هو:-

”امي! پرڪاش دادا جي پتر مان معلوم ٿيو تہ تون ساهرن ۾ ڏاڍي سکي آهين. اهو چاهيندي منهنجي آنند جو انت نہ رهيو. ماءُ کي مون صرف هڪ ئي روپ ۾ ڏٺو آهي. ڪڏهن توکي نيڪ ماءُ جي روپ ۾ ڏسنديس. ان لاءِ منهنجو من وياڪل ٿي رهيو آهي.“

اُما جو پتر پڙهي سرلا کلڻ جي ڪوشش ڪئي؛ پر کل جي بجاءِ اکين مان ڳوڙها ڳڙي پيس. سوچيائين - ’ساري سنسار جي ماڻهن مون کي اهڙو اڪمو سمجهو آهي، جو مان جيڪا جند جان گهوري اچا تائين جنگ جوٽي رهي آهيان، ان ڏانهن ڪير ڌيان ئي نٿو ڏئي! سڀ ماڻهو خبر نہ آهي تہ ڪهڙين اکين سان فقط منهنجي هار ئي ڏسي رهيا آهن. ڌڪار آهي اهڙي ناري جنم کي.‘

پاڇا لڙي رهيا هوا، شام ٿيڻ تي سفر ڪرڻو بوندو. سرلا هڪوار اتل وٽ وڃي هن کي هنج ۾ کنيو. اتل ملول منهن سان ڏانهس نهاريندو رهيو.

گذري ويا - هيئنر وچ ۾ صرف هڪ ڏينهن باقي
رهي اچو - هيترن ڏينهن ۾ نه سولا امر سان ملڻ چاهيو،
نه امر جو ٿي سولا سان گڏجڻ جو ارادو ٿيو. ٻنهي کان
جاروءِ ۽ ڪا ڳالهه نه ڇيڙي. ان ڏينهن امر هو
سندس ڪرو آدر ڪيو هو، انڪان هوءِ اچا لائين ڏکي
هئي . سولا من ئي من ۾ ڪئي ته ؛ باقي مونکي
هڪ ڪر ڪرڻو آهي . اهو ٿيو ته جڻ سڀ ڪجهه ٿيو.
هن هنر جو ليکو چوکو، جمع خرچ، حساب ڪتاب،
سڀ صاف ڪري ڇڏڻو آهي؛ بس ايترو ٿي بار باقي آهي ؛
وڌيڪ ڪجهه نه . هڪ ڏينهن هن ٿي هنڌ جنهنکي ,, نه ,,
ڪري هلي ويئي هئس ، ان ٿي جاءِ لي ، ان ئي
انسان کي ,, ها ,, ڪري هلڻو پوندو. ناري هنم جو
ڏوهه، پاڳ جو ڏوهه، سڀ کان وڌيڪ قدرت جو
ڏوهه، ظاهر ڪري ڏيکارڻو پوندو ۽ چوڻو پوندو - هي
ديوا! لنهنجي ئي هيءَ ٿي . هيئنر چوڻو حلائين؟ سڀ
ڪجهه آهوليءِ ۾ وهي چڪسءِ، هيئنر الهي هوم اگن
کي لون ٿي بجهاءِ . ٻرڻام ڪري چوڻو پوندو. منهنجي
نراڙلي پنهنجي لشانيءِ طور رڪ جو ٽلڪ لڳاءِ! اهوئي
پرساد ڏي. لون ٿرپت ٿي چڪينءِ، هاڻي مونکي
چوڪارو ڏي. هن جنم لاءِ مڪت ڪر، جيئن مونکي
وري نه ورڻو پوي . ,,
اڄ ئي وداع ٿيڻ جو ڏينهن هو. سولا کي ٻه
جنيون مليون، هڪ سندس پيءُ جي هئي- پي اماهي پٽس

لکيو هو:- ”ڏيءُ! مان ڏاڍو خوش ٿيس. مونکي اُميد
ڪا نه هئي ته مان هن حياتيءَ ۾ ڪو اهو سک
ڏسندس. مان آسيس ٿو ڪيا تو ته شل ٻئي سکي هجو.
مان جلد ئي توکي آشيرواد ڏيڻ لاءِ اتي ايندس؛
اما به ايندي.“

هن ٻي چٺي کولي پڙهي. لکيل هو:-
”امي! پرڪاش دادا جي پٽ مان معلوم ٿيو ته
تون ساهرن ۾ ڏاڍي سکي آهين. اهو ڄاڻندي منهنجي
آنند جو انت نه رهيو. ماءُ کي مون صرف هڪ ئي
روپ ۾ ڏٺو آهي. ڪڏهن توکي نيڪ ماءُ جي روپ
۾ ڏسنديس. ان لاءِ منهنجو من وياڪل ٿي رهيو آهي.
اُما جو پٽ پڙهي سرلا ڪلڻ جي ڪوشش ڪئي؛
پر ڪل جي بجاءِ اکين مان ڳوڙها ڳڙي پيس.
سوچيائين - ’ساري سنسار جي ماڻهن مون کي اهڙو
اکمو سمجهو آهي، جو مان جيڪا جند جان گهوري
اجا تائين جنگ جوٽي رهي آهيان، ان ڏانهن
ڪير ڏيان ئي نٿو ڏئي! سڀ ماڻهو خبر نه آهي ته
ڪهڙين اکين سان فقط منهنجي هار ئي ڏسي رهيا آهن.
ڪار آهي اهڙي ناري جنم کي.‘

پاڇا لڙي رهيا هوا، شام ٿيڻ تي سفر ڪرڻو پوندو.
ر لا هڪوار اتل وٽ وڃي هن کي هنج ۾ کنيو. اتل
ول منهن سان ڏانهس نهاريندو رهيو.

گذري ويا. هينئر وچ ۾ صرف هڪ ڏينهن باقي وڃي بچيو. هيترن ڏينهن ۾ نه سولا امر سان ملڻ چاهيو، نه امر جو ني سولا سان ڳڏجڻ جو ارادو ٿيو. ٻنهي کان جاروءَ ۾ ڪا ڳالهه نه ڇڙي. ان ڏينهن امر هو سندس ۾ آدر ڪيو هو، الڪان ڇوءِ اچا تائين ڏکي هئي. سولا من ئي من ۾ ڪڍي نه باقي مولڪي هڪ ڪم ڪرڻو آهي. اهو ٿيو نه جڏهن سڀ ڪجهه ٿيو.

هن جنم جو ليکو چوکو، جمع خرچ، حساب ڪتاب، سڀ صاف ڪري ڇڏيو آهي، بس اهڙو ئي بار باقي آهي، وڌيڪ ڪجهه نه. هڪ ڏينهن هن ئي هنڌ هنهڪي ”نه“ ڪري هلي وئي هئس، ان ئي جاءِ تي، ان ئي انسان کي ”ها“ ڪري هلڻو پوندو. نارڪ جنم جو ڏوهه، پاپ جو ڏوهه، سڀ کان وڌيڪ قدرت جو ڏوهه، ظاهر ڪري ڏيکارڻو پوندو چوڻو پوندو - هي ديو! تنهنجي ئي جڏهن تي. هينئر ڇو ٿو جلائين؟ سڀ ڪجهه آهوليءَ ۾ رهجي چڪوسءِ، هينئر الهي هو مراڳن کي توڻ ئي بچاءِ. ۾ ٽام ڪري چوڻو پوندو. منهنجي ٻه ڙلي پنهنجي نشانيءَ طور رک جو للڪ لڳاءِ! اهوئي برساد ڏي. تون ترپت ٿي چڪينءَ، حاڻي مولڪي چوٽڪارو ڏي. هن جنم لاءِ مڪت ڪر، جيئن مولڪي وري نه ورڻو پوي.“

اخ ٿي وداع ٿيڻ جو ڏينهن هو. سولا کي ٻه ڪ سندس پيءُ جي هئي- پي آماجي پٽس

لکيو هو: ”ڏيءُ! مان ڏاڍو خوش ٿيس. مونکي اُميد ڪا نه هئي ته مان هن حياتيءَ ۾ ڪو اهو سک به ڏسندس. مان آسيس ٿو ڪيان ته ٿل ٻچي سکي هجو. مان جلد ئي توکي آشيرواد ڏيڻ لاءِ اتي ايندس؛ اما به ايندي.“

هن ٻي چٺي کولي پڙهي. لکيل هو:

”امي! پرڪاش دادا جي پتر مان معلوم ٿيو ته تون ساهرن ۾ ڏاڍي سکي آهين. اهو ڄاڻندي منهنجي آنند جو انت نه رهيو. ماءُ کي مون صرف هڪ ئي روپ ۾ ڏٺو آهي. ڪڏهن توکي نيڪ ماءُ جي روپ ۾ ڏسنديس. ان لاءِ منهنجو من وياڪل ٿي رهيو آهي.“

اما جو پتر پڙهي سرلا کلڻ جي ڪوشش ڪئي؛ پر کل جي بجاءِ اکين مان ڳوڙها ڳڙي پيس. سوچيائين - ’ساري سنسار جي ماڻهن مون کي اهڙو اڪمو سمجهو آهي، جو مان جيڪا چند جان گهوري اچا تائين جنگ جوٽي رهي آهيان، ان ڏانهن ڪير ڌيان ئي نٿو ڏئي! سڀ ماڻهو خبر نه آهي ته ڪهڙين اکين سان فقط منهنجي هار ئي ڏسي رهيا آهن. ڌڪار آهي اهڙي ناري جنم کي.‘

پاڇا لڙي رهيا هوا، شام ٿيڻ تي سفر ڪرڻو ٻوندو. لاهڪوار اتل وٽ وڃي هن کي هنج ۾ ڪنيو. اتل منهن سان ڏانهس نهاريندو رهيو.

چاروڙ آهستي چيو- ڳجهر ٻرني هيس.
سرلا- مردن ڪاڏو آهي. داسي سڏڻ آئي هيئه.
وچي ڪاٺي اچ.
”ها، هينئر ني ٿي وڃان، اڄ ڪاڏو آهي؟“
”ها، مون ڪارايو ٿي مانس.“

ڳالھ ڪر."
"اتل جي ماءُ آهي."
امر چڙڪي چيو- ڪير آهي؟
"اتل جي ماءُ."
"سچ ٻڌاءِ، ڪھڙي ڳالھ آهي؟"
"اڇا سچ ٿا ٻڌايانو، دادي آئي آهي."
"ڪيئن آئي آهي؟"
"هوءِ اتل کي ڏسڻ ۽ هڪ ماڻھوءَ کان معافي وٺڻ آئي آهي."
امر عجب مان چيو- وري ٻہ ساڳي ڳالھ، مان پڇان ٿو تہ هوءِ ڪنھن کان معافي وٺڻ آئي آهي."
"جيڪو هن مان ناراض هجي، توهان جيڪڏهن مٿس ناراض هجو تہ کيس معافي ڏيو."
"چارو! تون چري تي ويٺي آهين ڇا؟ ڪير ڪنھن تي ناراض آهي؟ ڇاجو ڏوھ ۽ ڇاجي معافي. چڱو مان ٻاهر ٿو وڃان، پرڪاش اڪيلو ويٺو هوندو.
امر جلدئي ٻاهر هليو ويو.
چارو گھڻيءَ دير تائين ڪمري جي اندر ئي ويٺي رهي. اتان آهستي هلي مندا جي ڪمري ۾ وڃي ڏٺائين تہ اتل سرلا جي هنج ۾ ويٺو ڳالھيون ڪري رهيو آهي. چاروءَ کي ڏسي سرلا کلندي چيو- هيتري دير ڪٿي لڳايئہ؟ اتل پڇي،توکي ڳولھيو.

ڪال ئي هلندڙ ٽليءَ جيان سولا چيو — ضرور
وينديس.

"نه ها، هن ڪي نه شايد ڪجهه نه ڪاٽيو نه ڪو
تون آئي آهين."

چارو اٿي ڪري تي ٿ سولا کي هٿ کان پڪڙي
چڪي هلڻ لڳي. آڳند پار ڪري ٻئي روشنيءَ سان
جهڳ مڳ ڪندڙ ڪمري جي دروازي تي اچي
بيٺيون. چاروءَ خيال ڪيو نه ٻيون ڪجهه ڏيڻ گهرجي.
سولا جا ٻير لب، اول تي چرڻ کان جواب ڏيڻ پيا
هوا. چاروءَ چيو- ٽرس، مان ٻيون ڪجهه ڏيڻ اچان،
پوءِ هلڻانءِ.

چاروءَ ڪمري جي اندر وڃي ڏٺو ته امر پلنگ
تي ليٽي اخبار پڙهي رهيو آهي. هن پرسان اچي
چيو- ڇا تي رهيو آهي؟ ڪا ڳالهه ڄاڻو ٿا؟

"ڪهڙي ڳالهه؟"

"هڪ نئون ماڻهو آيو آهي."

"ڪير آيو آهي؟"

"جيوتو سيال آهي، توهان ٻڌايو ته ڪير هوندو؟"

امر ڪجهه سوچي چيو- خبر نه آهي، ڪير آيو
آهي، منهنجو ته ڪنهن ڏانهن به ڌيان ڪونه ٿو وڃي.
تون ئي ٻڌاءِ، ڪير آهي؟"

"اها ٻاط ٻيجهي زبان سان چوندي."

آفت آئي. تون ٻڌائين نه واهه، نه نه ٻي

لڪي ويٺي هئين؟
سرلا اُٺل کي چڪي جئين ئي سندس منهن چميو تئين سندس ڪليجي اندر لڪل جوالا ڳوڙهن جي روپ ۾ نڪري ٻاهر ٿي.
سنجها کان پوءِ چارو سرلا وٽ اچي چيو- دادي! سمهي پئين ٿي ڇا؟
سرلا لرزندڙ آواز ۾ چيو- ها.
”رستي جي ٽڪ ڪري برابر توکي ننڊ ايندي هوندي، پر اٿي ته به ٿي ڳالهيون ته ڪيون. دادي! اڄ جڏهن ڪسان آئي آهين، تڏهن کان مون سان دل کولي ٻه ڳالهيون به نه ڪيون اٿيئي. اڳئين جيان هڪ ڀيرو به چارو چئي نه پڪاريو اٿيئي.“
سرلا کي دڪ ٿيو، پر هڪدم منهن تي مرڪ آڻي چيائين- سچ ٻڌايانءِ، مان هن ڀيري توکان معافي وٺڻ آئي آهيان.
”نهيو، تون ان لاءِ آئي آهين، اسان کي ڏسڻ نه آئي آهين؟“
”انجو ته مونکي هيئر حق ئي ڪونهي. معافي وٺڻ جو حق آهي، اهائي وٺڻ آئي آهيان.“
”منهنجي ڳالهه ڇڏي ڏي. منهنجي اکيان تون ڪنهن ڏينهن به ڏوهاري ڪانه هئينءَ، هان جنهنجي اکيان ڪري ڏوهاري ٿئي هجين، ان کان ڀلي معافي وٺ.“

مندا ـ ڻ .
هيڏانهن هوڏانهن جي ڳالهين بعد امر، پرڪاش کي چيو. هل ته اسين ٻاهر هلون. اتي هلي آءُ، تون ته اسان سان هل.
جاوءِ آهستي چيو. ته، اتي کي هٿ ڇڏيو.
امرناٿ پرڪاش کي ساڻ ڪري ٻاهر لڪري ويو. سرلا سمجهي ويئي ته پرڪاش اچا تائين امرناٿ سان منهن جي اچڻ جي ڳالهه نه ڪئي آهي. سرلا وڏي اهي ڪمري جي دريءَ وٽ بيٺي. چوطرف سڀ جيزون اڳئين جهان ٿي پيون هيون صرف انسان ٿي وقت سان گڏ وگڏ بدلجندو ٿو رهي؛ نه ته جيڪر ڇو سرلا پنهنجي هن سچائي ۽ حالتي پر جي گهر ۾ اچي ٻاڻ کي لچي ۽ شڪي پائڻي ها؟ سرلا پاسو ورائــي بيٺي. پنيان ڪمهن جي اچڻ جي آهٽ سندس ڪن پئي. پوءِ هن منهن نه ڦيرايو. هوءَ من ئي من ۾ جهي رهي هئي، ”اي پرڀو، ڦاٿي وڃ. ڪٿ مان تو ۾ سمائجي وڃان.“ پنيان ڪنهن ڏاڍي مٺي ۽ سماڄهي سر ۾ چيو ـ اما!
سرلا هڪدم پاسو ورايو. ”آهه! هيءَ ئي ته منهنجو سڀ ڪان پيارو ڏن آهي. هن ۾ ته ڪو قيمو ڪونه آيو آهي. ”اُتل اچا ۽ ويچو اچي سندس پلئه پڪڙيو ۽ ڏاڍي سڪ مان چيائين ـ امي، تون هت ڇو بيٺي آهين؟ مان ته اوڪي ڳولهي ڳولهي ٿڪجي پيس ـ ڏجا ڪٿي

سرلا ۽ ته پنهنجيان منهن ورائي ڏنو ۽ نه ان سوال جو جواب ئي ڏنو. چپ چاپ مندا کي وٺي اڳتي وڌي. مندا آيل انسان کي پرڻام ڪرڻ چاهيو. هن مٺي آواز ۾ چيو - چڏ ڏيءَ! تون ههڙي ڪمزور ٿي. ويٺي آهين، سو ته مون سپني ۾ نه سوچيو هو. تون اهڙي بيمار ٿي هئينءَ؟ مندا سر جهڪائي کلندي چارو ۽ جا چرن ڇهيا. ڪمري ۾ اچي مندا کي پلنگ ليٽايو ويو. هڪ داسيءَ اچي چيو - بابو اچي رهيو آهي.

سرلا هڪدم اٿي ٻئي ڪمري ۾ هلي ويئي. سندس مٿو اهو ويچار ڪري ئي چڪر کائي رهيو هو ته ڪيئن هن لڄ کان ڇوٽڪارو پايان. مان هت ڪيئن هلي آيس. مون ڪلاڪ به اڳ به سو چيو ڇو ڪين؟ اڇو جلد ئي امرناٿ کي خبر پوندي ته مان وري هت آئي آهيان. شايد هو هيانتائين پڌي به چڪو هوندو. مون جنهن هر معاملي ۾ ايترو اهنڪار ڏيکاريو، سڪ جي اوچي آسڻ کي هڪ ڏينهن ٺوڪر هڻي هلي ويس، اڄ مان اهائي ري ڪونيءَ، بکارڻ جيان بيک مڱڻ آئي آهيان اها ڪهڙي نه لڄ جي ڳالهه آهي!

اڳيان اڳيان اٽل، پنهنجيان امر ۽ پرڪاش گهر اندر گهڙيا. امر اچي مندا وٽ وينو.

پرڪاش وري اٽل سان رهاڻيون ڪرڻ لڳو. امر مندا کان سندس بيماريءَ جو حال احوال وٺي پڇيو - ستي ۾ تڪليف ته ڪانه ٿيئه.

ميلاپ ڏاڍهن

چار سال، پورن چئن سالن کان پوءِ هوءِ ساحلن تي آئي
هئي، ته به سڀ ڪجهه جئين جو تئين ڏٺائين. وطن جون
قطار و اوٺن تي اوچو ڳاٽ ڪري ايئون هيون. ڪيس
ڪجهه دوريءَ تي ديومندر جي مهاڙيءَ ۽ اوٺن تي
ڏيکاري ڏيئي رهي هئي. گاڏي اليئي اچي لڳي،
جتي چار سال اڳ سنڌ وداع ٿيڻ وقت بيٺي هئي.
پرڪاش هيٺ لٿو، پر سرلا جا پير ايتريقدر ڏکي رهيا هئا
جو سنڌ لاءِ هيٺ لهڻ تي مشڪل ٿي پيو. ٿوريءَ
دير بعد هن جهڪي ڏٺو ته گاڏيءَ جي دروازي جي
پرسان ڪير ڪوڙو هو. لڏهن هوءِ الست همت ٻڌي
هيٺ لٿي. پرسان تي مندا جي پالڪي رکي هئي
مندا پاڻ تي لهڻ جي ڪوشش ڪري رهي آهي،
ڏسي هن جهٽ پٽ گاڏيءَ مان لهي مندا کي سهارو
ڏيئي هيٺ لاٿو. ان وقت ڪيس انهن معلوم ٿيو جڻ
ڪنهن پنيان اچي سنڌ هٿ پڪڙيو ۽ جهٽ پٽ
وري هٿ ڇڏيندي پڇيو- ڪير آهي؟

” ڪهڙي ڳالهه؟“

” مون کي موٽي پاڻ سان وٺي اچجانءِ.“

سرلا جي هن سياويڪ ڪمزوريءَ کي ڏسي پرڪاش کي عجب ڪونه لڳو. هوڪجهه اڳ ئي تاڙي ويو هو جنهن ڪري هن سرلا سان هاڻ جي ڳالهه ڇيڙي هئي. سرلا جي ڳالهه ٻڌي هن مشڪندي چيو- پنهنجي گهر وڃڻ ۾ به ايترو ڊپ؟

” پنهنجو گهر؟ منهنجو گهر ڪٿي آهي؟ اها ڳالهه نه ڪر.“

” چڱو مان توکي پاڻ سان وٺي ايندس. تون خاطري ڪر. تون هن گهر جي لڪشمي آهين. توکانسواءِ هن گهر جو ڪم ڪيئن هلندو؟

” چڱو ڇڏ انهي ڳالهه کي. ٻڌاءِ ڪڏهين توهلين؟“

” سيان، تون هلڻ جي تياري ڪر.“

” سيان نه، ٻه ڏينهن پيا ٻه ترس.“

نه ڄاڻ ڇو سرلا جي دل ڌڪ ڌڪ ڪري رهي هئي. انڪري ئي هن ٻن ڏينهن جي مهلت گهري. مندا به سرلا جي هلڻ جو ٻڌي ڏاڍو خوش ٿي. سرلا ڪيس همت ڪان جهلي چيو - پر مونکي جلد ئي پاڻ سان وٺي اچجانءِ. اڄ سرلا کي پنهنجي طاقت تي ايترو ڀروسو به نه رهيو هو. مندا کلندي چيو - ءَ جيڪڏهن مان توهان کي اتيئي ڇڏي اچان ته پوءِ؟

”اهو ڇا ٿي چوين، ڪير به خيال نه ڪندو.“

”ڇا ڪير انين به نه چوندو ته هيءَ وري ڇو آئي آهي؟“

”نه انين به نه چوندو“

”بر ڪاش! توکي خبر نه آهي. مان ڪاشيءَ بروڊو الڊير ڪري آئي آهيان. مان چاروءَ کي ڇڏي به وڃن نه ويس.“

”تڏهن ته مان چوان ٿي توائي هلي سيٺيءَ کان اجازت اڄ.“

سرلا جڏهن اوچتو ئي اوچتو لنڊ ڙي لنبگر بجي بڻي. من جهلي نه سگهي. محسوس اڻا طاقت ئي نه رهي. جڏهن من بر گهٽي ڪمزوري اچي وينديي آهي تڏهن جيڪو بي ڪا به ڳالهه ڪندو آهي نه اها آڪاش وانيءَ جيان پئي پاسدي آهي. هميشه به الي وڃي سگهجي ٿو، ان ڪالسواء سرلا جي من بر اِي ڪا ڳالهه ئي ڪا نه آئي. سندس اندر ڇٽي رهيو هو. ”هڪ وار هلي سيٺيءَ کان معافي وٺي اچ. استريءَ کي ايترو ايمان ڪرڻ نه گهرجي. جڏهن اهو ايمان خود بخود پورو ٿيندو ته وري تڏهن باقي ايترو لڪ لڪاءُ ڇا لاءِ؟ ڪيس جڏ ڪو غيبي آواز اچي رهيو هو: ”دوکميا ڪري چاڻن ٿا، توکي ضرور کميا ڪندا.“

ٿورو ترسي چيائين - ”چڱو برڪاش مان هلنديس، پر ڳالهه آهي.

استري‌ءَ جي دل

سرلا کي آئي هڪ مهنو ٿي ويو. مندا ڏيري ڏيري تندرست ٿيڻ لڳي، جئين آرهٽ جي جهولن ۾ لڪن جي ساڙيل ول برسات جي بوندن پوڻ سان سائي ٿيڻ لڳي. سرلا پنهنجي جيوت لاءِ ويچارڻ لڳي- پين کي سيڪنهن قسم جو سک رسائي مان پاڻ کي سيني سکن کان دور ٿي دور رکندي ٿي اچان. پنهنجو حق بنان منهن ميري ڪٿي پين جي حوالي ڪري مان سدائين الهن جي سک ۾ سکي ٿيڻ جو ايمان دل ۾ ڌاريندي ٿي رهان. هن (سواميءَ) سان منهنجو هاڻي ڪو سنبند نہ رهيو آهي. نہ هنکي مون کان ڪجهہ ونڻو آهي ۽ نہ ڏونکي هن کان. ان ڪري قدرت شايد اندر ئي اندر منهنجو هٿ پڇي رهي آهي.

شام جو مندا کي دوا پيارڻ لاءِ وڃڻ وقت سرلا ڏٺو تہ پرڪاش بہ اندر وينو آهي. پرڪاش سرلا کي ڏسندي ئي چيو- ماڻڪ گنج کان چٺي آئي آهي.

وشوناٿ منهنجي اڳيان هن طرح ٻڌايو مون کي:
ٻه آئم پرڪاش ڪري ڏيکاريو هو. ٻه مون
ڪيس نه سڃاتو. ٻڌايم ته نه ڪبير. سڃاڻان به ڪيئن، مان
نه جنم جي انڌي آهيان.

استريءَ جي دل

سرلا کي آئي هڪ مهنو ٿي ويو. مندا ڏيري ڏاڍي تندرست ٿيڻ لڳي، جئين آرهڙ جي جهولن ۾ لڪن جي ساڙيل ول برسات جي بوندن پوڻ سان سائي ٿيڻ لڳي. سرلا پنهنجي جيوت لاءِ ويچارڻ لڳي- ڀين کي سيڪنهن قسم جو سک رسائي مان پاڻ کي سيني سکن کان دور ٿي دور رکندي ٿي اچان. پنهنجو حق ٻنان منهن ميري ڪئي ڀين جي حوالي ڪري مان سدائين اُلهن جي سک ۾ سکي ٿيڻ جو ايمان دل ۾ ڌاريندي ٿي رهان. هن (سواميءَ) سان منهنجو هاڻي ڪو سنٻند نه رهيو آهي. نه هنکي مون کان ڪجهه وڻو آهي ۽ نه ڏولکي هن کان. ان ڪري قدرت شايد اندر ئي اندر منهنجو هٿ پڪڙي رهي آهي.

شام جو مندا کي دوا پيارڻ لاءِ وڃڻ وقت سرلا ڏٺو ته پرڪاش به اندر ويٺو آهي. پرڪاش سرلا کي ڏسندي ئي چيو- ماڻڪ گنج کان چٺي آئي آهي.

وشوات ميبنجي اڳيان ھن طرح ٻرٻ موڙئي۽
۽ آلم پرڪاش ڪري ڏيکاريو ھو. ٻر مون
ڪيس نہ سڃاتو. پرتہ ٻہ نہ ڪير، سڃاڻان بہ ڪيئن، مان
نہ ڄھڙ ھي الذي آھيان.

تو سگهان. تو ڪڏهن هن وڪ جو سواد نه چکيو آهي. تنهنجي
دل ۾ جذبي ڪانسواءِ خشڪ ٻي دلي ديا ڀريل رهي
ٿي. تو صرف فرض جي اهنڪار جو مزو ورتو آهي.
توکي انهي کان سواءِ ٻي ڪا خبر ڪانهي.
هڪ ڏينهن هوءَ سوچڻ لڳي، ڇا پرڪاش
جيڪي چيو آهي سو سچ آهي. ڇا مون
۾ فرض بجاوريءَ جي خشڪ ايمان کان سواءِ ٻيو
ڪجهه به نه آهي. پوءِ تڏهن هيءَ جوالا ڇا جي آهي،
جا اڄ ڪيترن ورهين کان ڪڏهن نه اجهامندڙ چتا جيان
ڏيري ڏيري مونکي جلائيندي رهي آهي. پريندي نه
منهنجي اندر ۾ ايتري آنڌ مانڌ ڪا نه هئي. پر پوءِ نه
اها ڪاشيءَ واري گنگا گهاٽ جي شمشان جيان ڌڌڪي
رهي آهي. اها کهڙي باهه آهي، ڪجهه سمجهه ۾ ئي
نٿو اچي، پرڪاش مون ۾ جيڪا ڪمي ڏيکاري اهو پريم ڇا
اهڙو اگن جهڙو آهي. ڇا اهو پريات جي دائمي وهندڙ گنگا
جي وهڪري مثل شانت ۽ سيتل نه آهي؟ رڻ پٽ جي
واريءَ ۾ پريم جي وهڪري جو ڪٿي ڪو پتو پوي. اُن
جيوت ڦوڪيندڙ پريم کي نه مون ڪڏهن سڃاتو به
ڪينهي، تنهن ڪري ان کي سدائين رڃ سمجهي ٺڪاريندي
ي آهيان. مون نه حياتيءَ ۾ هڪڙي ڏينهن لاءِ به انهيءَ
وا ۾ نه وهتو آهي؟ ڪيئن وهنجنديس؟ مونکي ڪير
نجارڻ وارو آهي؟ لنڊيڻ کان ئي نه منهنجي جيوت
پٽ، سڃي ۽ ويران ٿي رهي آهي. هڪ ڏينهن

حي بيماريءَ جي خبر ڏني هئي. هن ڏينهن تي اما ۽ راڌڪا بابوءَ کي ڪاشيءَ ۾ ڇڏي سرلا ڪالي گنج اچي پهتي. مندا جي حالت ڏاڍي خراب هئي. سرلا سمجهي ويئي ته مندا جي هاڻوڪي حالت لاءِ پيو ڪمل، خود پرڪاش ۽ پرڪاش جي پي ڏيالي تي ذميوار آهي. هن هڪ ڏينهن کيس چيو — پرڪاش! ياد رکجانءِ جڏهن مندا مري ويئي ته تون ڀڳوان اڳيان ڏوهاري ٿيندين.

ڳالهه کي ڪپيندي پرڪاش چيو - تو اجهو اڃا هيتر ڪوله ڇو ته مندا چڱي ڀلي ٿي ٻولدي؟

" پرڪاش، تون ته ٻاراڻيون ڳالهيون ڪري رهيو آهين. هن معاملي ۾ ڪير تو خاطري سان چئي سگهي ٿو ته ڇا ٿيندو؟ پر توهانجو فرض آهي ته ......"

پڇي هٿ سان پنهنجو منهن لڪائي پرڪاش چيو- هن وقت اهي ڳالهيون نه ڪر. اهو ڀڳوان نه ڪري ته ڪيئن چڱي ڀلي ٿيندي. فرض جي ڳالهه سان هن وقت ڪهڙو مطلب ڪولهي. فرض ادائي ڀليان ٿي ته ويچاري ڪڏهن جي هيءَ حالت ٿي رهي آهي.

"پرڪاش! ڇا فرض جي پالنا ڪرڻ سان ئي هن جي هيءَ حالت ٿي آهي؟"

"سرلا! سارو سنسار تو جيان نه آهي. تون سڀ ڪجهه ... سگهين. جو تون ڪري سگهين، سو ٻ ٿي

چنا مثل آهي. پهرين ڏيري ڏيري جهڪي روشني ٿئي ٿي، پوءِ روشني تيز ٿي ٿئي، وري هوريان هوريان جهيڻي ۽ تيز ٿيندي ٿي رهي. ان بعد اوچتو ئي اوچتو ڏان ڏان ڪري ٻاهر پٽڪا ڪائي پري ٿي. آخر ۾ مٽ پير رڪ وڃي ٿي رهي. سيني جي پهاڙي اٿين ئي ٿئي ٿي.

سرلا اداس ٿي ڏسي رهي هئي ته سٺ ورهين جي پوڙهي راڌڪا بابوءَ جي جيوت، جي جوت به ڪنهن ڏينهن انهيءَ طرح اجهامي ويندي. اما جي ڪومل، ننڍي آشا، ترشنا ۽ سک دک پري حياتيءَ جي پرڀات جو به هن طرح خاتمو ٿي ويندو. پرڪاش هن وقت هڪ ٽرندڙ ٻلوان جوان آهي، مندا سندس جيون ساٿڻ. بدنصيب مندا جو به اهو ئي الت ٿيندو. سرلا جي هيءَ سناويهن ورهين جي سک دک ڀري منجهيل حياتي به انطرح اجهامي ويندي. سيني جي آخرت مٽ پيرڪ آهي. مندر جي آرتي بند ٿي ويئي. راڌڪا بابوءَ چيو- هاڻي هل ته گهر هلون. رات ٿي ويئي آهي.

گهر پرسان ئي هو. سرلا گهر ايندي پنهنجي ڪمري ۾ هلي ويئي. هوءَ سنڌيا پوڄا اڪيلي ڪندي هئي. ڪيس اندر گهڙنديئي ڪٽ تي پيل پرڪاش جو پتر مليو. سرلا جو خيال هڪدم ڪنهن ٻئي هنڌ ڏانهن ڊوڙي ويو. جنهن جي پتر اچڻ جي اميد هئي ان ته شايد ڪڏهن پتر لکڻ جو خيال به نه ورتو هوندو. پتر کولي پڙهيائين. پرڪاش مندا

ملا جي بيماري

برسات جي موسم هئي، سنجها جو سمو. پاڇيرنيءَ جي هٿي باسي جهڙا بادل پربو آسمان التي لي بو. ڪاشيءَ جي هر گهاٽ لي هرلين جي جهڙ ۾ لڳي بيٺي هئي. هر مندر ۾ آرتيءَ جا گهنڊ گهڙ يال وڄي رهيا هئا. سامهون ڪناري بست واري گنگا ڪل ڪل ڪندي پنهنجي دائمي چال سان وهندي لي وهي. ڪناري واري چهڪو چڙهي ڏوڙ پرلي ولڪ ڏي وڃي هئي. نديءَ جي ڪناري جاليءَ لي هر هڪ مندر او چي گهاٽ اٻو لي پنهنجي هستيءَ جي ثبوت ڏيڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هئو. سڀني مندرن ۾ ڪولاهل متو پيو هو. پر گنگا جي ڪنڌي لي پورن شانتي پراڃمان هئي.

لورو دور شمشان گهاٽ لي هڪ چتا جلي اجهامي رهي هئي. اما ۽ راڌڪا پاڻو سنڌيا ڪري رهيا هئا. ۽ سرلا وڏي هڪ مٽي تي السالي حياليءَ جي هن آخري عملي کي ڏسي رهي هئي. هيءَ زندگي جا ڏڏ ڪندڙ

سنسار کان دور رهي، ۽ سڀ تياڳي ٻڌجي سگهن ٿا، پر انهي تياڳ جي طاقت پاڻ ۾ ڪيتري آهي، ان جي آزمائش ته سنسار ۾ رهي ئي ڪرڻي پوندي. پرڪاش ۽ مندا سان پنهنجي حالت کي ڀيٽيندي، سرلا ڪڏهن ڪڏهن سوچيندي هئي- سندس سوامي ۾ ڪي دل نه آهي. ڊاڪٽرن ۾ جو ڪجهه به نه ... ۽ مندا جاتو ٿي ته سندس سوامي سندس ئي آهي. سندس ان رتن جو ٻيو ڪو به حصيدار ڪونهي. سرلا جو سوامي پٿر جي ديوتا مثل هو.

سرلا اڄا به دل ئي دل ۾ سندس پوڄا ڪئي ٿي؛ پر بنا پرساد پائڻ جي. اهڙي پوڄا گهڻا ڏينهن ٿي هلي سگهي؟

پيري ساهرن مان اچڻ لاءِ توکي مونکي خط لکيو هو نه؟

سرلا ذرا حيرانيءَ مان ورائيو. توهان مونکان اهو سوال ڇو ٿا پڇو؟

رادڪا بابوءَ آهستي سان چيو - انهن ٿي؛ ڪيترن ڏينهن کان مونکي خيال اچي رهيو هو ته شايد مون توکي زبردستي ساهرن مان سڏايو آهي. پر اڄ مونکي اوچتو ياد اچي ويو ته پوءِ پيري توکي مونکي لکيو هو.

سرلا چيو - شايد توهين سمجهو ٿا ته مان توهان وٽ رهي سگهي ٿي گذاريان؟

”هائو ڌيءَ! مونکي وقتي اهوئي خيال ايندو آهي. انڪري مونکي ڪڏهن ڏک نه ٿيندو آهي.“

رادڪا بابوءَ وڌيڪ ڪجهه نه چيو، پر ڪيتري مهل کان پوءِ هڪڙو ڏکيو ساهه کڻي ٻاهر هليو ويو.

سرلا اهو سمجهي نه سگهي ته ماءُ پيءُ جي اکين کان سچي حقيقت کي لڪائڻ ڏاڍو ڏکيو آهي. هوءَ ويچارڻ لڳي - ماڻهو اهو خيال ڇو ٿا ڪن. جنهن سنبنڌ کي مان اهڙي آسانيءَ سان ٽوڙي آئي آهيان، تنهن کي، ٽوڙڻ جا ماڻهو اهڙو اوکو ٿا سمجهن؟ هڪ ڏينهن گهر لباڳي، ڪاشيءَ ۾ اچي نواس ڪندڙ ماڻهن لاءِ ڳالهه ٻولهه ڪندي سرلا چيو - سنسار ڇڏي يا

آئي آهي. اتي وچـــڻ سان وشونات وري سندس
.چايل وت کيس ري گهري ورائي ڏيندو. پر هينئر
ها ڪٿي هئي؟ هت آئي ٻه ڪيس ڇهه مهنا ٿي ويا
ٻه اهـو سگهه، اها خوشي ۽ اي فڪري ڪٿي ٻـ
دسڻ ۾ نه آيس. هينئر ڇڻ ڪاشي اها ڪاشي ئي نه
رهي هئي. خيال ڪيائين تـہ ٻين جو هت اچڻ ته
سڄايو ٿيو. فقط منهنجو ئـي اجايو ٿيو. چارو ۽ سـان
گڏئي هڪ سال ٿي ويو هوس. ان وچر هنجو ڪو ٻه
خط پتو نه آيو هو. پر هو ۽ ان جو خيال ڇو ڪري؟
هو جتي هجن اتـي خوش رهن. هو ۽ هنن جو حال
احوال ڪهڙي منهن سان پڇي؟ سرلا اجا تائين پنهنجي
اها مئہ ماري نہ سگهي هئي.
گهر جو سڄو ڪم ڪار گهڻو ڪري اُما ئـي ڪندي
هئي؛ هو ۽ ٻـ ڪڏهن ڪڏهن ڇوندي هيس- امي!
هاڻي توکي ڇا ٿـي ويو آهي؟ تون ڪا ٻه ڳالهه جهت
وساري ٿي وهين؟ تو ڪان ڪو ٻه ڪم نٿو اچهي؟
ڪڏهن ڪڏهن پڻس ڇوندو هو- سرلا ڏي ۽ تون
ڏينهون ڏينهن ڳرندي ٿي وڃين؟ من پوري نڪاڻي نٿو
ڏسجيئي؟ اڳئين جيان دل لائي ڪو ٻه ڪم ڪونه ٿي
ڪرين؟ ڇا ڪنهن ٻئي هنڌ هلڻ سان تنهنجي طبيعت
سڌرندي؟ چئين تہ اتي هلون.
راڌ... ۽ ... وڏيڪ ڪجهه نه ڪيو. پر اوچتو
...نهن... ائين - سرلا، پيا ڙي ۽ جي

ڇهه مهنا ٿي ويا. ان ڪالڇوءَ ڇار وءَ ڪبس وري ڪڏهن به ڪا ڇلي نه لکي هئي. مندا اني رهي ها ته ۽ حال احوال پيو ملبس ها. سرلا مندا کي ياڪ وٽ گهرائڻ جو خيال ڪندي هئي. ۽ ورڻ ويچار ايندو هوس نه ڪتي آما نه دکي ٿي.

اورن ڏينهن بعد راڌ ڪا بابوءَ گرهستي جنجل مان لکري ڪاشيءَ وجي رهڻ جو فيصلو ڪيو. سرلا ۽ ساڻس وڃڻ لاءِ هرڙ پڌي بئي. تڏهن هن چيس - ڏي‌ءَ! لون هن وهيءَ ۾ ٿي سنسار لباڳي سياسڻ ٿڃي ويندين؟

سرلا کي کل اچي ويئي. چيائين - منهنجو سنسار سان ڪهڙو سبند؟ جڪو آهيئي ڪولهڙ الڪي ولبو ڇا؟ ءَ لباڳ ڇا ڪبو؟ دل جو درد دل ۾ لڪي ڊ ٻائي چيائين - لرهان ڪانسواءِ منهن جو هن سنسار ۾ ڪير آهي؟

ڪاشيءَ وڃڻ جي تياري ٿيڻ لڳي. ۾ ڪاش ڪي لکيو ويو، جو استريءَ سميت اچي سهڙيو.

... ...

سرلا جو خيال هو ته ڪاشيءَ وڃڻ سان من وڃي بيءَ ٻوندو ۾ ائين پهڻ لي ته ورڻ ڪبس ڇهه مهنا اڳ جو ن ڳالهيون ياد اچڻ لڳيون. ان وقت ڪاشي ڪيڙيڪ نه مني ٿي معلوم ٿي. شايد اها مڪ سمرلي زندگي ۾ لاءِ دل ڪان دور نه ٿيندي. سند س خيال ڪاشيءَ ۾ پهڻ جي سموري سڱلتا ورڙي

خوش ٿي. هن جنهنکي هميشه لاءِ ڇڏي ڏنو هو، تنهن سان وري ملڻ جو خيال ڇاجو؟ تو رن ڏينهن لاءِ ديکا ديکي ڪري، ٻه چار منيون ڳالهيون ڪري؛ وري ان ناتي کي ڪجهه وقت لاءِ جيارڻ جي ڪهڙي ضرورت؟

وري سندس من ۾ آيو، ڇا مون جنهن کي تياڳي ڇڏيو آهي، ان لاءِ دل ۾ پڇتاءُ ته ڪونه پيدا ٿيو اٿم؟ جنهن کي مون هن حياتيءَ ۾ وساري ڇڏڻ جي ڪوشش ڪئي، تنهن کي وساري نه سگهنديس ڇا؟ تڏهن سڄي جيوت کي بيڪار بنائي، باقي گهڙيءَ جي درشن لاءِ هيتري اتاولائي ڇو؟ ان کان وڌيڪ لڄ جي ڳالهه ٻي ڪهڙي ٿيندي؟

ٻن ڏينهن ۾ ئي راڌڪا بابوءَ جي ڪاوڙ ڪافور ٿي ويئي. وري سمورو ڪاروبار اڳئين جيان هلڻ لڳو. صرف سرلا جو اندر ئي اشانت هو. صبوح جو ننڊ مان اٿڻ سان خبر نه آهي ته ڪهڙي آشا سندس من ۾ اٿي ڪڙي ٿيندي هئي. نه ڄاڻ ڪنهن جي اوسيڙي ۾ سندس اکيون ٻاهر ئي ٻاهر واجهائينديون رهنديون هيون.

وقت پنهنجي مداءَ سان گذرندو ٿي ويو. جڏهن ڏينهن جو ڪم پورو ڪري هوءَ سمهڻ ويندي هئي، تڏهن اندر ڇاهي ٻاهر ڪيس ڏاڍي بي آرامي، ڏاڍي نراسائي معلوم ٿيندي هئي. پرڪاش جي وهاڻءَ کي

سواميءَ جي سار

سرلا ڪالي گنج اچي پهتي. هڪڙو لمبو رستو هن پنهنجي پيرن پنڌ پورو ڪيو. ڏوهه ڪنهنجو آهي، الهيءَ جي پڪ نه ڪندي به گهڻو ڏوهارڻ جيان نه چاڻ ڪوڙي ڳالهه ڪيس ورتڻ ٿي ڏينهن رات ڏک ڏيئي رهي هئي. ماڻهو ڪيتي آهي، اهو معلوم نه هوندي به اڃي جو محسوس ڪري رهي هئي.

گهر اچي ڏٺائين ته هت به ڪيس ڏوهارڻ سمجهيو ويو آهي. وقت تي نه اچڻ ڪري پيءُ مٿس ناراض هو. ڀيرين جنهن سمجهيو ٿي ويو لڇمڻ پرڪاش پنهنجي لڇمڻ ڪنوار کي ساڻ ڪري طاهرپور ويو هو. چاروءَ کي اچڻ جو آسرو ڏيئي نه هوءَ ونس نه ويئي. نه به ان لاءِ ڪيس پڇتاءُ جوڪو سبب ڏسڻ ۾ نه آيو. جو نه هن خوب سمجهي سوچي ٿي ائين ڪيو هو. ڪنهن هڪوار امر جي درشن ڪرڻ جي اچا ائين ٿي. پوءِ ويچارياڻين نه اهو خيال ئي اجايو آهي. الهيءَ موهه کي ترڪ هوءِ دل ٿي دل ۾ ڏاڍي

جي موَ ۾ ڀُرهڪ ديويءَ مٿل ٻوڪني اچي سندس اڳيان ڪڙي ٿي. هوڏانهن گاڏيءَ جو دروازو کليو ۽ ڏکيءَ ٻڳه سان رڳو مسر نڪري ٻاهر ٿيو. ديويندر حيرانيءَ مان نڪرو تڪڙو وڌي اچي مسر جي اڳيان بيٺو. مسر چيو- اتي ته ڪير ڪونه هو. سڀ ڳوٺ هليا ويا آهن. مسر لا پنيان نوڪر ڪسي چٺي ڏيئي ويٺي هٿي. ديويندر چٺي کولي پڙهي. لکيل هو-

« پياري چارو،

معاف ڪجانءِ. مونکي اڄ ئي ڳوٺ وڃڻو پيو. ايشور ڪري توهان جو گهر پرويش جو جشن سکه سان سماپت ٿئي. مونکي الجي خبر ڏجانءِ. منهنجي ٻارن ۾ توهين ئي انجو آنند ٻائجو.

تنهنجي
دادي.»

جرڻ کي غيبي همت آهستي آهستي کين شاهي مايا جار سان ڪبس ڍڪيندا ٿا وڃن.

ديويندر پرسان اچي وينس. ڇانئين - هيتري دير انتظار جي ڪيڪ ناٽڪ ڪرڻ پر تي ويئي. ان هولڊب سر جارو سب ڪنهن ڪم مان ويڪ ڪيڏي رهي آهي. سپاٽي سندس دادي ايندي الهيء خوشيء ۾ هوء بٽي ڪنهن جي سک دک جو ڪو خيال ڏ ڪولي ني ڪري.

امر ڳالهه بدي ڪلڻ لڳو.

ديويندر چوڻ لون ڏ ڪلبن ٿو، چو ڏ لڪشمي ۽ سرسوتي ٻنهي جي ميلاپ سان توکي هڪ وار وشنوء جو پد پرايت ڪرڻ وارو آهي.

صبوح جو سويل سب ٽئين خريد. ڪبل جاء پر آيا. سرلا کي گهرائڻ لاء مسرجيء هتان گاڏي روانى ڪئي ويئي.

چاروء جا همت ڪم پر هنا ڏ يان دروازي پر ڪتل هوس. امر متي ماڙيء لـي دريء جو پردو هٽائي اتان جهاڳي ٻاڻي آسائتين اکين سان هيٺ نهاري رهيو هو. رستي تان لنگهندڙ ماڻهو ڪبس چرلدڙ پرلدڙ تصويرون جيان ڏ بڪاري ڏ يٺي رهبا هئا.

ٿوريء دير پر ڪڙ ڪڙ ڪندي گاڏي اچي در تي بيٺي. امر ذرا ٻاسيرو تي بيلو. پر الدر جي اکين سان ڏ ٺائين ڏ ڪلبل وارن سان ريشمي ساڙهي پهريل پوچا

نی موٽو پوندو. ان ڪري اهو ٿي ويچاري رهي آهيان ته ڪڏهن هلان."

"سيان رات نه وڃي، ٻئي ڏينهن صبوح جو وڃجانءِ. هڪ رات به نه رهندينءَ؟ ڇا اڄ ئي آخرين لمسڪار آهي؟"

"هلندي سِ; ٻر ڪئي توهان جو ٻاڻ ۾ رڳڙو ته نه ٿي پوندو؟"

"خير، توُن ان جو ڪو فڪر نه، سيان تنهنجي لاءِ گاڏي موڪلي ڏيندس. صبح جو سويل هلي اچجانءِ. اُما ڪي ٻه ساڻ وٺي اچجانءِ."

"چڱو."

امر جڏهن رات جو روٽي کائي دريءَ وٽ هڪ ڪوچ تي وڃي ويٺو ۽ ڪتاب پڙهندي پڙهندي ليٽي پيو تڏهن نرمل چندرما جي ڪرڻن ۾ وهنجندڙ پرتوي مشڪي رهي هئي. دريءَ مان زور سان ٿڌي ٿڌي هوا اچي ڪيس ڏڪائي رهي هئي، ته به چانڊنيءَ جي هوا ماڻڻ جي اوپ ۾ هوُ ليٽيو ٿي رهيو. هوُ يڪ ٽڪ ٻاهر نهارڻ لڳو. ڏاٿين ته هن ٽاڪرو ديش ۾ ڏايدي پنن سان لڳايل ميون جا وڻ جي اونهاري جي ڏينهن جي سخت اُس ۾ سڙي سڪي ويا هئا، سي هن وقت چندرما جي سيتل ڪرڻن ۾ سامت جو ساهه کڻي رهيا آهن. توريءَ دوريءَ تي وسيل، شاهي شهر جو گوڙ شور ڏيري ڏيمو پوندو ٿو وڃي،

آخرين نمسڪار

پرڪاش ۽ مندا جي شاديءَ جي ڏوم ڏام ختم ٿي چڪي. سرلا چارو ءَ کي لکيو ته جيڪڏهن تون اچين ته ڏاڍو چڱو ٿيندو. گهر ۾ صرف مان ئي آهيان ۽ مون سان گڏ اما. مان به ٻن ٽن ڏينهن ۾ گهر هلي وينديس. امرنات چاروءَ جي وڃڻ ۾ ڪا وت نه وڌي.

گڏجڻ تي اول ته ٻئي وهانءَ جي باري ۾ ئي ڳالهيون ڪرڻ لڳيون. چاروءَ ڏاڍي ڏک مان چيو- مان ڏسان ٿي ته هن شاديءَ مان پرڪاش پرسن نه ٿيو آهي. شاديءَ کان پوءِ ته مون هنجي منهن تي مشڪ ئي نه ڏٺي آهي. شايد ڇوڪري کيس پسند نه پيئي آهي.

”ڇري نه ڪين ٿي آهين“

”نه دادي، مندا ڏاڍي نرموهي ڇوڪري آهي. وهانءَ وقت اک مان ڳوڙهو به نه ٽڙيس. صرف اتل کي هنج ۾ کڻي چميائين. مونکي پرڻام ڪري سر جهڪائي بيٺي رهي. ٻي ٻڙڪ به نه ٻوليائين دادي، هن

ڪٿي اماجي دل کي چوٽ نہ رسي الڪري ٿي مان
ڪيس ساڳ ڪري رهي پيئي وڃي آهيان. مان توکي
ٻرنگالي مڪر ڏسي ڏاڍو خوش ٿي آهيان. مون
لئي سمجهو نہ تون ايترو جلد تيار ٿي ويندين. ايشور
تنهنجو اپراڌ معاف ڪندو. اڄ آشرواد سان جهڙڪي
تون لوه جو طوق سمجهي گلي ۾ وجهي رهيو آهين،
اها گلن جي مالها بڻجي پوندي. مونکي اميد آهي
نہ تون مونکي وهانءُ ۾ خوشيون مانيندو نہ ڏسي
خيال نہ ڪندين. منهنجي ايشور کي اهائي آراڌنا
آهي نہ شل هو توکي سکي رکي ۽ شانتي ڏئي.

سرلا خيال ڪيو تہ جيڪڏهن وڏاتا پيو ڪو اپنو سو نہ ڪيو تہ ويچارو پرڪاش هھڙي سلڇڻي ڇوڪريءَ پائي اوس ئي خوش ٿيندو.

آخر پڪ ٿي ۽ شاديءَ جو ڏينهن اچي ويجهو پيو پر سرلا هن شاديءَ ۾ شريڪ ٿي نہ سگهي. هن چارو جي ناني هڪ خط لکيو.

”پيڻ، عجب ۾ نہ پئجانءِ. توکي خبر آهي تہ مان پرڪاش کي ڪيترو نہ پاليندي آهيان، تہ بہ مون کي ڪيترن سببن ڪري ائين ڪرڻو پيو. پيا ماٺهو چاهي ڪهڙو بہ خيال ڪن پر تون ڪو بہ خيال نہ ڪج. مان سمجهان ٿي تہ پرڪاش بہ انهي ڪري دکي نہ ٿيندو، ڇو تہ هو مون کي چڱيءَ طرح سڃاڻي، مان بندرابن کان موٽي اول توسان گڏجي پوءِ پيڪي ورنديس.

تنهنجي
دادي.“

هڪڙي چٺي پرڪاش جي ناني بہ چڏي ويئي ان ۾ لکيائين -

„سيان تنهنجو وهانءُ آهي ۽ اج مان بندرابن وڃي رهي آهيان. وهانو جي ڏوم ڏام ختم ٿيڻ تي مان موٽي ايند يس. ججہ قاسيءَ جو حڪم برابر ڏيندو آهي، پر پاڻ ڪنهن کي قاسيءَ تي لٽڪندو ڏسڻ نہ ويندو آهي. پيو ڪارڻ بہ تون سمجهي ويو هوندين.

„ڇوڪري وهاري ۾ ڪاڻ ڇڏي، راضي ٿيڻ لي بولدو."

„وهالو هت ئي ٿيندو؟"

„ها، سڀڻ چوڻ آهي ته هيٺر ڇوڪريءَ جي وهالو ۾ وڌيڪ دير وجهڻ واجب نه آهي. هت ئي ڪيترن ڇوڪرين جي بابت ۾ ڳالهه ٻولهه ٿي رهي آهي، ڏسجي ته ڪنهن سان ٿي ٺڪ ٿئي."

„ڪجهه ڏينهن دير وجهي نه سگهندا؟"

„ڇو، ڇوڪري لدي ٿوريائي آهي؟"

„منهنجي مرضي آهي ته اها ڇوڪري مان وٺان"

„تون وٺندينءَ؟ ڪنهن لاءِ؟ پرڪاش لاءِ ته نه؟"

„ها، پرڪاش لاءِ."

چاروءَ خوشيءَ کان ٽپندي چيو- هنجو اهڙو ڀاڳ ڪٿي آهي، تون چرچو ته ڪونه ٿي ڪرين؟

„نه، بلڪل نه. مان سچيا ۾ ٿي چوان. پر ڪجهه ڏينهن ترسڻ جي نه پڪ ٿي ڏ؟"

„ترسڻ جي مان پڪ ڏيئي ٿي سگهان، مان سائنس ڳالهه ڪنديس."

... ...

رادڪا ٻاهر دل ئي دل ۾ ويچاري ڏاڍو خوش ٿيو ته جنهن گهر ۾ ڀاڻ ڌيءَ ڏيئي، ڌيءَ جو ڏک سور برابر آئس، اهوئي گهر ڪيس پنهنجي ڌيءَ ڏس اڳيان ڪنڌ نوائڻ لاءِ تيار ٿيو آهي.

پرڪاش جي شادي

درگا مندر جي هڪ گول چبوتري جي هڪ ڪنڊ تي وهندي چاروءِ چيو- اڄ ته هت ويٺي توري دير ڳالهيون ٻولهيون ڪريون.

سرلا چيو- ماڻهو ڇا چوندا!؟

"جيڪي وٽين سو چون."

"مندا کي ڇوڪين وٽي آئينءَ، ڏاڍي سٺي ڇوڪري آهي."

"پاڻ موڪل نه ڏنائون. سندس مڱڻي جي ڳالهه ٻولهه هلي رهي آهي."

"مندا جو مڱڻو، ڇوڪرو ڳوليو اٿو؟"

"ها، هتان جوئي آهي. ڳالهه پڪي ٿيڻ تي آهي. هو ڇوڪري ڏسڻ ايندو."

"سرلا جي من ۾ نه ڄاڻ ڪهڙو خيال آيو، ڪجهه سوچي چيائين- ڇوڪرو ڪيئن آهي؟

"چڱو آهي، ٻول چال ڏاڍي ٺي رهي آهي."

"توهين رڳو ڏي راضي ٿيا آهيو؟"

درشن ڪرڻ هلندين؟

”اڄا اهي ڏينهن جو هلياسين؟“

”اڄ چارو به اهي اچڻ واري آهي.“

”اڄ ته مان هلي نه سگهنديس...“

”هل، اهي مندا نه اسان کي گڏبي.“

آما سوچي جبو. هُئي ڪنهن ڏينهن هلنديس. اڄ دل نٿي چوي.

سرلا اڪيلي ئي هلي وئي.

ٿي ويو.

اُما چاروءَ جي گود ۾ منهن وجهي ماٺ ڪري ويٺي رهي. سندس اکيون پرجي آيون.

سرلا گنڀير ٿي چيو - انسان ۾ سدائين ڇوڪراڻي ڪو ٿورو ٿي رهي. اُما هينئر سمجهو ٿي ويئي آهي. هوءَ هاڻي اڳين بي سمجهه اُما نه رهي آهي.

”سو ته ڏسجي ٿو. پر اهو چڱو نه ٿيو. هنجو ته اهوئي مکڙو اهائي مشڪ مني ٿي لڳي.“

سرلا ان ڳالهه کي اتيئي روڪڻ لاءِ چيو - هت اچا ڪيترا ڏينهن رهندا؟

”۾ مهنا. پلا وچ وچ ۾ گڏجڻ جو ڪهڙو انتظام ڪريون؟“

”اتل کي پيئي موڪلجانءِ.“

”بيشڪ. ته پوءِ مون سان گڏجڻ جي ته ڪا ضرورت ڪانه ٿيندءِ، ڪيئن اٿين نه؟“

سرلا کلندي چيو - ٻن ڏينهن لاءِ موهه پيدا ڪرڻ مان ڪهڙو لاڀ.

”موهه نه ڇڏ، گڏجڻ ۾ ڪهڙو هرج آهي؟“

ٻنهي جي وچ ۾ ڪيتريون ئي ڳالهيون هليون پر امر جي ري ۾ نه سرلائي ڪجهه پڇيو ۽ نه چاروءَ ئي ڪجهه ڪڇيو. ٿوريءَ دير بعد ٻئي هڪ ٻئي کان موڪلائي رانيون ٿيون.

ٻن ڏينهن بعد سرلا اُما کي چيو - اُما! درگاجيءَ جو

جي ڪوشش نہ ڪندي هوندي ؟.
چوڪري چپ رهي .
سرلا چيو- چوڪاڻ تي ڪري ؟
” مان ننني جي سگهان. ڪندي هوندي ،،
سرلا اچا نہ ڪجهہ پڇڻ ٿي چاهيو پر مندا ڪجهہ وڌيڪ پڇڻ جو موقع ئي نہ ڏنس. پڇيائنس پوءِ توهان هلندا نہ ؟
” اچ نہ ڪڏهن ڪنهن ٻئي وقت هلنديس:
مندا - دادي پيءُ آهي نہ توهان ئي ونس هلندا يا هوءِ هتي اچي ؟
سرلا ڪجهہ سوچي چيو- ڪيس چئجان، نہ سيان مندر پر اچي. مان بہ اتي ايندس.
” چڱو “
” تون بہ اچجانءِ.“
” مونکي اُتي ئي ڪري گهر وهڻو پوندو.“
ٻئي ڏينهن صبح جو سويل اتي آما ۽ سرلا هڪ نوڪر کي ساڻ ڪري وشوناٿ جي درشن ڪرڻ لاءِ روانيون ٿيون. چارو اڳيئي اُتي اچي ويٺي هئي. هن سرلا کي پرڻام ڪري چيو- مونکي اهڙي اميد نہ هئي نہ وري هيترو جلد گڏجڻ ٿيندو.
اُما ڏانهن نهاريندي چيائين- پر دادي، هي تنهنجو پرپاتي گــل ڪـي ڪيئن ويو؟ هنجي چهري تي اها اڳيئن جهڙي مشڪ ڪٿي آهي. تنهنجي اُما کي جا

”وٽ هي اچي ويا.“ چئي اُما حيرانيءَ مان ايندڙن ڏانهن نهارڻ لڳي. سرلا ڏٺو ته داسيءَ جي هنج ۾ اُتل آهي ۽ ساڻس گڏ هڪ نيڱري به آهي. سرلا انومان مان هن کي سڃاڻي چيو- ”اچ، ڏيءَ.“

ان بعد هن جئين ئي ٻانهون ڦهلايون تئين اُتل سندس هنج ۾ اچي پيو. ۽ چپ چاپ سندس ڇاتيءَ ۾ منهن کڻي لڪايائين.

سرلا آهستي آهستي سندس مٿي تي هٿ ڦيرڻ لڳي. ٿورو رکي هن ٻي آيل ڇوڪريءَ ڏانهن منهن ورائي چيو- شايد تنهنجو ئي نالو مندا آهي. ڇوڪريءَ چيو- هــا، داديءَ اسانکي موڪليو آهي ته اسين توهان کي پاڻ سان گڏ وٺي اچون. هن توهانکي روٽي اڄ ئي سڏايو آهي.

سرلا خوش ٿي چيو- مان ۽ تنهنجي دادي آهيان توکي اها خبر آهي؟

”ها.“

”ڪيئن خبر پيئه؟“

”داديءَ ٻڌايو.“

سرلا چيو- تنهنجو پيءُ اسان وٽ رهندو هو. ڏاڍو لائق انسان هو. سڄي حياتي اسان وٽ گذاريائين.

ڇوڪري چپ رهي. ڳالهه ڳالهه تان ڪندي سرلا وري پڇيس- تنهنجي دادي، تنهنجي شاديءَ

بو جا جي گل کي لپائيندي پئي هت سان وارن چنبڻ جي ڪوشش ڪري رهي هئي. پر هت اوستائين نٿي پهتس. سولا گهڙيءَ پر لاءِ به ڪبس جنتا ڪرڻ نٿي ڏني. لنهن ڪري هوءَ جتي بہ وهندي هئي الي هڪدم بي دلي ٿي ويندي هئي. ڪبس رکي رکي اها سنچها ۽ اهي برڪاش جون ڳالهيون ياد اچي رهيون هيون.- ’ان ڏينهن ڪس چاتي ويو! برڪاش کي نہ نہ حاڻ انهيءَ ڏينهن چا ٿي ويو! نہ نہ هڙ لہ ڪنڏهن ڳالهائندو بہ ڪين هو. بوءِ اوچنو اهڙيون ڳالهيون چوڪرڻ لڳو! اڄهو هيشر ٿي برڪاش ڪائنس موڪلائڻ کان سواءِ ئي هلنو ويو!‘ بر ان وقت لم کان سندس سچو سربر ڪنبي اٿيو. ’بر ملڻ ۾ ڪهڙي برائي آهي؟ بيا سڀ پلي هڪ ٻئي سان گڏجن مسڻ، باقي فقط منهنجي لاءِ بندن چو؟‘ اڻ جاڻائيءَ ۾ هن جي واسه مان هڪ دکهو ساهه نڪري ويو. سمجهائين نہ انهن ڳالهين ڪري ئي برڪاش سانس گڏجڻ نٿو اچي، ۽ هوءَ پاڻ بہ ملڻ نٿي وجبس. چه! برڪاش انس چو ڪمو، جبڪڏهن انس نہ ڪري ها، نہ هن طرح ناٿو نہ ٿئي ها. هڪ ڌارئي ماڻهوءَ کي حو حق آهي، اهو بہ هن کي هيشر حاصل نہ آهي.

اينتري ۾ سولا نہ ڪائي پي اچي ونس ويٺي مس نہ متان نوڪر پاڻيءَ اچي چيو- ڳاڏيءَ لي هڪ چوڪري ۽ هڪ چوڪرو آيو آهي.

”وٽ هي اچي ويا.“ ڇئي اُما حيرانيءَ مان ايندڙن ڏانهن نهارڻ لڳي. سرلا ڏنو ته داسيءَ جي هنج ۾ اُتل آهي ۽ سائس گڏ هڪ ليڊي به آهي. سرلا اوماٺ مان هن کي سڃاڻي چيو- ”اچ، ڏيءَ.“

ان بعد هن جنين ئي ٻانهون ڦهلايون تنين اتل سندس هنج ۾ اچي پيو. ۽ چپ چاپ سندس ڇاتيءَ ۾ منهن کڻي لڪايائين.

سرلا آهستي آهستي سندس مٿي تي هٿ ڦيرڻ لڳي. ٿورو رکي هن ٻي آيل ڇوڪريءَ ڏانهن منهن ورائي چيو- شايد تنهنجو ئي نالو منڊا آهي. ڇوڪريءَ چيو- هـــا، داديءَ اسانکي موڪليو آهي تہ اسين توهان کي پاڻ سان گڏ وٺي اچون. هن توهانکي روئي اچ ئي سڏايو آهي.

سرلا خوش ٿي چيو- مان به تنهنجي دادي آهيان توکي اها خبر آهي؟

”ها.“

”ڪيئن خبر پيئہ؟“

”داديءَ ٻڌايو.“

سرلا چيو- تنهنجو پيءُ اسان وٽ رهندو هو. ڏاڍو لائق انسان هو. سڄي حياتي اسان وٽ گذاريائين.

ڇوڪري چپ رهي. ڳالهہ تـان ڪندي سرلا وري پڇيس- تنهنجي دادي، تنهنجي شاديءَ

پوڄا جي ڳل کي لپائيندي پئي هٿ سان وارن ڇنڊڻ
جي ڪوشش ڪري رهي هئي. پر هٿ اوستائين
ٿي پهتس. سرلا گهڙيءَ پر لاءِ ڪيس چنتا ڪرڻ
لڳي ڏني. لنهن ڪري هوءَ جتي به وهندي هئي
الي هڪدم ئي دلي ٿي ويندي هئي. ڪيس رکي
رکي اها سنڌيا ۽ اهي پرڪاش جون ڳالهيون ياد
اچي رهيون هيون – 'ان ڏينهن ڪيس ڇا ٿي ويو!
پرڪاش کي به نه ڄاڻ الهيءَ ڏينهن ڇا ٿي ويو! نه نه
هوءَ به ڪڏهن ڳالهائيندو به ڪين هو. پوءِ اوچتو
اهڙيون ڳالهيون ڇو ڪرڻ لڳو! اڄ هيئنر ٿي پرڪاش
ڪائنس موڪلائڻ ڪان سواءِ ئي هليو ويو!' پر ان وقت
لئي ڪان سندس سچو سرپر ڪنهي آئيو. 'پر ملڻ ۾
ڪهڙي برائي آهي؟ پيا سڀ پلي هڪ ٻئي سان
ڳالهين مڇن، باقي فقط منهنجي لاءِ بندش ڇو؟' اڻ
ڄاڻائيءَ ۾ هن جي وات مان هڪ ڊگهو ساهه نڪري
ويو. سمجهائين نه الهن ڳالهين ڪري ئي پرڪاش
سائنس ڳالهائڻ ڇڏيو آهي، ۽ هوءَ پاڻ به ملڻ ٿي وڃيس.
ڇو! پرڪاش ائين ڇو ڪيو، جڏهن الين نه ڪري
ها، نه هن طرح ناتو نه ٽٽي ها. هڪ ڏاريءَ ماڻهوءَ
کي ڪو حق آهي، اهو به هن کي هينئر حاصل نه آهي.
اپتري ۾ سرلا به ڪاني پئي اچي وڃي ويئي مس نه
متان لوڪرياڻيءَ اچي ڇيو– گاڏيءَ لي هڪ چڪري
۽ هڪ چڪرو آيو آهي.

جاڻي ته هي پريم پاپ آهي يا پڃ؛ اها ڳالهه جيڪڏهن هوءَ نٿي جاڻي ته تون ته جاڻين ٿو. تو جنهن نموني هن ابوجهه بالڪا کي ڦاسائڻ تي چاهيو، ڇا ان لاءِ توکي شرم ڪونه ٿو اچي؟

پرڪاش هٿ جوڙيندي ۽ ڏڪندي چيو- معاف ڪر مونکي معاف ڪر. وڌيڪ ڪجهه نه چئه.

سرلا- ايشور ڪري ته هنجي من تي الٽو اثر نه پوي. پر تو پنهنجي طرفان ته گهٽايو ڪين. تو لاءِ ڪهڙو پڇتاءُ آهي.

"بداءِ، مونکي ڇا ڪرڻو پوندو؟"

سرلا- توکي وهاءُ ڪرڻو پوندو. هڪ بيءَ ڇوڪريءَ کي پيار ڪرڻو پوندو.

ائين چئي سرلا آهستي وک وڌائيندي ڪمري مِ اچي ويئي. روڪيندي به ڳوڙهن جهل نه ڏنس. هوءَ دل ئي دل ۾ سوچڻ لڳي، 'سڀ ڪجهه هوندي به مان اهڙي ڪا اياڳڻ آهيان جو مون کي ڪجهه به نٿو ملي. جنهن ڪي ڪجهه به نه هوندو آهي ان جي اندر کي اهو آٿت هوندو آهي ته مون کي ڀڳوان ڪجهه ڏنو ئي ڪينهي. پر مان هوندي سوندي به ڪنگالڻ آهيان'!

... ...

ڏينهن جا اٺ ڪل بارنهن لڳا هوندا. اُما پُوڄا ڪري ڳنڊ ۾ اچي ويٺي هئي. هڪ هٿ سان وارن ۾ ڀيل

اڄ ئي گهر وڃي؟

”ها ضرور وڃي.“

”پر هو نه اچا هت رهڻ تو چاهي.“

”ڪيڙو ضرور اٿس، اسين سڀ هت رهنداسين نه اُن جو ڪم دلي ويندو. هڪڙو ماڻهو نه ضرور اُلي رهڻ گهرجي.“

پرڪاش کي گڏهي سرلا ڪانئس پڇو. ڇو توهان گوت ڇو ڪين تو وڃين؟

”هيءَ جڳي جاءِ آهي، هت مان اچا ڪڪهه ڏينهن رهڻ تو چاهيان.“

”جا منظر ان ڪري ئي تو رهڻ چاهين، مون ڏانهن نهاري سچ سچ ٻڌاءِ؟“

پرڪاش ڏجي ويو. سرلا جون لنز نگاهون ڏسندي هو سمجهي ويو. سرلا وري پڇيس. توهان جاڻين ٿو نه تو ڪمڙو سه پاڻ ڪمو آهي؟ تو بالڪل جي ٻولس ۽ اوجل هردي ۾ زهر وڌو آهي. ”جا اها پاپ جي ڳالهه نه آهي، توهان جا اهو به نتو جاڻين نه پاپ يا پڄ جا ڪي جوئيندا آهن؟ اها لنڊي نادان نينگري، جنهن سڄيءَ حياتيءَ ۾ ڪڏهن پريم نه ڀالو، سواميءَ جو سک جا آهي، جنهن کي اها به سڌ ڪانهي، تنهن کي پريم جي قند ۾ ڦاسائيندي. ڪيتري نه بڙتي لڳي. هن عمر ۾ ماڻهو پريم ڪرڻ ۽ پريم پائڻ لاءِ منتظر تو رهي. هوءَ جا

نہ ڪري سگهي. هوءَ سيني سان گڏ گهر موٽي آئي. سڀ پاڻ ۾ آرتيءَ جي ٿي ڳالهہ ٻولهہ ڪري رهيا هئا. چڻ وشوناٿ پاڻ پرگهٽ ٿي سندن پوڄا قبولي هئي. صرف سرلائي من ئي من ۾ چِٽي رهي هئي، اڄ منهنجي سموري پوڄا، ساري ڪٽي ڪمائي ڪٽ ٿي ويئي.

هو انهي ڏينهن صبوح جوئي ڪاشيءَ آيا هئا. ان ڪري اڃا ٽاڻيڪا ٿي نہ وينا هئا. سندن سڀو سامان ٽُڙيو پکڙيو پيو هو. ڪنهن نہ ڪنهن طرح سيني ڪاڏو پيتو.

ڪم هاڃ لاهي سرلا پنهي ڪمري ۾ هلي ويئي. پرڪاش اڌ کليل دريءَ اڳيان وينو آسمان جو نظارو ڏسي رهيو هو. سرلا اچي سندس پنيان بيهي رهي. ڏاڻين نہ اما ورالدي ۾ ويني راڌڪا بابوءَ جي لِٽ پوڄا جي سامگري تيار ڪري رهي آهي. پرڪاش جون اکيون اما ۾ ئي کتل آهن.

ٻيو ڪو وقت هجي ها تہ هوءَ پرڪاش کي ضرور پوري چيڙ ڪيڊي ها ۽ ڦتڪار وجهي ها. پر اڄ ڪجهہ چوڻ لاءِ ويندي بہ ڪيس ڪجهہ چئي نہ سگهي؛ ڏيري ڏيري اتان کسڪي هلي ويئي. اڄ الائي ڇو سندس دل نہ ٿي تہ پرڪاش جي ڌيان ۾ وگهن وجهي.

ڏيو ٽائين چا درشن ڪندي ٻيا بہ ٻہ ڏينهن گذري ويا. تڏهن راڌڪا بابوءَ سرلا کان پڇيو- ڇا پرڪاش

(٢٣)

پڇتاءُ

سرلا ڏاڍي عجب ۾ پئي ؛ گهرانجي مندر ب
ٻاهر نڪتي . پيءُ سان گڏ ڪيترن مندرن مان گهمندي
پنهنجي جاءِ تي اچي پهتي . اما سندس پٺيان پٺيان
اچي رهي هئي . ان وقت سرلا جي دل نه ڄڻ ته
ڪنهن کان ڪجهه پڇان يا ڪنهن کي ڪجهه ٻڌايان .
هوءَ جڏهن وشوناٿ جي مندر ۾ ٻهڳي ديوتا کي پرڻام
ڪرڻ لڳي هئي تڏهن ڪس حڻ اٿين لڳو ته هن
وشوناٿ کي پرڻام ئي نه ڪيو آهي . هوءَ اڄ دل جون
سموريون ٻولر ڀاوناٿون وشوناٿ جي چرڻن ۾ سمرپڻ
ڪري ڇڏينديءَ پرئي جت سان ان کي پرڻام ڪرڻ لڳي
هئي . پر ان وقت هڪ نئي ماڻهوءَ کي ڏسي سندس
آتم سمرپڻ ڪندڙ ڀڳنيءَ پريو من اوچتو وسميءَ ۾
پئجي روڪجي ويو . شايد اهو سمرپڻ پوري هند نه پهتو - ان
ڪري وشوناٿ سندس پوڄا کي نه قبوليو . هينئر ڇا
اهو ديوتا جي پرڳٽ رهيو هو . هينئر ته هو اڄاڻ
لائق ئي هو . ان ڪري سرلا موٽي وشوناٿ کي پرڻام

”پوءِ يلاِ داديءَ کي ڪيئن اها خبر ڏجي ته اسين هت آيل آهيون.“

”ڏنو ويندو.“

”ائين نه چئو، توهان کي منهنجي سر جو قسم آهي ضرور ڪو اپاءُ ڪريو.“

”چڱو ڪندس.“

ٻن ٽن ڏينهن بعد امر بهانو ڪري چيو- ”پتوئي ٺٺو پوي ته چيا ڪريان.“

ٽڏهن چاروءِ ديويندر کي چيو- ديويندر ان ڏينهن ئي سرلا جي پتي لڳائڻ لاءِ شهر ۾ هليو ويو.

چارو امر کي الاچو ڳالهائيندو ڏسي ٺٺي ٿي اٿي،
ڇپائيس- ايتري ڳالهه جا آهي، توهان کي ٿي جا وڃو آهي.
امر ڏٺو ته ممڪن آهي ته جيڪا ڳالهه مان لڪايان پيو سا پوءِ
چاروءَ جي ڌيان ۾ اچي، هوءَ سوچيندي ته اهي ڳالهه لڪائڻ
جي مون کي ڪهڙي ضرورت پيئي هئي، ڪمر ۾ آهي
ته پڻ به الائي ڇاجو ڇا سوچي. ائين ڪري هن چيو-
ٻي ڪا ڳالهه ڪانهي. اڄ مون مندر ۾ هڪ ٻن سچائي
ماڻهن کي ڏٺو.

"ڪهڙن سچائي ماڻهن کي ڏٺو؟"

"ڪالي گنج جي زميندار کي."

"ڇيو ته توهان پتا جيءَ کي ڏٺو آهي! پوءِ
"ڳالهايو الين رهيا آهيون، جڏهن توهان ڇو
ڪو ٽالولي ڪوٺي. هن توهان کي ڏٺو ٻاڻ؟ هسان
ڳڏ ڀا ڪير ڪير هئا؟ دادي هئي ٻاڻ؟"

"ممڪن آهي لنهنجي..."

"ممڪن ڇا، خاطريءَ سان ٿا چئي سگهو، جا توهان
هنکي نه ڏٺو!"

امر گلو صاف ڪندي چيو، "ڏٺو مانس."

"پوءِ، پوءِ توهان هنترو لڪائڻ ڇو ٿي ڪيو، ٻڌايو
ته اُما آئي آهي؟ پرڪاش آيو آهي؟"

"پر مون ڪنهن کي ڪونه ڏٺو؟"

"ڀلا، هن توهان کي ڏٺو؟"

امر جواب نہ ڏنو. پر ديويندرجي ورڪ ورڪ کر
چوڻ تي چيائين - پرسان هلڻ جي ڪا ضرورت ڪانهي.
اهو ماڻهو منهنجو سڃاتل ٿو لڳي.

ديويندر - تہ پوءِ بہ ڏيڻ ڇاجو؟ توکي وشونا
جو پرساد سمجهي ڪائي تہ نہ ويندو.

امر - ان ۾ ڪهڙو شڪ آهي؟ اهڙي جاءِ تي جاڻ پڇا
ڪرڻ مان ڪهڙو لاڀ؟

ديويندر - چڱو. اهو تہ ٻڌاءِ تہ اهو ماڻهو آهي ڪير؟
امر ٽيڻ ۾ پئجي ويو. گهڙي هڪ بعد چيائين.
ماڻهو هنڪي منهنجو سهرو سڏيندا آهن.

" يار، تون هي ڇئين ڇاٿو"

امر چپ رهيو. ديويندر چيو - يار تو اول ڇو ڪين؟
ٻڌايو. پر ٻڌاءِ تہ پاڻ اڪيلو آهي يا ڏيٽس بہ ساڻ اٿس؟
امر شڪجندي جواب ڏنو - ڏسجي تہ ائين ٿي ٿو. گهر
پهچي روٽي پاڻي ڪائي جڏهين امر سمهڻ واري ڪمري
۾ ويو، تڏهن چارو بہ اچي پرسانس ويٺي. پڇائينس-
آرتي ڪيئن هئي؟

"تمام چڱي"

"سانجهيءَ جو آرتي تہ هيڪاري وڏيڪ سٺي
لڳندي هوندي؟ ڪنهن ڏينهن مولکي بہ وٺي هلندا نہ؟"

"ها."

"اچوکي آرتي بہ وڏي ٺٺ سان هئي؟"

"ها."

سان سچو مندر واسعي هو ويو. پنهن ۽ چندن جي سڳند سڄي استان کي سڳندت ڪري ڇڏيو هو. ٻ پندت پنهي پاسن کان وشونات تي چنور جهلائي رهيا هئا. جڏهن سڄي وشويومي وشونات جي چرڻن ٻرڪري رهي هئي - تڏهن هڪ انسان جي ڪهڙي هستي؟ اوچتو ئي اوچتو سامهون نظر پوندي امر چرڪي ويو. 'هي ڇا؟ هيءَ شڪل تہ سچائل ئي معلوم ٿئي.' نظر پوندي ئي امر اکيون ڦري ٻئي پاسي ڪيون. سامهون استرين جي پيڙهئي خاطري ڪرڻ لاءِ امر ورى سڌو ئي ڏٺو. وشونات ڏانهن نهاريائين تہ ان کي ڳلن ۽ لتا پترن ٻر ٻ ڪنبل ڏنائين. چوڏاري ڏاڍي استاه سان آرتيءَ جا واجا وڄي رهيا هئا. نعارن ۽ ماٺين جي ڪولاهل سان ڪنن جا پردا ڦاٽي ڦاٽا. امر آهستي آهستي ڪري اک ڦري وري ساڄي طرف نهاريو. سندس ۽ سرلا جي وچ ڦرب جي ڪڙي ٻلي ئي ڇڪي هئي، ٻر اجان ٽٽي نہ هئي. نالو قائم هو. رستمي ساڙهي پهريل، ڪلبل آلن وارن ۽ اڌ گهونگهٽ سان صورت صاف سچائل پئي لڳي. سندس اکيون الست هيٺ جهڪيل ۽ آرتيءَ ٻر ڪتل هيون. ڳچيءَ ٻر پلو پوهوس. ٻئي هٿ جوڙي وشونات اڳيان بيٺي هئي؛ جڻ پوڄا ۽ آراڌنا جي ساڪاس مورتي پئي لڳي. ٻ پيدر امر کي وسميءَ ٻر پيلو ڏسي چيو - امر، هل تہ وشونات جي پير ٻر پيل ماٿوءَ جي ٻر سان هلي پيهون.

سينگاريــل ديُو مورتيءَ اڳيان ٻيٺل پوڄاري ڏاڍي ڀڳتي ڀاو سان آرتي ڪري رهيو هو. هن جي درشتي ديوتا جي مک تي ڪتل هئي ۽ جسم سڌو. هٿ ۾ اما جي سجايل آرتيءَ جي ٿالهي هيس.

اما ايندي پٽ تي لمي ديوتا کي پرڻام ڪيو ۽ پنهنجون اداس اکيون کڻي ديو مورتيءَ ۾ کپايائين. هن جي ڀڳتيءَ ڀرئي چت سان کيل شيوا ديو مورتيءَ جي انگن تي شوڀائمان هئي ۽ اما سندس سينگاريل ديهن جي سوجهري ۾ جهلڪي رهي هئي. جڙا پنج مکيءَ جوت مان هن جي تيج ڀري ڀڳتي ديوتا جي انگ انگ ۾ سمائجي رهي هئي. اما شانت ۽ مگد ليٺن سان هڪ ٽڪ نهاري رهي هئي.

رات جو سرلا اما کي پنهنجي ڳود ۾ ليٽائي آهستي آهستي سندس مٿي تي هٿ ڦيرڻ لڳي. اما ڊگهو ساهه کڻي ڪر موڙيا. اڄ ڪيس هي سڀ الڙ پيار نٿي وڻيو. گهڙي دير بعد سرلا سڏ ڪيو- "اما!"

پر ڪو جواب نه مليو.

هن وري سڏ ڪيو- اما! توکي ڇا ٿي ويو آهي؟ ڌيءَ! دل ۾ ڪو دک اٿيئي ڇا؟

اما پنهنجا ٻئي هٿ کڻي مٿي کي ڏنا. ۽ درد ڀرئي آواز ۾ چيائين- نه امي، مون کي ڪجهه نه ٿيو آهي.

سرلا صبوح جو اٿي ڏٺو نه اما طوفان ۾ ڪرڻ

پرڪاش- سو مان چئي نٿو سگهان. ايشور ساکي
آهي ته مان ڪجهه چوڻ لاءِ هتي نه آيو هوس. تون
انهن ڳالهين نه سمجهندين، ته ته مونکي پيٽو ڏک
لڳندو. اح نه ڄاڻ ڇو توکي ڏسندي مان پنهنجي
اندر جي اڌ من کي روڪي نه سگهيس. نه ڄاڻ ڇو
اح ......

آما موز پرئي گلي سان سڏڪا ڀريندي چيو- تون
وڃ. مان پيو ڪجهه نه ٻڌڻ نٿي چاهيان.

پرڪاش جلدي اتان غائب ٿي ويو، ۽ آما ڇنل دل
جو ڪري اليٽي ڪنهن جي تير سان گهايل پکيءَ جان
پٽ تي ليٽي پئي. اح اوچتو سندس دل ۾ هي ڪهڙو
درد پيدا ٿي ويو؟ هن متو پٽ سان هڻندي چيو-
ڀڳوان! اح منهنجي هيءَ ڪهڙي حالت ٿي وئي! ديا
ڪري مونکي هن مرض مان مڪت ڪريو!

گهڻي دير بعد کيس ائين معلوم ٿيو ڄڻ ڪنهن
سندس متو پٽ تان کڻي پنهنجي گود ۾ ڪري رکيو.
۽ ڏيري ڏيري سندس وار سنوارڻ لڳو. آما سڏڪيون
ڀري روئڻ لڳي.

ڪجهري مهل روئڻ کانپوءِ آما صبر ڪيو ۽ هوريان
هوريان سرلا جي هنج مان پنهنجو متو سرڪائي منهن
ٿري اٿي ويهي. سرلا ڏاڍي پيار مان چيس- آما،
اٿي هل ته آرڪيءَ تان ٿي اچون.

[illegible] د ۾ بي انداز ٻتون پري رکيون هيون،

موٽان. جيترو وقت الي رهندس سو سمورو اڪيلو بنا
ڪنهن سنگي ساٿيءَ جي، بنا ڪنهن سڪ پيار جي
رهندس، ڇا پرديس ۾ هڪوار به منهنجي دل ۾ اها
مني ياد گيري، اهو منو خواب نه ايندو، ته هن جهان
۾ مون کي به ڪا ياد ڪندڙ آهي، ته ڪا منهنجو پلو
گهرندڙ به آهي.

أما اڃا به چپ چاپ بيٺي هئي. سندس اکيون
هڪ ٽڪ پرڪاش ڏانهن نهاري رهيون هيون. ۽ انهن
مان موتين جي ڌارا وهي رهي هئي.

أما کي رئندو ڏسي پرڪاش ٿتل آواز ۾ چيو-
أما، أما روئين ڇو ٿي؟ روءِ نه. ڇا مون توکي ڪو
ڏک رسايو آهي؟ مونکي معاف ڪر، معاف ڪر. ڇا تون
مون سان ۾ اکر به نه ٻوليندين؟ مان صرف ايتروئي
چاهيان ٿو ته مان رڳو اها هڪ تسلا ساڻ کڻي پرديس
۾ هليو وڃان. ڪجهه ڳالهاءِ ته سهين. ڪنڌ جهڪائي
ساڙهيءَ جي پلوءَ ۾ منهن لڪائي أما چيو- تون وڃ.

پرڪاش- هينئر ئي ٿو وڃان. خبر نه آهي ته هت مان
ڇا لاءِ آيس ۽ ڇا ڪري وينس. اجايو توکي ڏک ڏنم-
نه به ان سڪ جي سمرتيءَ کي مان پنهنجو سڀ ڪجهه
سمجهان ٿو. اهو ڄاڻي مون کي معاف ڪر. چڱو أما
مان هاڻي وڃان ٿو.

أما پنهي هٿن سان منهن ڍڪي چيو- وڃ، جلدي
هتان هليو وڃ. ٿو هي ڇا چيو؟ هت ڇو آئين؟

لڳاتار سان ٽڪٽڪ ڏانهس ڏسندو رهيو. شايد هو
سوچي رهيو هو- ڇا هيءَ فقط ڪمرو آهي جنهن ۾
صرف سونهن ۽ سرهاڻ آهي، ٻيو ڪجهه به نه؟ هيءَ
ڇا فقط ڏاڍوءَ جي- موهيندڙ مورتيءَ مثل آهي، جنهن
۾ فقط سندرتا ۽ خاموش مڌرتا آهي؟ شايد منجهس
آشا ۽ ترشنا ڀري انساني دل آهي ئي ڪانه؟

أما ڪجهه دلي ۾ پرڪاش جي ويجهو اچي چيائين-
توکي ڇا ٿي ويو آهي؟ ٻڌاءِ، ڇا طبيعت خراب ٿي وئي
اٿي. اميءَ کي سڏ ڪريان؟

پرڪاش هٻڪندي چيو- نه نه أما، مان اهيءَ
ويچار ۾ آهيان نه تون ڪير آهين؟ توکي هيترن ڏينهن
کان ڏسندو ٿو اچان، تڏهن به توکي اڃا ڪالهه سمجهي
نه سگهيو آهيان. ڇا تون فقط مورت آهين؟ تنهنجي
اندر ۾ ڪجهه نه آهي؟ هيءَ سڀاڃهائي ۽ سادگي،
هيءَ سونهن ۽ سرهاڻ نه همشه ٿي ڏٺي اٿم. ۾ سدائين
ساڻت، سدائين خاموش. ڪجهه ٻيو به نه ڏيکار. اهيءَ
مشڪ لي نه ڪڏهن ڇاٻا ٻولندي ڪانه ڏٺي اٿم. ڇا
تون انسان نه آهين، تڏهين ڇا آهين، أما؟

أما چپ چاپ ٻيلي ڏسڪي رهي هئي. هن کي چپ
ڏسي پرڪاش وري به ان طرح ٿي دڪ مان چوڻ شروع
ڪيو- چپ ڇو ٿي ويٺينءَ؟ ٻڌاءِ، هڪ ڳالهه جو به نه
جواب ڏني. هيئر مون کان ان شڪ ۾ رهيو نٿو ٿئي.
اڄ وري ظاهر پڇي رهيو آهيان. شايد جلد نه

ٿاهي رهي هئي ته او چتو ڪنهن جي اچڻ جي آهـ
ڪن تي پيس. هن جيئن "امي" چئي منهن ورائ
پنيان نهاريو، ليئن اميءَ جي بجاءِ پرڪاش کي پاڻ و
بينل ڏٺائين. ڪيس عجب لڳو ته هن وقت پرڪاش
هت ڪيئن آيو.

هن حيرانيءَ مان پڇيو - دادا پرڪاش هيڏي مهل
ڪيئن آيا آهيو؟

پرڪاش به چرڪي ويو، هن سر جهڪائي جواب،
ڏنو- سرلا ڪٿي آهي؟ مان ان سان گڏ جڻ آيو هوس.

ڪٿي آهي، مٿي؟

اما ڪجهه خيال ڪري چيو- شايد مٿي هجي.
ترس ته مان به ٿي هلان.

پرڪاش ترسي بيٺو، سڪ پرين نگاهن سان، ڪن پل
ن ليري آسمان ۾ اشٽميءَ جي ترت است ٿيندڙ چندر
ان آرتيءَ جي ٿالهي کٽي ويندڙ چندر بدنيءَ ڏي
يندو رهيو. بي خياليءَ ۾ ٿي سندس وات مان
ي ويو- "اما، اما ترس ته."

ما موٽي آئي. جينوٽيڪ هن سرلا جي هدايت
ي ڪين هئي؛ پر نه به هو ڪجهه حيرانيءَ مان ؛
رولٽي طور موٽي آئي ؛ ؛ دالان جي ڪنڊ
چي بيٺي. سادگيءَ سان پرڪاش ڏانهن نهاريندي
- چو، مون کي ڇا لاءِ سڏيو؟

ڪاش ڪجهه ڪچي نه سگهيو. صرف مُرڪ

أما ۽ پرڪاش

ڇاروءَ جي، ماٺڪ گسج ويندي سرلا کي ٽارٽيءَ
جي موت جي خبر ملي. ڇاروءَ لکيس- ”توهان جي
ڌيءَ جي ٻاٻڻ انل آءِ جي همٿ ۽ سولي وڌو آهي.
هن جي پاڻ ۾ ٿي شايد انس لکل آهي ته ولي
پرايون ڇوڪريون پاليندو. ڇوڪري ڇو ڏينهن پندرهن
سالن جي ٿيندي. ٽارٽي دادا ته پنهنجي حياتيءَ
۾ هنجو ڪو خيال ڪيو ڪو ته تو ڏسجي. استريءَ
جي موٽ کان پوءِ ڇوڪريءَ کي آٽي پاڻ وٽ رهايو
هئائين. ناٿو انس جيدرا، ڇوڪريءَ کي ڏسندي
مولکي أما جي يادگيري پيئي اچي. هيءَ ڇوڪري
اهڙي عجيب ڍنگ جي آهي. گهڻو لڄاري به آهي
ته به وهيءَ کان وڌ ڪيپ گنڀير آهي. سدائين، سن ٿي سن
۾ ٿي گذاري ڪالي ته به بلڪل ٿورو. انل جي ڳالهه
ٿي سو البت ڪڏهن ڪلي ڏيندي آهي. پر اها
ڪل به ٻاهر ڀن ٿي ڏسجي.

لما شام جي مهل أما ناڪر دواري ۾ آرليءَ جا ڏيا

هاڻي منهنجو گهر نه آهي. هن وقت هيءُ ٻرائو گهرڙي منهنجو آهي. منهنجي لاءِ ٻرا وائي پنهنجا آهن.

سرلا اوچتو منهن ورائي سڏ ڪيو. اتان پٺ ۾ ڪو جواب نه آيو. صرف طوفان زور سان لڳندو ٻيڙي جي ٻيڙ ڌڌڙ اڏائيندو جڙ لنبو ساهه ڇڏيندو ويو.

جڏهن سرلا ماسي ڪٿي لڏهن هن پڇيس - نه چا هاڻي ڪڏهن ٻه اوڏانهن نه هلنديون، هميشه لاءِ موڪلائي آئي آهين؟

”نه، الل جي وڃڻ کان پوءِ ايند يس.“ چئي، سرلا الل کي هنج ۾ کڻي ڪيترائي پيرا چميو ۽ پوءِ هنڪي چاروءَ جي هنج ۾ ڏيئي چيائين - هنڪي سڀاڻي خبرداريءَ سان رکجانءِ. وڏي ٿي چا چوانءِ، چارو هيءَ ٿي منهنجو سيڪجهه آهي.

اچي ڏينهن سالجهيءَ جو چارو ۽ پرڪاش کي ساڻ ڪري ماڻڪ گنج ڏانهن روانا ٿي. موڪلائڻ وقت سرلا کي چيائين - دادي، جڳو مان هاڻي هلان ٿي.

”جڳو“ ان کان وڌيڪ سرلا ڪجهه ڪڇي نه سگهي. چارو ۽ سڀ ٿي گڏجي ڳاري سرلا کان موڪلائي وڃي گاڏيءَ ۾ چڙهي. الل ملول منهن ۽ ٻاراڻي طوطلي زبان سان چيو- اما، اما ڪٿي نه هلندينءَ؟

چاروءَ چيو- نه پٽ امهنجي ماءُ ٿي رهندي. الل جي ڳالهه سرلا جي ڪنن ۾ پئي. هوءَ منهن ڦيري ڪڙيءَ ۾ بيٺي. گاڏيءَ جي گڙ گڙاهٽ سندس ڪنن ۾ پئي ڪانه پئي. ان وقت سندس ڪنن ۾ جهن جهن جو آواز اچي رهيو هيو. سندس سڄي سرير ۾ هلچل مچائي رهندڙ خون جو زور جهٽ بند ٿيندو ٿي ويو. ”گهر وڃان؟ ڪهڙو گهر؟ چاچو گهر؟ ---- گهر؟ منهنجو گهر هاڻي ڪٿي آهي. اهو گهر

مون کي فخر آهي يا نه، ان لــي ڪجهه دک ظاهر
ڪريان ٿي يا نه، اها ڳالهه نه پڇ؛ ڇو ته اهو تہ پاڻ
بہ نہ سمجهي سگهي آهيان. پر جڏهن کان مون توکي
ڏٺو آهي، تڏهن کان تنهنجي سواميءَ ٿي تہ منهنجو
رتي پر بہ فخر نہ رهيو آهي. چارو! تون بہ ننڍڙيءَ
ڀيڻ جيان پنهنجي داديءَ جي دل کي سمجهڻ جي
ڪوشش ڪر. ڇا ڪڏهن ڪا وڏي ڀيڻ پنهنجي
ننڍيءَ ڀيڻ جي لاءِ لي ڪروڌ يا ايمان ڪري سگهي
ٿي؟ سچ پچ مان توکي ۽ اتل کي پنهنجو سڀ ڪجهه
سمجهان ٿي. سنتان جو موهه ڇا آهي سو تہ مان نٿي
ڄاڻان؛ پر اتل منهنجي جان آهي، اهو بخوبي ڄاڻان ٿي.
توکي مان سڳيءَ ماءُ جيان ڀيڻ ڪري ٿي پاليان ۽ تنهنجي
سواميءَ کي بہ ان ٿي شردا، سنيهه ۽ پريم جي نگاهه
سان ڏسان ٿي. پوءِ مان هيترن ڏينهن بعد توهان
کي ڇڏي هت ڇو هلي آيس، اهو پڇوان ٿي ڄاڻي:
اهو تون مون کان نہ پڇ. ائين ٿي سمجهہ تہ هي قسمت
جو چڪر آهي. مون کي نہ هينئر هيءَ حياتي هن طرح
ٿي گذارڻي آهي. توهين بہ سڀ منهنجي لاءِ پرايا
ٿي ويا ۽ مان پاڻ بہ توهان سڀني لاءِ پرائي ٿي وئي
آهيان. هينئر تون مون کي معافي ڏي، جيڪڏهن
تون سچ پچ پنهنجي داديءَ جي ڀلائي چاهين ٿي تہ
مون کي موٽي هلڻ لاءِ نہ چئہ.

چارو گهڻي دير تائين سڀ ڌيان سان پڙهندي رهي.

چارو وري چوڻ لڳي - دادي! مان ڄاڻان ٿي ته لنهنجو اٿل ۽ مون ٿي ڪيترو پيار آهي. باقي تون سوامي سان ڇو رٺل آهين؟ منهنجو خيال آهي ته هو ٻه لوڪي مڃي ٿو، لنهنجي عزت ڪريٿو. گهٽ ۾ گهٽ انهي سڪ ڪان لون ٻاڻ ڪي وانجيل ڇو ٿي رکين. پنهنجي اٿل ڪي گود ۾ کڻي لون هنجي سامهون ڇو ڪين ٿي اچين؟ لوڪي وري اوڏانهن غلط پوندو. پوء اسان جا وري اهيڙي سڪ جا ڏينهن موٽي ايندا. دادي! موٽي هل، پنهنجي گهر موٽي هل. لون ان گهر جي لڪشمي آهين. ڇا لون پرائي گهر ۾ ٽڪي پنهنجي کي ۽ پرائو بنائي ڇڏيندين؟ موٽي هل، آهستي آهستي سولا پنهنجي آپي ۾ آئي. مان اهڙي ڇوٽي ويٺي آهيان جو چاروء جون ڳالهيون ڪل ۾ ڊ اڏائي سگهيس! اهو خيال ڪري سولا کي عجب لڳو. هن گلو صاف ڪري ڏيري ڏيري چيو - ڇگو، ته چارو پڌ ۽ مان ۾ ڪجهه چوڻ ٿي ڄاڻيان. لون هيتر اتا چارو ته رهي آهين جيڪا منهنجي هر ڪنهن ڳالهه تي يروسو ڪندي هئي. هيئر لون وڏي ٿي ويٺي آهين. ڳالهائڻ ٻولهائڻ جي ۾ سائپ سکي آهين ۽ لو اهو نيڪ سمجهو آهي ته مولکي هت ڪوهي. جڏهن لوسان هن جو وهان ۽ نه ٿيو هو، تڏهن مان ڪيس فقط پنهنجو ... . ان وقت جي ان سوامي ۽ ٿي

ڏکه پرئي ڳلي سان چيو- چارو سو مان سمجهائڻي . تون يا اال بڻي جي وس هجڻ تي به منهنجائي آهيو. چارو کي سرلا جي انهي پيار مان به تسلا نه مِلي . هن ڏاڍي ڏکه مان ڏگهو ساهه کڻي چيو- دادي هيترن ڏينهن کان پوءِ ملڻ ٿيو آهي تڏهين به مونسان هڪ پيرو به اهو نه پڇيو آهي هو ته ڪيئن آهي ؟

سرلا انهي سوال جو تڪڙو جواب ڏيئي نه سگهي . هنکي چپ ڏسي چاروءَ وري چيو- دادي تون ائين ڇو ٿي ڪرين ؟ پنهنجي کي هن طرح پرائو ڇو بنائي ڇڏيو اٿيئي؟ مونکي ته ڪڏهن ائين لڳندو آهي ته تون هنکان باور ڪري ئي هت هلي آئي آهين- پر اها ڳالهه به دل سان نه ٿي لڳي ته هيترن ڏينهن بعد توں ائين ڇو ڪرڻ لڳينءَ. هت ڪرڻو هجيئي ها ته اول منڍ ۾ ٿي ڇو ڪين ڪرين ها. سهري جي مرڻ تي ئي هت هلي اچين ها . ائين نه ڪري اسان کي پرٻل پريم جي ٻڌن ۾ ٻڌي پاڻ کي به اسانجي پريم ۾ ڦاسائيئي ، هن طرح اهي ٻندن ڪاٽي ڪيئن هلي آئينءَ ؟ دادي مان تنهنجي ننڍڙي ڀيڻ آهيان مونکي ٻڌاءِ ، مونکي ٻڌائڻ ۾ ڪهڙو حجاب ٿو ٿيئي؟

سرلا جو ساهه گهٽجڻ لڳو- هوءَ نه چاروءَ جي ڪنهن سوال جو جواب ڏيئي سگهي ۽ نه ڪيس چوڻ کان روڪي سگهي . جڻ هوءَ ڪنهن اونداهيءَ وهه ۾ ڪري پيئي هئي؛ ۽ هوا نه ملڻ تي هن جو ساهه پوساٽجڻ لڳو هو.

ڏ ماءِ آهي. اَما سمجهي ويئي.
ٻئي ڪمري ۾ اچي ڏٺو ته سرلا آلل کي هنج ۾ کڻي پلنگ تي ويٺي آهي. سندس اکين مان موتين جي مالها جي داڻن جيان ڳوڙها ڳڙي رهيا آهن. سرلا هن ٻنهي کي ڏسي منهن ڦيري ڇڏيو.
اَما وڏيءَ وجهي وِٺس ٻئي. آلل کي سڏ ڪري چيائين - اميءَ کي ماٺ ڪرائين، ته امي ماٺ ڪر، روءِ نه". انل ڇا سمجهي، ڇا ڪري؟ هن ٻانهون وڌائي کڻي سرلا جي ڳچيءَ ۾ وڌيون. اَما ڪلي رهي هئي، پر سندس اکيون ڳوڙهن سان ڀريل هيون. جارو ڏيري ڏيري سرلا جي پرسان وڃي ويٺي. ڇاڻينس داد ڏي!
" جارو" جتي ڳوڙها اگهي سرلا منهن ڦيري آلل کي چميو!

... ...

صبح ٿي ويو. تازي اپريل سج جا ڪرڻا سفيد محل جي ڪمرن ۾ لڳل رنگ برنگي شيشن تي پئجي وڏن وڏن تنين وارن دروازن جي سونهن وڌائڻ لڳا. چنيءَ جي گلدستن ۾ پيل گل پنهنجي مـــدر سگند سان سڄي ڪمري کي ڀري رهيا هئا. سرلا ۽ جارو پلنگ تي وينيون ڳالهيون ٻولهيون ڪري رهيون هيون.
جاروءَ جيو - تون پنهنجي من ۾ ڇاهي ڇا ٻه سمجهين اسانکي خيال آهي ۽ سدائين خيال رهندو ته اسين تنهنجا ئي آهيون. سرلا جاروءَ جي گلي ۾ ٻانهون وجهي

متي تي هٿ گهمائي سرلا کيس اندر ئي اندر ۾ آشير وا ڏني . پوءِ پڇائينس – تو مون کي پنهنجي اچڻ لا ڪجهه ڪين لکيو؟ ڪنهن سان آئينءَ؟

چارو– ڪاڪي ۽ بندو داسيءَ سان . اچڻ لاءِ لکار ها ته تون گهرائين تورو ئي ها .

اُما جي گود ۾ ويٺل اتل سرلا کي پاڻ ڏانهن ايندو ڏسي ٻئي ٻانهون ڦهلايون . ڪجهه وقت ته سرلا چپ چاپ بيٺي رهي ، پر جڏهن پاڻ کي نه روڪي سگهي ، تڏهن ٻئي ٻانهون ڦهلائي ٻالڪ کي کڻي سيني سان لائي ٽڪري ٽڪري اتان هلي وئي . اُما اکين ۾ ڳوڙها آڻي ڪلندي چارو کي چيو– ماسي پيو ڪو خيال نه ڪر . اميءَ جو من ٺڪاڻي نه آهي .

ٻئي هٿ اُما جي ٻنهي ڪلهن تي رکي چارو چيو– تون ڪير آهين ؟ اهڙو ڪل مک چهرو ڪٿان آندو اٿيئي .

اُما لڄ کان لعل ٿي وئي . چارو وري پڇيس - تون ڪير آهين ؟ اُما ڪلندي چيو- اميءَ جي ڌيءُ آهيان . پيو ڪير ؟

ٻئي سرلا ڏانهن هليون . هلندي هلندي اُما چيس - تون منهنجي اميءَ جي ڳالهين جو ڪو خيال نه ڪجانءِ

اُما جي ڳـل تي آڱر هڻي چارو چيو- تنهنجي ئي ماءُ آهي؟ منهنجي ڪجهه به نه آهي . منهنجي به

أما ورڪ چيو- امي، توڪي ٿي ڇا ويو آهي؟ ڇا طعمت نبڪ نہ اٿيئي؟ اڄ لنهنجو اتل آيو آهي.
سرلا- ڇاڻي ڇئين؟ ڪير آيو آهي؟
أما- لنهنجو اتل آيو آهي؟ اعزي چوئي وڃي آهن؟
سرلا اٿي بيٺي. هيسايل هرڻيءَ جيان نيٺل أما ڪي ياڻ ڏانهن ڇڪي ڇائين- لون ٿي منهنجي لاءِ اتل آهن.
أما- ذرا هلي ڏس نہ سهي، ڪمر ڪير آيا آهن.
سرلا منهن ورائي ڏٺو. ڏسندي ئي ڏجي منهن لڪائي چڏيائين. ساعت لاءِ سپ سانت رهيا. ان بعد ڪنهن ٻئي پاڻون اچي سندس ڳچيءَ ۾ ورڌيون. سنجها جي سرچهري جي سانت ۾ لرزش پيدا ڪندي ڪنهن جي محبت ڀري گلي مان نڪتو- "دادي! همتر ڏينهن ڪان پوءِ ملڻ بعد بہ تو منهن موڙي ڇڏيو."
ڪجهہ گهڙيون بيون نہ گذريون ويون. سرلا اٿس محسوس ڪمو ڄڻ ڪنهن جي ڳوڙهن سان سندس ڪند پيجي رهيو آهي. هن هوريان هوريان ڪري منهن ورايو. هڪ پاڻهن چاروءَ جي ڳچيءَ ۾ وڌائين ۽ ٻي وڌائي سندس ڳڙ اڌڙ ڳوڙها اگهيائين. چيائينس- چارو، روءُ نہ. ورڪ ٿوري دير بعد گلو صاف ڪندي چيائينس- ڪڏهن آئينءَ؟
"اجها، هيئر ئي اچان." چئي چاروءَ جهڪي سرلا جي پيرن جي ڌوڙ مٿي تي لڳائي. چاروءَ جي

نه ڄاڻ ڪٿي وڃي ڪپنديون هئس. دل خبر نه آهي ته ڪهڙن ڀڪرن ۾ وڃي پوندي هئس؛ جي سندس دل کي سدائين سست ڪندا رهندا هئا. رڪي رڪي ڏگها ساهه پيئي کڻندي هئي. پر هوءَ خود به سمجهي نه سگهندي هئي ته ڪهڙن ويچارن ۾ غلطان آهي. خيال ڪندي هئي، ڇا اهڙيءَ طرح ئي حياتيءَ جا ڏينهن گذرندا رهندا. ڪيترن ڏينهن کان مان جيڪا عجيب جيوت گهاري رهي آهيان، سا ڇا آخري حالت کي اچي رسي آهي.

چنچل ڇرن سان اُما اچي وٽس ويٺي. هوءَ هٻڪندڙ آواز ۾ ”امي“ چئي سڏ ڪرڻ تي هئي ته اوچتو روڪجي ويئي. ڏٺائين ته سرلا ٻنهي هٿن سان منهن لڪائي ٽنگين کي ٻٿي ڏيئي ويٺي آهي. ٿوري دير چپ رهڻ بعد اُما وياڪيل ٿي چيو- امي، هي ڇا ڪري رهي آهين؟ ٻڌ ته سهين.

سرلا چيو- هيءَ ڪهڙي ڏائڻ آهي؟ ڀلا پٽڙ جي اندران ڪٿان امي ملندي. مونکي وري امي ڪري نه سڏ جانءِ.

اُما- امي، اٿي ڏس ته سهين، ڪير آيو آهي. جلدي هل. ڇا نه هلندينءَ؟

” ڇا جي امي؟ مان ته پنهنجي اتل کي به امي چئي سڏڻ نه ڏيندي هئس. پوءِ تون مون کي امي ڪري ڇو ٿي سڏين. وڃ هتان ٽري وڃ.“

“تون وڏي آهين ۽ مان ننڍڙي ننڍڙي.”

“جهڙي ڪتاب جي، هاڻي گڏجي ته ڳالهائجانس ٻولهائجانس. سمجهه، پر ياد رکجانءِ، هاڻي تون سياڻي ٿيندي ٿي وڃين. تو کي اڪيلائيءَ ۾ ڪنهن به مرد سان ملڻ يا گهٽي در ٻاهر ڳالهيون ڪرڻ نه گهرجن. جي ڪنهن سان ڳالهائڻو هجيئي ته منهنجي ويٺي ڳالهائجانءِ؟”

“چڱو.”

ٽيهريءَ جو سرلا ۽ پرڪاش ويٺا ويٺا ڳالهيون ڪري رهيا هئا. اونهاري جي موسم هئي. آسمان ۾ گهاٽا بادل ڇانيل هئا. ڪنهن وڻ جو پن سو لٿي لڏيو، پرڪاش رکي رکي چيو- اهو ڇا جڳهه طبعيت ٺيڪ نه اٿيئي، يا من؟

سرلا نه ڪلي چيو- شايد ٺي.

پرڪاش اداس ٿي اتان هليو ويو. هو سرلا جي وهنتر وڌوارڻي جي حالت مان ڪجهه ڪجهه واقف هو.

پر سرلا ڇا سوچي رهي هئي، اها ڳالهه شايد هن نه لڪ لڪ نه سمجهي. ڪڏهن ڪڏهن جي اها اوسا ٿي ويندي هئي ته هوءَ پاڻ نه سمجهي نه سگهندي هئي ته هوءَ ڇا ٿي ڪري ۽ ڪهڙن ٻورن ۾ پنهنجي گذاري. سڀ ماڻهو ڪسي ٻي دل ٻو ڏسندا هئا. سندس هٿ جو ڪم جنهن جو لٽين ڏريو رهندو هو. اڪيون انهن تي

"توسان ڳڏيو آهي؟"
"نه، مون ماڻهو موڪليو تي مانس."
اينتري ۾ پرڪاش اچي دالان ۾ بيٺو. سرلا آدر مان چيس - اچ پرڪاش.
بوٽ لاهي پرڪاش پير اندر رکيو، ۽ چوڪ پري هڪوار ڪمري اندر نهاريائين. ڏٺائين ته سينگاريل گلن جي سونهن ۽ سڳنڌ جي وچ ۾ هڪ پريم ڀري نگاهه ڏاڍي اڪير مان ڏانهس نهاري رهي آهي.
سرلا چيو- اما اتي پرڻام ڪرينس.
اما اٿي لڄ ۽ آنند مان پرڪاش جي پيرن وٽ پنهنجو سر جهڪايو.
سرلا گنڀير ڀاو سان پرڪاش کي چيو- تون آسيس ڪريس تہ جهڙي هيءَ هاڻي نرمل آهي تهڙي شل سدائين رهي.
پرڪاش هٿ وڌايو ۽ اما وري سر جهڪايو. هيڏانهن هوڏانهن جون ڳالهيون ڪري هو جلد ئي هليو ويو. سرلا، اما کي چيو- اما، چو پرڪاش سان ڪا اکر بہ نہ ڳالهايئہ.
اما شرم مان مشڪندي چيو - نہ معلوم چو لڄ پيئي ٿيم.
"لڄ ڇا جي؟"
"گهڻن ڏينهن کان پوءِ آيو آهي، ان ڪري."
"پوءِ، مون کي تہ لڄ ئي ڪا نہ ٿي."

بي آرام سرلا

سرلا أما وٽ اچي چيو- ڪٿي أما ٻڌين ٿي؟ أما چندن گھي رهي هئي. هڪدم ٺٺ جهلي ڇڏيائين- ڇو.

انهن ڏينهن سرلا جي منهن ڏاڍهن نهارڻ لڳي. وار سنواري، سفيد ساڙهي پهري هوءَ ٽامي جي گلدستي ۾ سجيل هر سينگار جي گلن جي ڍير ڄڻ ڳيٺ لڳي. سامهون سنگهاسن تي ٺاڪر جي مورتي براجمان هئي. ڌوپ، چندن، گلاب وغيره جي سڳنڌ سان سڄي گهر ۾ سرهاڻ ڦهلجي رهي هئي. پوڄاري جدا جدا قسمن جي پوڄا جون سامگريون سنڀالي رکيون هيون.

أما چيو- ڇو امي! ماٺ ڇو ٿي ويٺينءَ. ٻڌاءِ، ڇا ٿي چئين؟

"پرڪاش آيو آهي."

حيرانيءَ ۾ اچي أما پڇيو- سچ پچ ڪڏهن آيو آهي؟

'ڪالهه رات جو."

چارو چپ ٿي ويٺي. پتيءَ جي پيار ۽ سڀ ڪجهه وساري ويٺي. جيائين- ته اهڙي ڪا ڳالهه ڪانهي.

چاروءَ ڪجهه وقت هيڏانهن هوڏانهن جون ڳالهيون ڪندي چيو- اڄ مولڪي هڪ چٺي آئي آهي.

"ڪنهن جي؟"

"دادي ءَ جي"

ٿورو وقت چپ رهي امر چيو- تو ته چيو ٿي ته چٺي لکي ڪال ٿي اچي؟

چارو- ڪبتر ين چٺين ڪان پوءِ ٿي ته هيءَ چٺي آئي آهي.

"مولڪي ته پڪاريندي ءَ نه؟"

"چاروءَ ٻ چندي ٻ چندي چيو- ڏسي جا ڪندا، اڄ ڪالهه توهان دادي ءَ جي چٺي ، ڪڏهن ٻُڌي آهي؟ ماڻ ئي توهان کي زبردستيءَ پڙهائيندي هئس."

"ته پوءِ اڄ ته پڪاريندي چوٿي هيڪس؟"

چاروءَ آهستي چيو- مون کان هڪ ڀل ٿي ويئي آهي.

"ڪهڙي ڀل؟"

مون ڪجهه ڪوڙيون ڳالهيون لکيون هيون ماءَ اڄ ... جي ڪجهه ناراضي مان لکي اٿس."

"... ته ڏسان."

... ته لس. خط پڙهي امر لنديءَ ساڻ ... چڙ لڳي هئي، سڀ ڳالهيون

هو. امر لاٽ جي انديشي هو سندس آگـــر ڪڙي طرح طرح جي سوالن سان سندس مٿو ڪپائـــڻ لڳو. چوڪيداري انديرو ڇانيل هو. محل ۾ برلڊ بتين جي روشني دربن جي رستي باغيچي ۾ اچي وڻن ۽ بوٽن تي سونهري سوجهرو وجهي رهي هئي. چارو بـــ سلائـــيءَ جو ڪم بند ڪري ٻاهر باغيچي ۾ اڪري آئي. پتيءَ کي اچي چيائين- رات ٿي ويئي آهي، اُٿل کي ڇڏيو. ڪٿي ٿڌ نه لڳي وڃيس.

امر ـــ تون ويهه نه سهين. ڪٿي توکي نه ٿڌ لڳڻ جو خوف ڪونهي؟

چارو ـــ مون کي؟ واهه جا ڳالهه ڪبو، مون ڄڻ اڄ تائين ڪي سرديون سڻيون ئي نه آهن. آڌيءَ رات تائين نه باغيچي ۾ يا ڪڏ تي وينا هوندا هئاسون.

امر ـــ اها نه گهڻن ڏينهن جي ڳالهه آهي.

" پر هني جسم نه تڏهن به هو." چئي چارو پنهنجي سواميءَ جي پاسي ۾ اچي ويئي.

امر چيو- ڇوطرفو ڪهڙي نه سگند اچي رهي آهي.

" ها." چئي چارو چپ ٿي ويئي.

امر ـــ ڇو اڄ ڏاڍي گنڀير ۽ بي دلي پيئي لڳين؟

" نه، نه." چئي هن سواميءَ جي منهن ڏانهن نهاري مشڪي ڏنو.

چاروءَ جي گلي ۾ ٻانهن وجهندي امر ڏاڍي پيار سان پڇيو- ڇو، نه ٻڌائيندينءَ؟

ٻاهر موڪلجي. هن هڪ ڏينهن ٻيءَ سان ڳالهيون ڪندي ڏاڍي چترائيءَ سان اها ڳالهه ڇيڙي. چيائين ته پرڪاش کي پرديس موڪلڻ کان سواءِ هن جو واڌارو نه ٿيندو هن وقت هوئي توهان جو ديوان ۽ آئينديءَ ۾ توهان جي ملڪيت جو مالڪ آهي.

راڻا ڪشور ان ڏينهن کان پرڪاش کي چيو ته طاهرپور جي زميداريءَ ۾ وڏو گهوٽالو مچي ويو آهي، وڃي نبيرو ڪري اچ.

پرڪاش جي وڃڻ جو ڏينهن به اچي پهتو. سرلا انهي ڏينهن آما کي اهڙيءَ ته سياڻپ سان رکيو جئن هوءَ اڪيلائيءَ ۾ پرڪاش سان گڏجي نه سگهي. نه ته خبر نه آهي ته ليمگر جي سرل هردي ۾ الائي ڪهڙو داغ لڳي. پرڪاش سرلا سان ملڻ آيو ته ڏٺائين ته سرلا ۽ آما ٻئي گڏ ويٺيون آهن. سرلا ڪم ڪري رهي هئي ۽ آما ساڙهيءَ کي ڪمر ۾ لپيٽي ڪڏهن هيڏانهن ۽ ڪڏهن هوڏانهن ڦري رهي هئي. پرڪاش کي لڄل منهن سفر جي پوشاڪ ۽ سفر جي سامان سان ڏسي سرلا ڪيس پيار مان چيو- پرڪاش اڄ ويهه. آما کانئس پڇيو- طاهرپور اڄ ئي ويندين؟

پرڪاش ڪو جواب نه ڏنو. سرلا هن جي طرفان چيو- اڄ ئي نه، پر هينئر ئي. ...

آما سرل منين نهارن سان پرڪاش ڏانهن نهاريندي چيو- وري ڪڏهن ايندين؟

خيالن کي ڦيرڻ يا امر کي وساري ڇڏڻ جو ڪو وس
۾ سمجهيو!

خيال ڪيائين ، مان پيار ڪيان ، پر ڪنهن کي
پيار ڪيان؟ پيءُ جي سواميءَ کي . ان کان وڌيڪ
لڄ ۽ ڏڪار جي ڳالهه ٻي ڪهڙي ٿي ٿي سگهي ؟
پيءُ جي ان ڏينهن جي ڳالهين مان سر لا سمجهي
ويئي ته سندس هلت چلت ، ڪپڙي لٽي ، سينگار سر مي
۾ دلچسپي نه هجڻ ڪري پٽس اوري خيال ڪري
رهيو آهي . هن من ئي من ۾ لڇي ٿي چيو ، ’ماٺهو
اهڙا خيال ڇو ٿا ڪن ؟ ڇا وار سنوارڻ ۽ ڳهه پائڻ
استريءَ لاءِ ضروري آهن . ڀڳوان اهڙي پراڻ جاتيءَ
کي ڇا لاءِ پيدا ڪيو ؟ جنهن کي اهو خيال ٻـ
ڪرڻو پوندو ته سندس ويس ۽ زيور ڏسي لوڪ ڇا
چوندو؟

هار سينگار ۾ ڪهڙو رس آهي اهو هن ڪڏهين
نه ڄاتو هو. اهو سندس سياو ٿي ويو هو . هن ان
وقت پيءُ جي ڳالهين کان لڇي ۽ دکي ٿي ڪنهن
طرح پنهنجي منجهيل ۽ ٽڙيل پکڙيل رکن وارن کـي
سمجهائي ٻڌي ڇڏيو . ۽ هڪ ڌوتل ساڙهي پائي
ٻاهر اُما وٽ اچي چيائين - ڪيئن اُما ! هاڻي ته مان
نهان ٿي نه .

اُما ٻيت ير ... ڪلنا ... يو - واهه ! هي وري
ڪهڙ... گا ...
ڪدم ڪ ... ٿو لڳي . ان

پرڪاش

اڄ ڇهن مهنن کان سوا پڪي گهر اچي پرڪوڙيا
هئا. تنهن زندگي گهارڻ جو موقعو اچڻ تي ڪن مائٽن
کي ڪن ڏينهن تائين البته اوڪائي ٿيندي آهي. جو
چڱيءَ طرح ڪم ڪري نه سگهندا آهن ۽ پر سوا
اهڙن مائٽن مان نه هئي. هوءَ جڏهن ۽ جهڙن حالت
۾ بولدي هئي، لڏهن ان حالت موافق ٿي بڻجي ويندي
هئي ۽ ان لمولي ٿي حلا لڳندي هئي!

ظاهري طرح هوءَ امر کان دور هلي آئي هئي. پر خيال
اگهان به ڪا دوري آهي؟ هوءَ اڪثر امر جون ڳالهيون ٿي
سوچيندي هئي، ان کي پنهنجي حاليءَ جي سک سورڳ
کان ڪبرائيندڙ، ڪم لصب حاليءَ جي سيني ڏکن
ڏولاون جو بنياد ۽ پنهنجي جنم جي ڏينهن جو بد سڳڻ
۽ خرابه گرهه ڪري سمجهندي هئي. ويچاريندي هئي
ته ڏيارا جيترن ڏينهن پر امر سڀ ڪجهه وساري ويٺو
هولدو يا وساري ويندو. صرف مهنجي جيوت تي
" . . . . -"لن مان لکيي رهي آهي. ' ڪيس اهڙي

ڪڍهين ٻه وار سنوار يندو نه ڏٺو آهي. ڪپڙا ٻه ڪهڙا نه ميرا ٿي پائين. توکي ڇهه مهنا هت آئي ٿيا آهن، الهي عرصي ۾ مون توکي هڪ ڏينهن لاءِ ٻه ......"

"بابا، توهين اهڙيون ڳالهيون نه ڪريو. مونکي اهي ڳالهيون ٻڌي ارمان ٿو لڳي. مان ڪهڙي اندر جي آسري تي ويٺي هئس، جو هت ايندي مونکي دک ٿيندو؟"

اُما ڪلندي چيو- مان ٻڌايان؟ تون پنهنجي ٻار کي ڇڏي آئي آهين. انڪري ٿي ائين ٿي ڪرين؟ هنن کي رلائي تون هت هلي آئي آهين. ان ڪري تنهنجو اهڙو حال ٿيو آهي. ڪيئن ائين آهي نه؟

سرلا ٻنهي هٿن سان پنهنجو منهن لڪائي ڇڏيو. ۽ رئندي چيائين- اُما! اُما. هينئر وڌيڪ نه ڪڇ. بس ڪري ويهه.

——o——

منهن هن جي چاليءَ ۾ لڪائي ڇڏيو- امي، رتن جوئي، ان ۾ ڏک جي ڪهڙي ڳالهه آهي؟
سرلا ڪيس ڇا چوي! سنسار جي ڳئان ڪان اڻ ڄاڻ ان ٻارنهن ورهين جي ڇوڪريءَ کي ڪيئن ٻڌائي ته سندس ڪهڙي نه ڏکدائي حالت ٿي ويئي آهي. هن ڪيس ڇڪي پنهنجي گود ۾ وهاري سندس منهن مٿي ڪري چيو- مان تنهنجي ماءُ آهيان. تون مون وٽ ٿي رهه. ڇوڪري چپ چاپ لمٽي رهي. سندس اکين مان ڳوڙها اچا سڪا ٻه ته هئا نه چين لي مشڪ اچي ويس.
اوچتو سرلا جو پتا راڌا ڪشور ڪمري ۾ لنگهي آيو. ڏيئي کي ڏسي چيائين- سرلا! تون ڪهڙي هٺي جو ٿي تسندي وچين؟ ڇا تنهنجو من هت نتو لڳي؟
سرلا هڪدم ان جو جواب ڏيئي نه سگهي. راڌا ڪشور چوڻ لڳو- هن وقت تون ٿي منهنجي ٻڌايي جو اڪيلو آسرو آهين. تنهنجو نه مون کان سواءِ ٻيو ڪير آهي؟ اون ٻيو ڪنهن سان پنهنجو ڏک سڪ سليندي؟
" پتاجي، توهين هي ڇا چئي رهيا آهيو؟ مونکي ڪهڙو ڏک آهي! پنهنجي گهر ۾، توهان وٽ رهندي ته مونکي ڏک ٿي سگهندو؟ توهين اهڙيون ڳالهيون نه ڪيو."
"تون اهڙي چوڻي ٿيندي وچين؟ مون لوکي

ٽڙيل معصوم منهن ڏانهن نهاريندي ٿي رهجي ويئي.
اما کلندي چيو- هڪ ڏکم جي ڳالهه ٿي ويئي
لساڻ نرس ٿي پوءِ مان اميءَ وٽ هلي آئي
پس؟

سرلا اُداسيءَ پرئي آواز ۾ پڇيس- ڪهڙي ڳالهه
ٻ ويئي هئي؟

"مان وڏڙا ٿي پيس، ان ڪري هلي آيس."
سرلا سانت ٿي ويئي. اُما ٿوري دير چپ رهڻ
بعد وري چيو- چڱو، امي هڪ ڳالهه پڇاڻ ٿي.
سرلا پنهنجي ڏکهي ساهه کي روڪي چيو- ڇاٿي
پڇين، چڱ؟

"نه، نه چوندي پس، چوندي ڏسپ تو ٿئيم"
"ڏسپ ڇاجو، چڱ."

"چڱو پڻداءِ نه هيءَ ڳالهه پڌي لون اداس ڇوٿي
ويئينءَ. اما ٻ ائين اداس ٿي ويندي هئي. "نينگر
جي سندر اکين ۾ ڳوڙها پرجي آيا. وري چيائين-
ڇو اميءَ اهن ۾ اداس ٿيڻ جي اهڙي ڪهڙي ڳالهه
آهي. مولکي نه ڪجهه ٻ لئو ٿئي، ڏک ٻ ڇا لاءِ ٿئي؟
سرلا پنهنجي ساڙهيءَ جي پلو سان اُما جون اکيون
اگهيون. اُما پنهنجي دلاسي ڏيندڙ جي منهن ڏانهن
احسان مند اکين سان نهاريو. ڏٺائين نه همنجي اکين
۾ ٻ ڳوڙها پريل هئا.
اُما اوچتو سرلا جي ڳچيءَ ۾ ٻانهون وجهي، پنهنجو

اٿين ڇوندي هن سرلا جي هٿن مان بخمل ڇڪي
ورتو.

سرلا ڪنڌ مٿي ڪري ڪماريءَ ڏانهن نهاريو. هن
جي مٿي، موهڻي معصوم منهن تي مشڪ ڏسي پنهنجو
پاڻ سنڌس وات مان سرد آهه نڪري ويئي.

ڪماريءَ چيو- اهو ڏنڊو ساهه ڇا لاءِ؟
”اٿين ئي.“
”نه، اٿين ئي لئو ٿي سگهي، مون کي اڄو پيد
بڌاءِ.“

”چڱو، ٻڌ. تون ڪپڙي جو نهيل گلاب نه چيتاڙي
سگهين ٿي. پر جيڪڏهن ڪو سچو پچو سهڻو گل
هجي نه ڇا ان کي بس جيڪر پٽي ڇني ڦاڙي ڦٽو
ڪرين؟

”ڏاڍو سهڻو گل، جهڙو باغيچي ۾ ٽڙندو آهي؟“
”ها.“

ڪماريءَ ڪجهه خيال ڪري چيو- دل جيڪر
چيو نه ڪري.

سرلا شايد پنهنجي اندر ۾ چيو، ’نه پوءِ قدرت
کي ڪئن ٿي دل ٿئي؟ قدرت ڇا ان کان به وڌيڪ
سخت دل آهي؟‘

ڇوڪري چيو- ڇڻ ڇا ٿي چوين؟
”ڪجهه به نه.“ چئي سرلا وري پنهنجي ڪم کي

معصوم وڏوا

ڪالي ڪنج ۾ چوڻ ڇمندي ٻاڇيرڻي مڌر ڏار سان
وهي رهي هئي. نديءَ ڪناري زميندار راڌا ڪشن
جو شاهي محل هو. جنهن جي ڦليل ڦولبل ڦلواڙيءَ جي سڳند
رنگ واري ڦانڪ لي ٻئر جا ۽ شبنهن زبان ڪئي
ڏسڻ ۾ ڪي ديهاڙا جي ڪوشش ڪندي پهچا ڏند
ڏيکاري رهيا هوا. محل جي سفيد رنگ، اسان ٿيندڙ
سج جي ڪرڻن مان ڪجهه لالائي جهڙي ورتي
هئي. ۽ ماڙ جي هڪ سينگاريل ڪمري ۾ درڪيءَ
وٽ مسندري سرلا ڏاڍي ڏاهپ سان ٻخمل تي زريءَ
جو گل پري رهي هئي. سورج جي ڪرڻن هن جي
ڇڙيل وارن تي ٻتجي سهاسن جي چٽالن جهڙي
سونهري رنگت تي ڏيکاري. سندس اڏ ميري سانڌي
۽ گهڙوءَ دلي پئي ڏلي. سرلا چاهه مان ڪم ڪري
رهي هئي. اوچتو هڪ ڪشوريءَ الي اچي گوڙ مچائڻ
شروع ڪيو. هن ڪجهه روڪجي سياجهي سر اٿي آواز ۾
چيو- هي ڇا، هي ڪم ٻند تي ۽ ٿيندو؟

ڏيکاريندس. توکان ڪجهه نه طلبيندس. صرف هڪوار انهن چئه ...

سرلا سواميءَ ڏانهن نهاريندي چيو- نه.

هوءَ هوريان هوريان وک وڌائيندي وڃي گاڏيءَ تي چڙهي. ان شاهي محل جا سڀ حصا ۽ باغيچي جي چار ديواري جڏهن هڪ هڪ ڪري سندس نظرن کان جادوءَ جي کيل جيان لنگهي ويا تڏهن هوءَ پاڻ کي گاڏيءَ جي گديءَ تي اڇلي سڏڪا ڀري رئڻ لڳي. دل ئي دل ۾ چوڻ لڳي، "مان مڃان ٿي. مان قبول ٿي ڪيان. وڌ مان چئي ٿي چڏيان نه هڪ ڏينهن توکي اهو حق هئو ۽ ... اچا ب ... اچا ب"

سو سو وار چمي ڪيس ليٽي ۾ لي سان پسائيندي
چيو- پٽ، وڏو ٿي ماڻهوءَ کي ضرور مونهن ڏيکارج.
چاروءَ پنهنجي ٻالهن سان منهن ڪٽي لڪايو. سولا سندس
منهن مٿي ڪري سندس ڳلن تي ڳوڙها ڳاڙيندي
سندس مٿي تي هٿ رکي من ئي من ۾ ڪس آسيس ڪئي.
وڇڙ وقت امر سان ڳڏجندي چيائين - چڱو، نه
مان هاڻي وڃان ٿي.
امر اداس اکين سان سندس منهن ڏي ڏسي
آهستي چيو- چڱو، وڃ.
سولا کي عمر نه آهي نه وري ڪهڙو خيال آيو جو
وري موٽي اچي چيائين- مون کيٽا ڏوهه ڪيا آهن،
معاف ڪجو.

سولا ٻه چار وکون مس اڳتي وڌي هوندي ته
امر ڊوڙي وڃي سندس هٿ پڪڙيو ۽ چرين جيان
چوڻ لڳو- بس، صرف اڄ تولي قبول ڪري وڃ.
وڏيڪ نه، رڳو چند نه جيڪڏهن اڄ نه، لڏهن به
ڪيون ڏينهن لون منهنجي تي هلن‌ءَ. ڪيهن ڏينهن
مولکي اهو حق هو نه توکي پنهنجي چئي پڪاريان.
مولکي پيو ڪجهه نه کپي صرف لهنجي واتان اهو
ٻڌڻ لو چاهيان، نه لون اڄا به مولکي ڪجهه نه
ڪجهه پيار ڪرين ٿي. مان اقرار ٿو ڪريان نه تن
... توکي ڪڏهن به پنهنجو ميچ نه

دليا جو ڪو به ماڻهو مون کي چا به چوي. ڪريل چوي، ڪمزور چوي، نئر چوي. پر تون ڪجهه نه چئه. تنهن جي چوندي منهنجو ڪليجو ٽو ڪپجي.

چارو ڪيس چنبڙي چيو- پوءِ تون هتان ڇوٿي وڃين؟ دادي له وڃ.

"چارو، تون مون کي ان لاءِ زور نه ڪر. مان تنهنجو چوڻ نٿي مڃي سگهان. مون کي اهڙي ڳالهه ويچاريندي به ڏک ٿو ٿئي."

"چا هن ڏانهن تنهنجو ڪو به فرض ڪونهي؟"

"نه، هن کي مون تنهنجي سپرد ڪري ڇڏيو آهي."

"دادي، معاف ڪر مان اها ڳالهه توکي ڪنهن به ڏينهن نه چئي سگهي آهيان. پر اڄ چوانءِ ٿي - هو تنهنجو سوامي آهي؛ پوءِ تون ڇو پنهنجو حق پاڻ ٿي ڇڏي ٿي وڃين؟ مان چاهيان ٿي؛ تون هت رهه، ۽ مون کي پنهنجي سنيهه ۽ پريم جي ڇايا ۾ رهڻ جي جاءِ ڏي."

"چارو! جيڪڏهين تون مون کي ذرو به پيار ڪرين ٿي نه مون کي نه روڪ. تون مون کي سدائين دادي ڪري ڪوٺيندي آئي آهين. اڄ وڃڻ وقت تو مون کي ڀاڄ جي نگاهه سان ڇو ڏٺو؟ مان تنهنجي پلو گهرندڙ پيرڻ آهيان، نه ڀاڄ."

وڃڻ جو وار اچي ويو. سرلا اُتل کي سيني لائي

بس، بس گهٽو ٿي چڪو. اچ ته، اچ مون کي ايتري دٻا
نه ڏيکار. مونکي معاف ڪر.

پر سولا ڪڪ ته نه پڌي. چپاٿين- مان ڪڪوار وري
به توهان کي چاروءَ جي ڏيان ۾ لهڻ لمندو ڏس ۽ جاچيان
ٿي. مون اڳ ڪجهه ڪمي ڏٺي. ان ڪري ئي توهان
کي چتائي واجهي سمجهيم.

”تو ڏٺي ڪتان جي، جا توکان اهو بہ قبول ڪرڻ
نٿو ٻچي؟ تنهنجي وات مان اٿين ته ٿلو لڪري ته مون
تنهنجو حق ڪسي ورتو آهي. انڪري تون ته منهنجو
حق ڪسي ٿي ولين. مان جا الهيءَ صاف گفتار بدڻ
جي لائق ڀرآهيان! جا ڪڪ ڏيهن لاءِ نه مونکي اهو انڪار
نه هو. ان ڏيهن کي ياد ڪري ته ڏ ...“

”توهان سان ڳڌهن ته، منهنجو ڪو ته ٿالو ڪوله
هو.“

امر جيت پٽ اتان اٿي هليو ويو.

اوچتو ئي اوچتو ئي ڏيهن سيني پڌو ته سولا پکي
وڃي رهي آهي. سڀئي اهو ئي خيال ڪيو ته هاڻي هنجو
وري موٽڻ مشڪل آهي. چارو ئي پاڻهون سولا جي
تجيءَ ۾ وڃهي ڇيڙي پهتي. وات مان اکر ته نه
اڪليس. صرف گونگا گوڙها ڳاڙي سولا جو سنوپساڻ
لڳي. جيئن سولا جي اکين ۾ ته گوڙهن جهل نه ڏٺي،
مشڪندي سان پاڻ سنڀالندي چيائين- چارا! منهنجي
پياري ڀيڻ، مونکي معاف ڪر. تون الين نه چئه.

ڪريو، ۽ منهنجي اهائي هڪ آزاد نا آهي ته ....
" ته ذرا نرميءَ سان ڳالهيون ڪريان. ڪٿي ائي
نه؟ ته ڇا منهنجون ڳالهيون توهان کي ڪوڙيون ٿيو
لڳن. دل ۾ ڇين ٿيون؟ منهنجي زندگيءَ جي شروعات
۾ ڇا توهان ايتري دليا ٻـــ ڏيکاري هئي؟ ههڙي
رواجي ڳالهه جي چوٽ ته دل ۾ ڪيترا تي وڃ وجهي
ڇا اها ڳالهه توهان ڪڏهـــن سوچي آهـــي. ڪڏهن
پلٽي پتڪٽي ۽ منهنجي حالت جو قياس ڪيو اٿو؟
نه ڪيو، تـــ چگوني ڪيو. ان لاءِ منهنجي توهان
۾ عقيدت هئي؛ ڇو تـــ مونکي خيال هو ته توهين
چترون آهيو، پڪي ارادي وارا آهيو؛ چاروءَ ڪسي
چاهيو تا، ان ڪري مونکي پنهنجي استري ڪري
تنا ايکيو. پــر اڄ ڇا ٿيو؟ اڄ ته توهان منهنجي ا
عقيدي کي ته چور چور ڪري ڇڏيو."

امر لتل منهن سان آهستي هڪ آسڻ تي
ويهي رهيو. سرلا گهڻي ديـر تائين ڪيس گهوري
ڏسندي رهي. ان بعد هن جي ويجهو وڃي چيائين ـ
مون توهان سان گهڻوئي ڪوڙو ڳالهايو پر مون توهان
جي دل دکائڻ نٿي چاهي. منهنجو ڏوهه معاف ڪجو.
مان توهان ۾ ويسهه رکان ٿي، توهان کي پنهنجو سڄڻ
سمجهان ٿي. توهين چاروءَ جا سوامي آهيو، مان توهان
کي ڏک ڏيڻ نٿي چاهيان.

امر بنهي هٿن سان منهن لڪائي رئڻهار ڪو ٿي ڇيو.

امر الاوليءَ مان چيو- ”ڇو ڪيو اٿئي؟ مون نه توکان معافي ڪانه گهري. مان هن وقت ان جي پراشچت ڪرڻ لاءِ ئي وڃي رهيو آهيان. توکي الله مولا کي پراشچت ڪرڻ جو موقعو ڏيڻو پوندو. مان گهڻو وڌ اجڻ نٿو چاهيان، صرف ٻري ٿي ٻرڪ رهي پاپ جو پراشچت ڪرڻ ٿو چاهيان. ان ڪري توسان ڳالهه ڪرڻ جو مولا کي انڪار ڪونهي، اهو ڄاڻندي به مان چوان ٿو، سر لا! مان سڄيءَ دل سان، ڏاڍي نمرتا سان هن پراشچت جو بار کڻڻ ٿو چاهيان. ان مان به مون کي سک ٿي ملندو. مون کي اهو سک ملڻ ايترو انڪار نه توکي ڏيڻو پوندو.

”هڪ انساءَ جي پراشچت لاءِ سو انساءَ جو ڪهو رهي؟ توهان ٻاجهي به اهو نه سوچيو ته مان ڪو توهان کي اهڙي پڇتاءَ ڪرڻ جو موقعو ڏينديس. ڇا توهان کي خبر آهي ته مون توهان کي ڇو معاف ڪيو؟ مون توهان کي توهان جي لحاظ ڪري معاف نه ڪيو آهي. ٻر چاروءَ جي صدقي ئي مون توهان کي معاف ڪيو آهي. توهان نه ڪڏهن منهنجا هئا، نه اڄ ئي آهيو.

امر کي جڻ مولمار ڏک لڳو. ٻرٽوي سندس ٻرن هيٺان کسڪڻ لڳي. هن ڏاڍي مشڪلات سان فقط ايترو چيو- ”ڪو به ڪنهن سان، ايڏي نمرتا سان. ڪو نه ڳالهائيندو آهي. توهان چاهي چارو، جيڪي به

بعد توهين جڏهين منهنجي اکيان ايندا، تڏهين ما
وهان کي شد ؛ پوتر ڏسنديس نه؟

امر کان ڪجهه نه اڪليو. هن اکيون تپائين هيٺ
ڪري ڇڏيون.

”بدايو، مان ان ڳالهه جو جواب چاهيان ٿي
جيڪڏهين شد ٿي نه اچو ته پوء پرديس ڇڪڙ بـ
اجايو آهي.“

امر ڪنڌ مٿي ڪيو. ڏکاري آواز ۾ چيائين - مان
شد تيئڻ لاء ته نه وڃي رهيو آهيان؟

”ته پوء ڇا لاء وڃي رهيا آهيو؟“

”ان خوف کان ته ڪٿي ڇاروء سان بي انصافي
نه ڪري وڃان.“

سرلا گهٽيل آواز سان چيو - هي ڇا هن سان نياءُ
ڪري رهيا آهيو؟ توهين ٿي هتجا اڪيلا ٻر پر آڌر
آهيو. اهڙي حالت ۾ جيڪڏهن توهين گهڙيء پر لاء
به ڪنهن ٻي استريء جو ڏيان دل ۾ ڌاريندا، ته
اهو اهڙو ڏوهه ٿيندو، جو ڪڏهن به معاف ٿي نه
سگهندو.

امر ترڪندڙ زبان سان چيو- جيڪڏهن هي پاپ
ان جي اکيان معاف ڪرڻ لائق نه آهي، ته پوء ڇا
مان توسان جنهن حليو آهيان سو ڇا لائق آهي؟

”پر مون ته توهان کي معاف ڪري ڇڏيو آهي.“

پر هن لولي اختيار ڪرڻ سان به سرلا امر جي حالت
چلت ۾ ڪو ڦيرو ڪونه ڏٺو. پاڻ انس محسوس ڪيائين
ته هن ۾ اها ڪمزوري اڃا قائم آهي. ڏينهن جو امر گهر
اندر ايندو ئي ڪونه هو، سواءِ رات جي ڇٽن ٻهرن جي؛
هن شڪار ڪرڻ ڇڏي ڏنو، چاروءَ سان ولدر ورولهه
به ڇڏي ڏنائين. چارو به ڪڏهن ڪڏهن سوز مان
چئي اٿندي هئي - دادي! توهان ٻنهي مولڪي ڇڏي
ڏنو؟

هڪڙي ڏينهن صبوح جو امر ٻاهر وڃي رهيو
هو. ٻنبان ڪنهن سڏ ڪيو 'هي ته ٻڌجو' امر منهن
ورائي ڏٺو ته سرلا آهي.

سندس سڄي جسم جو خون جهڙو منهن ۾ اچي
مڙيو. هو ڏيڍ قدمن سان سرلا ڏانهن وڌيو.

سرلا چيو - ڇا توهان چاروءَ کي ساڻ ڪري ڪبڏائهن
بري وڃڻ ٿا چاهيو؟

امر ڪن ساعت ٿرسي هڪوار آشا پرين اکين سان
سرلا ڏانهن نهاريو، پوءِ نظر لوائي جهبڪي آواز ۾ چيائين -
ها.

ان وقت سرلا سر جهڪائي اکيون هيٺ ڪري
ڇڏيون هيون. هن البت جرڪي چيو - مان توهان
کي هڪڙي ڳالهه چوان؟

ان بعد ٿورو ٿرسي پنهنجن وڏين اکين سان
امر ڏانهن محڪم نگاهن سان نهاريندي چيائين - هن

پڇتاءُ

سيٺ موٽي گهر آيا. گهر پهچي سر لا خبر دار رهڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳي. محسوس ڪيائين ته اها سندس سمجهه جي غلطي هئي. امرلات سان ڏاڍائي رکڻ ئي واجب آهي. گهرائي رکڻ مان ممڪن آهي ته الٽو نتيجو نڪري. پاڻ جي برائيءَ ڪري ڪيس سنسار ۾ اڪيلو رهي ٿي حياتي گذارڻي آهي. ٻه اوکا لڪ لنگهڻا آهن. اهو ويچار ڪري هن امر سان ڳالهه جڻ مسجڻ يا ڳالهيون ٻولهيون ڪرڻ ڇڏي ڏيون. چارو سان به گهڻو واهپو گهٽ ڪري ڇڏيائين. پاڻ پنهنجي دل ۾ امرلات لاءِ حقارت پيدا ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳي. جنهنجي جيوت ۾ محڪم ارادو ڪونهي، اهو به ڪو انسان چئبو؟ جنهن چاروءَ لاءِ امر شروعات ۾ ڪيترائي ڪشت سٺا ۽ ڪشالا ڪڍيا، انهي سان هينئر هيڏو دوهه، هيڏو ڪپٽ؟ پنهنجي استريءَ کي ڇڏي، ڪنهن ٻي استريءَ جو گهڙيءَ لاءِ خيال ڪرڻ ڇا ويساه گهاتي نه آهي؟

لي سهڻا سکي ويٺي آهي، هن پنهنجي لاءِ نئين راهه ڳولي ڪڍي آهي، هينئر توهان جي ضرورت نه آهي، توهان پنهنجو رستو سنڀاليو!'

ڪيترائي پيرا اهڙو جواب سرلا جي اندر مان اٿي سندس ڳلي تائين آيو، پر چپن تي نه اچي سگهيو. هن جالو تي نه اهي جواب پر ڪيترو نه وڪ پريل آهي. 'هن ڏينهن اهڙا ابلاڪاني منجهي وئي، نه پوءِ اهڙو ذڪر ڇاجو؟ پوءِ اهو زهر ڇو پيو ڪيئن هن کي پيارجي.'

سڄي رات هوءَ چنتا ۾ ڇور رهي. 'هينئر ڪيئن اپاءُ آهي؟ جيڪڏهين پڇي وينديس نه چارو ڪي شڪ پوندو. نه، نه وڃڻ نه ٿيندو، هت رهي لئي ڪي مناظر پوندو.' رات گذرندي گذرندي سرلا سمهي پيئي، پر سپني ۾ به ڪنهن ساهڙ جي ٽي سار هئي.

لاءِ تيار ٿي ويٺي هئي. پر هنڪي ذرو به لوڏي
سگهي ۽ اڄ هي ڇا ٿي ويو؟ اڄ ڇڻ هن واسنا جي
لپٽ کان خالي ٿڌي سيني جو پريم، امر جي پٽر کان
نه سخت ورتاءَ جي چوٽ کائي ڪڏهن جو دل جي
اونداهي غفا ۾ وڃي لڪو هوا
اڄ هيئنر ڏينهن کان پوءِ ان بعد دروازي کي ڇا
لاءِ ڪڙڪايو ويو؟ ۽ ڪڙڪايو به ڪنهن؟ هو اڳئين جهڙو
نه نه رهيو هوا
لڄ کان سرلا نهن کان چوٽيءَ تائين لعل ٿي ويئي.
سوچيائين- ڇا جواب ڏيڻ سان ڪم نه هلندو؟ ڇا مان اهو
لئي پڇي سگهيس ته توهان اڄ جيڪا چيز ڏيڻ هليا
آهيو، اها اڄ تائين ڪٿي هئي؟ توهين اهي ئي نه آهيو
جنهن منهنجي لين واسنائن سان ڦاٽندڙ جواليءَ
امنگن کي اندي انسان جيان نه ڏٺو ۽ نه ڏسڻ چاهيو.
اهي ظالم توهان ئي ته آهيو. اڄ توهان کي هيڏيون
وڏيون ڳالهيون ڪرڻ سهائين ٿيون؟ منهنجي زندگيءَ
کي وئرت وڃائڻ لاءِ ڪير ذميوار آهي؟ هڪ ڏينهن
توهان ڇا چيز مونکان کسي ورتي ۽ ٻيءَ کي ڏيئي
ڇڏي، اهائي اڄ وري توهان مونکي موٽائڻ آيا آهيو؟

پوءِ مان ڇا انهن کان به ڊاريو آهيان؟ تون
منهنجي لاءِ ايترو به نٿي ڪري سگهين؟ مان ڇا ايتر
حاصل ڪرڻ جو به حقدار نه آهيان؟

هيءَ اهائي ڇريائي هئي جيڪا بيماريءَ جي بستر
تي پيل امرنات جي وات مان ٻڌي ۽ اکين مان ڏسي
سرلا جي جسم ۾ ڏڪڻي پيدا ٿي ويئي هئي، من
چنچل ٿي اٿيو هوس، پر اها بي آرامي هوءَ ڪيترن ڏينهن
کان امر جي اٿڻ وهڻ ۽ ڳالهائڻ مان به محسوس ڪري رهي
هئي. پڇتي، پوڇا، شوڌا ڪانسواءِ نه ڄاڻ ڀيو ڪهڙو
خيال هو. ڇا اهوئي خيال هن منحوس وقت ۾ ري گهريو
ري طلبيو اچي پهتو آهي. پر ڇو-؟ هينئر ڇو؟ سرلا
ڏٺو ته هينئر چپ رهڻ سان ڪم نه هلندو. هن پنهنجو
هٿ ڇڏائي سياويڪ نمولي چيو- توهين پاڳل ته نه
ٿي ويا آهيو؟

امر وري هنجو هٿ پڪڙي ورتو. ۽ اتاولائيءَ
سان چيو- ها، پاڳل ٿي ويو آهيان. تون منهنجي ڳالهه
جو جواب ڏي.

سرلا وري هٿ ڇڏائي، هٽي پريرو ٿي ويئي. ان
ڪنڌ کڻي يڪ ٽڪ نگاهه سان امر ڏانهن نهاري
چيئين - نه، توهان کي ايترو به نٿو ملي سگهي. توهين
کان به ڊاريا آهيو، پوءِ منهنجا ڪيئن ٿيندا؟
توهان کي خبر نه آهي ته پنهنجو ماڻهو پري هليو
تي پراون کان به وڌيڪ پرائو ٿي پوندو آهي.

ھن وقت ڪيڏانهن وڃي سگهيتي؟"
سرلا ڏکئي مشڪ مشڪندي چيو- اها به ڳالهه، ڪٿي ڄارو، ڪٿي مان.
"ڳاٺي ڳالهه نه آهي. تون اُتل ۽ اسان کي ڇڏي ...ٿي ڪيڏانهن ٿي وڃي سگهين؟"
سرلا ڪنڌ نوائي ڇڏيو. تورڙي دير ويچار پائين ته ...ن ڳالهه جو جواب ڏجي يا نه؟ ھن کي چپ ڏسي ...مر چيو- ٻڌاءِ، وڃي سگهين ٿي؟
سرلا ورڙي مشڪيو. چيائين- توهان ٿي ٻڌايو ته، ...ان وڃي سگهان ٿي يا نه؟
امر ڪجهه سوچ ڪري چيو- ها، وڃي سگهين ٿي.
"چڱو، ته مان وڃان ٿي."
امر کلي چيو- پر مون پنهنجي دل جي ڳالهه نه ...ڪئي آهي. مون صرف تنهنجي خيال جاچڻ لاءِ ائين ...يو.
"اهڙي ڙ به دلي ۽ بي دليءَ جي ڳالهه. خير ڇڏيو ...اٺي نه سمجهي ويا آهيو نه؟
"ها."
"ڇا سمجهيو اٿو؟"
"اهو ئي ته توکان وڃڻ نه ڏيندو."
سرلا کلي چيو- ڇو؟
"ڇو، اهو مان لکو ڇڪي سگهان. مون کي ائين لڳي."

ندو آهي، دل جي ڪنهن نه ڪنڊ ۾ جاءِ نـــ پا
دل جـــي پردي ۾ ٿي هنهنجون شاخون ڦهلائـــ
چڙيندو آهي.

ان وقت سنجها ٿي چڪي هئي. ڪليل دريءَ مار
سانجهيءَ جي ٽڙيل گلن جي جهيڻي جهيڻي سڳند اچي ساري
ڪمري ڪـي سڳند سان ڀري رهي هئي. امرناٿ
پلنگ تي ليٽيو پيو هو. سرلا هڪ پاسي ويٺي ڪيس
مکرچندر جو لکيل هڪ ناول پڙهي ٻڌائي رهي هئي.
سامهون ٽپائيءَ تي بتي رکي هئي. امر مـن لڳائي
ڪهاڻي ٻڌي رهيو هو. توري دير ڪهاڻي ٻڌڻ بعد
چاروءَ چيو- بس، دادي! هاڻي اها پوٿي بند ڪر.
مولڪي ننڊ وٺي.

سرلا ڪتاب ڪري هيٺ رکيو. امر زور ڀريند
چيو- نه نه، اچا به تورو پڙهه.

”چڱو توهين پڙهندا رهو. مان وڃان ٿي.“

ائين چئي چارو هلي ويئي. سرلا پڙهڻ لڳي.
ڙ ناٿين ته بتيءَجي روشنائي امر جي اکين کي لڳي وٺي،
. به هو ناول بند ڪرڻ لاءِ نه چئي، اکين کي هٿ
يٺي ناول ٻڌندو تو رهي. سرلا پڙهندي رهي. ٻنڪم
بوءَ جي دل ۾ گهر ڪري ويندڙ رچنائن کي ٻڌي،
ر جي سڪل اکين ۾ به پاڻي تري آيو. اهو ڏسي
هنجا ڳوڙها اگهندي ۽ ڀريل گلي کي صاف ڪندي سرلا
و- چڱو، اڄ هت ٿي بند ٿا ڪيون.

وڌيڪ نہ چڙهاءِ، تون ئي اچي منهنجي شيوا ڪ
ڀوءِ هلي وڃ.

سرلا ڇرڪي هڪوار دروازي ڏانهن ڏٺو. ڪيس
جنهن ڳالهہ جو شڪ هو، اها ٿي ئي ٿي. امر جي زو
سان ڳالهائڻ ڪري چاروءَ جي اک کلي پيئي هئي هوءَ
ان وقت دروازي وٽ اچي چپ چاپ ڪري بيٺي.
شرم جي ماري سرلا، چاروءَ کي نہ ڏسي سگهي. هن
ڪنڌ هيٺ ڪري ڇڏيو. آهستي آهستي امر چپ
ٿي ويو.

سرلا وري دروازي ڏانهن ڏٺو تہ چارو اڳئين جيان
ئي سر جهڪائي بيٺي هئي.

آهستي آهستي ڪري رات پڇڻ لڳي. امر وري
جاڳي پيو. لال لال اکين سان سرلا ڏانهن ڏسندي
چيائين- وري؟ وري بہ تون هلي آئينءَ، تڏهين بہ
منهنجي جان نہ ڇٽي. دَيا ڪر، منهنجي مٿان دَيا
ڪر. ڀلائي ڪري مون وٽ نہ اچ. مون کان هينئر
سٺو نٿو ٿئي. وڃ، وڃ، هلي وڃ. نہ تہ مون کي
وڃڻ ڏي.

سرلا پنهنجيءَ پوريءَ طاقت سان امر کي وري
بستري تي ليٽائي ڇڏيو. ڪجهہ دير بعد امر وري
بي آرام ٿي اٿيو؛ آهستي چيائين- نہ ويٺين؟
تڏهن ڀلي ويٺي هج. هينئر نہ وڃجانءِ. هينئر نہ وڃي
سگهندينءَ، هن طرح ئي ويٺي رهہ.

ڏسي گهبرائجي ويئي. امر سرلا کي نه آتائڻ لاءِ ڪيترا
حيلا هلايا پر سڀ ونرٽ ويا. چاروءِ سرلا کي لڪ
۽ سرلا اچي منگهير پهتي. امر بيماريءَ جي بستري تي
پيو ڪمجهڙي رهيو هو. سرلا ڇيس- مٿي کي زور ڏيائو
امر چرڪي پڇيو- ڪير آهي؟
اکيون کوليندي سرلا کي ويٺل ڏٺائين. حيرانيءَ
ان پڇائين: سرلا، تون ڪڏهن آئينءَ؟
سرلا- اڄهو هينئر.
ڪن ساعت رکي امر چيو- منهنجو خيال هو نه تون
چي نه سگهندينءَ.
"ڇو؟"
امر ان جو ڪو جواب نه ڏنو. پر سرلا کي ڏسي
سندس دل اندر جنهن آشا جي مورتي جٽي هئي،
الکي هو دٻائي نه سگهيو. هن اکيون بند ڪري جڻ
من ئي من ۾ چيو- ڏسجي ٿو نه هاڻي مونکي جلد ئي
آرام اچي ويندو.
سرلا ڪجهه نه ڪڇي چپ چاپ امر جي مٿي کي
ور ڏيندي رهي.
رات جا ٻارنهن لڳا هوا. سرلا پت کي ٽيڪ ڏيئي
امر جي پرسان ويٺي هئي. ڪمري جي خاموشيءَ ۾
صرف گهڙيال جي ٽن ٽن ٽڪ وجهي رهي هئي. پرواري
ڪمري ۾ اُتل گهٽي دير کان روئي رهيو هو. چارو
من کي پرچائڻ ۾ پريشان هئي. ويٺي ويٺي سندس

ليا ڪ

ايتي ليٽي ليٽي، منجهس ڪند ڪلڻ جي طاقت
ذري ٿي. سوچيندي سوچيندي ڪيس الهي معلوم ٿيو ته ڪند
سندس ڪند ڇپان وڃائو رکيو. ان وقت ڪن ڪ
اکيون کولڻ به ڪ بيٺو ن.
صبوح جو ڪيٽي سج ٻڙهيا لي چاروءِ سرلا ڪي
اڄي اٿاريو. سرلا ٻڙڪ ٻري سجاڳ ٿي. انديشي
ڇپائين- مون ڪ اڄ ڪپ ڪرڻا ڪي ماس ڪري
ڏٺو آهي. ڳالهه ڇا تو ني اٿل ڪي منهنجي هنج
ن ڪيو هو؟
چاروء ڪ، شايد ٻاڙ ڪيو اٿانون. صبوح جو اڄي
مون ڏنو ڪ ٻاڙ وينا آهن. تون ستو هنيءَ من مون
ڪي ٽوڪي جاڳائڻ. ڪان منع ڪئي.
سرلا البت لڳي ٿي. جپ ٻار جي هنج ۾ هوندي
من جي هيترو برسان هوندي بس مان ليٽي بيس.
ڪي زبردستيءَ مس مان ڪدڻ لاءِ سرلا اتي.
ٿي.
ينهن ڪ رلدا وڃا. سرلا ڏنو ته آهستي آهستي
لجندو تو وڃي. هيئنر سندس من ڪنهن بــ
ڪود ٿي لڳو. شيل شڪار ٿي وڃڻا به ٻڌي
اڄيين جيان چاروءِ سان ڪل جرچو به ڪود
سو. چاروءِ ڪان به امر جو هي ٻه لجندڙ رڱ
ڪل ــ رهيو. هڪ ڏينهن سرلا ۽ چارو ان
ي وينيون ڳالهيون ٻولهيون ڪري رهيون

پرديس ياترا

گهٽائي مهنا گذري ويا. ڏاڍي اداس من سا
جنهن ڏينهن امر پڇم وڃڻ جي تياري ڪرڻ لاءِ چارو
ٿ چوڻ وارو هو تنهن ڏينهن چاروءَ ڪلندي وڃي
س چيو - ذرا هڪوار ڏسو ته هلي ڪير آئي آهي.
امر حيرانيءَ مان پڇيو - آخر ڪير آهي؟
"هلي ڏسو ته سهي نه" چئي چاروءَ وڪ وڌائي.
اڄرڪ ۾ ٻڌل امر هنجي پنيان پنيان وڃي ڏٺو ته سچ
پچ سرلا اچي ويٺي آهي. گهڻن ڏينهن بعد ماڻ
ڪي آيو ڏسي اٿل وڃي سندس هنج ۾ لڪو.
سرلا سندس مٿي تي هٿ ڦيري رهي آهي. ڳوڙ
ڏ سندس اکين مان ڳوڙهن جي ڌارا به ڇڙي رهي
ي.

امر چپ چاپ هڪ پاسي تي بيٺو. هن چاهيو ٿي
رلا کي زباني تيرن سان گهائي ڇڏي پر سندس
مان اکر به نه اڪليو. چارو ڪلندي ڪلندي چيو-
ا! هت ڏسو رتل اٿل کي نه سڃاڻو آهي، پيا به
ني رتا وينا آهن-

ان وقت ٿالهن سرلا پنهنجي آبي ۾ ڏ آئي هئي.
پتا جي بيمار ساڻ ٻه آٺ سومان جاڳائيندڙ ڳالهيون ان
وقت ڏ سندس اندر ۾ اٿل پٿل مچائي رهيون هيون.
برابر ڏ آهي مان ڪم آهيان؟ ڪهڙي سک جي
موهه ۾ مبتلا ٿي پيءُ جي گود ڇڏي هت رهڻ ٿي
چاهيان. ٻياڇ جي ٻڙبڙ ڪالر؟ هي انصاف پيءُ جي
گهرجي ڳاڙي ڳهلڙي لاءِ؟ دنيا ڏ رولشي ڪوڙي آهي.
ٻه مان جو هي ڏينهن رات پنهنجي آتما ساڻ وڙهي
رهي آهيان. پاڻ کي وساري ويٺي آهيان. ان جو
العام ڇا هيءُ ٿي آهي؟ سنسار ڪان دور ٿي ۾ ڇا ان
جي ڪناري لي ويهي ٿوري ٺڏي هوا ساڻ مان
پنهنجي جلندڙ جسم جي ٻي الس هوالا کي ٺڏو
ڪرڻ ٿي چاهيان. اهو ڇا جرجو ڪين ٿو لڳي!

سرلا ڏلو ڏ چارو سندس سهني ۾ منهن لڪائي ڳوڙها
ڳاڙي رهي آهي. امر سر جهڪائي چپ چاپ ويٺو آهي.
سندس دل ۾ ڏ معلوم ڪهڙا خيال اٿي رهيا آهن.
داسي سندر سنبهه جي پتلي سمان اٿل کي ڪٽي ڪس
ڏيڻ لاءِ جلدي ٿي اچي. بالڪ بيمار پاڻ لاءِ وياڪل
ٿي ٻئي ٻانهون ڦهلائي سندس جسم ۾ اچڻ لاءِ پاڻ
پتوڙي رهيو آهي. هاءِ! ڇا جي اوجهه بالڪ جوش
بيمار منهنجي لاءِ ڏورو العام آهي؟

۾ پليو نہ آهي. حياتيءَ ۾ پهريون ئي ڀيرو هن پنهنج
هار مڃي، لڄ ۽ ڏک کان سر جهڪائي ڇڏيو.
ٻئي ڏينهن ٽپهريءَ جو سينيءَ ٻڌو تہ سرلا جو ٻي
ڪيس پيڪي وئي ۽ وچڙ لاءِ آيل آهي. گهڻي دير تائين
سرلا سان ڳالهيون ٻولهيون ڪري جڏهن هو ٻاهر
نڪتو تڏهن چارو ٻي صبر تي سرلا جي ڪمري ۾
ڇي ڏٺو تہ هوءَ ڪنڌ هيٺ ڪري نہ ڄاڻ ڪهڙي
ٻيچار ۾ ويٺي آهي. چاروءَ رڙ ڪري چيو- دادي!
ڇا تو وچڙ جي ٻڪ ڪئي؟
سرلا - هينئر وچڙ کان ڪيئن ٿي لابري واري
سگهان. ڇا ائين واجب ٿيندو؟ وري اڪين ۾ ڳوڙها
آڻي چيائين - چارو! مان وري ايندس.
امر اندر لنگهي آيو. ٻنهي کي هن حالت ۾ ڏسي چپ چاپ ٻيهي رهيو. سرلا جهٽ پٽ منهن
ڦيري چيو- هي ڇا، جاسوسي ڪري رهيا آهيو؟
چاروءَ جلدي جلدي پنهنجون اکيون اگهي ڇڏيون
امر چيو- تون وڃين ٿي، گهڻن ڏينهن لاءِ؟
سرلا ڇلڪندڙ اکين سان امر ڏانهن نهاري چيو.
هينئر ڪيئن چئي سگهندس؟ جيڪڏهن هميشہ
هلي وڃان تہ بہ ڪهڙو هرج آهي؟
چاروءَ ٻئي ٻانهون سرلا جي ڳچيءَ ۾ وجهي چيو-
ٻ، تنهنجي واتان هي ڇا ٿي ٻڌان؟

ڏسڻ. اسان کي ڪا اهڙي جهڙي ڳالهه ٻڌڻ ڪرڻ
اچي ٻر اوکي ڄڳيءَ ڳالهه لي ٻه چڙ ٿي لڳي.
سرلا- اهو ته پڳوان جو ٿي ڏوهه آهي جنهن مون
کي اهڙو بنايو. ان ٻر منهنجو ڪهڙو ڏوهه آهي؟
امر جيو- اها ڳالهه واهه جي ڪبه. باڻ سڏوهه
بڻجي، سمورو ڏوهه لاهي ڪٺي ٻئي لي مڙهجي.
سرلا حيرانيءَ مان چيو- توهان لي ڏوهه ڪرڻ
ڻو مڙهجي. توهان ڪو ڏوهه ٿوروئي ڪيو آهي؟
امر- شايد ڪو ڏوهه ٿي ويو هجي.
سرلا ٿوروڪي جيو- ته ان لاءِ چاروءَ ڪان معافي وٺو.
توهان منهنجي ته ساراهه ٿي ڪئي آهي.
امر ڪجهه وقت چپ رهيو. ان بعد ڏڪاري آواز
ٻر چيائين- مون ڄاڻي ٻڇهي ته ڪو اپراڌ ته ڪيو آهي؛
اڻ ڄاڻائيءَ ٻر ڳالهه ٻولهه ڪندي شايد ڪجهه ٿي
ويو هجي.
سرلا جي ڪين جون بابڙيون نه اعل ٿي ويون.
ڏاڍيءَ مشڪلات سان پاڻ کي سنڀالي پنهنجي سڀاو
خلاف زور سان ڪلي چيائين — واهه جو چيو! جا
ڪنهنکي ڪا چڱي ڳالهه جوڻ سان ته اپراڌ لڳي ٿو.
جاروءَ کلندي چيو- توهين ته ڪي عجب انسان
ٿا ڏسجو.
سرلا ڪند ڪٺي ڏنو ته امر ڪجهه بي دلبو ٿي رهيو
آهي. هوءَ سمجهي وئي ته امر سندس ٻرولي سمجهڻ

امر- هڪ طرح ته سڀ مطلبي آهن. ڪيئن چارو! تنهنجي ڪهڙي راء آهي؟

چارو- سڀ سوارٿي آهن، انين نه آهي.

امر- ماڻهو پاڻ تان ٻين تي ويندو آهي. مان خود سوارٿي آهيان، جنهن ڪري سڄي سنسار کي سوارٿي پيو سمجهان.

چارو کلي چيو- نهيو، نه توهان سوارٿي آهيو. اها ڳالهه توهان مڃيو ٿا نه. پر اسين ته پرمارٿ کي ئي چاڻون. اسين سوارٿي نه آهيون.

امر- ڇا ٿي چئين؟ توکان سواء ٻي ڪا به استري پرمارٿي ٿي سگهي ٿي. پر تون ڪداچت نه.

چارو- سڪ، انين ٿي هوندو. شڪر آهي جو مون کانسواء ٻين استرين کي ته پرمارٿي مڃيو ٿا.

سرلا گنڀير ٿي ويٺي هئي. امر ۽ چارو ڳالهيون ڪندا ۽ کلندا ٿي رهيا. پر سرلا نه کل چرچي ۾ بس سيني کان پري رهندي هئي. سمدس استان هروقت سيني کان سوتنتر رهندو هو.

آخر ۾ چارو سرلا جي شالت کي ٽوڙيندي چيو- دادي! تو ٻڌو نه ته تون سوارٿي نه آهين. پوء به چپ ٿي ويٺي آهين.

سرلا چاروء ڏانهن نهاري ذرا مشڪندي چيو- ”ها.“

چارو- تنهنجون ته سڀ ڳالهيون ابتيون پيٺون

چارو ــ لون هل نہ مان ڪبس سڏ ڪري ئي اچان.
الي امر اچي دروازي تي بيٺو. سرلا ڪلي چيو-
وڃ، هي بيو ٻاهر بادوبہ اچي پهتو.

سرلا کي ايندو ڏسي چارو بہ هن جي پٺيان پٺيان
هلي. ٻئي مٿي ڪڏ تي هليا ويا.

مٿي چانڊوڪي ۾ تلوارڙي مسڪي رهي هئي. هوا
چوڌاري مٺي مٺي خوشبوءِ ڦهلائي رهي هئي. سرلا
چوطرف نظر ڦيرائيندي چيو- ”هيئر ئي اهڙي چاندوڪي!
اڄ ڪهڙي تت آهي؟

سندس اداسيءَ ڀريو آواز ٻڌي، چارو ۽ امر ٻئي
دکي ٿيا. امر دلسل آواز ۾ چيو- تيرس.

چاروءَ چيو- دادي، تون ڪبترن ڏينهن کان مٿي
نہ آئي آهين، جنهن ڪري توکي چاندني وڏيءَ
ڦهليل ٿي نظر اچي.

”هولدو“ چئي سرلا ڪنڌ جهڪائي ڦولبل تلوارڙ
ڏانهن نهارڻ لڳي. سرلا چو چپ ٿي ويٺي ان
سبب نہ سمجهي سگهڻ ڪري چارو ۽ امر بہ عجب
۾ پئجي چپ ٿي ويا.

ٿوري رکي ڪنهن ڳالهہ تان امر چيو- دنيا
مطلب لئي ٺهيل هلي. سنسار ۾ سوارث کانسواءِ
ڪنهن ڏسجي ڪين ٿو.

هينئر سرلا سالت نہ رهي سگهي. چيائين- ڇو
سوار ٿي ...؟

وندو ڏسي امر کيس ڪيترن ڏينهن کان ديوي
ڪري ليکڻ لڳو. اول سرلا جي سياوڪ گهبرتا ۽
سمجهه ۾ نه ايندڙ وهنوار ڏسي، امر کي ڪڏهن
ڪنهن ٻرندڙ ڄٻل جي اوچتي شانت جو خيال ايندو
هو، اهڙو خيال ايندي هو گهبرائجي ويندو هو. ان
وقت سرلا سندس منهن ۾ من جي گهرائي ۽ تائين
ڇهندڙ ڀيد ڀري نگاهه وجهندي هئي. هو ان کان
بي آرام ٿي سوچڻ لڳندو هو، "نيٺ ان جي معنيٰ
ڇا آهي؟"

ان ڏينهن ڏيٺي ٻرني مهل سرلا پنهنجي ڪمري
۾ ويٺي هئي. سندس من ڪيترن ڏينهن کان اداس ٿي
هيو هو. ڪيس پنهنجي ماٽيجي ڀاءُ جي مرڻ جي سڌ
لي هئي. اهوئي هڪڙو ڀاءُ هوس. ان مان ٿي سندس
ڪي پيڙهي قائم رهڻ جي اميد هئي. هوءَ پنهنجي
ءُ جي اوستا جو خيال ڪري دکي ٿي رهي هئي.
ري ۽ چارو ۽ اچي سڏ ڪيس - دادي!
ڪو ٻه جواب نه ملڻ تي هن سرلا جي پرسان اچي
دس ڪلهي تي هٿ رکيو.
سرلا – ڇو چارو؟ سکٽي هلي آئي آهين، ڪڪو
ي؟
چارو – ڪڪو سمهيو پيو آهي، هل نه ٿورو مٿان
اچون.
سرلا – ڪيس نه سڏ ڪر. ٻاهر ته ڪونه ويو آهي نه؟

عجيب ڦبرو

امر لال کان گهر جو انتظام ڪيو نه ٿيو. ان ڪري لارڻي چرڻ کي گهرايو ويو. هڪ روپ وارو ۽ زبردست ماڻهو هو. نوڪر نوڪرياڻيون هن کان ڪڏ ڪائڻ لڳيون. هڪ ڏامچر ڻ راه پنهنجو حساب ڪتاب چڪتو ڪري ڪاشيءَ ڏليو ويو. سرلا هڪڙي ڏينهن لارڻيءَ کي چيو، وکي هتان جي حال جي خبر نه آهي، تون اچا نٿو هين. توکي ڪڏهين ضرورت پوي ته مون کان صلاح ٿي. اڳيون ديوان مونکي زميندا ريءَ جو سڄو ال سمجهائي ويو آهي.

پر لارڻيءَ کي اها ڳالهه نه آئڙي. ڇي مان هڪ پتريءَ جي اشاري تي نچندڙ ديوان بڻجان؟

اڄ ڪلهه چارو جڻ بلڪل نئين پڻي لڳي. سندس سينگار، ڪپڙي لٽي، ڪم جي سجاوت جڻ لٿين واقفيت ڏيئي رهيون هيون. هوءَ دل و جان ڪرڻ ۽ لکڻ پڙهڻ جي اڀياس ڪرڻ ۾ لڳي لا به هاڻي اڳين وانگر امر لال سان ار نه ڪندي هئي. نه به هوءَ جڏهين

عجيب قبرو

امر لال کان گهر جو انتظام کيو نه ٿيو. ان کري
ٽارڙي چرڻ کي گهرايو ويو. هؤ روب وارو ۽ زبردست ماڻهو
هو. نوکر نوکرياڻيون هن کان کؤ کائڻ لڳيون. پڻ و
شامچرڻ راءِ پنهنجو حساب ڪتاب چڪتو ڪري ڪاشيءَ
هليو ويو. سرلا هڪڙي ڏينهن ٽارڙيءَ کي چيو.
توکي هتان جي حال جي خبر نه آهي، تون اڄا نئون
آهين. توکي ڪڏهين ضرورت پوي ته مون کان صلاح
وٺج. اڳيون ديوان مونکي زميداريءَ جو سڄو
حال سمجهائي ويو آهي.
ٽر ٽارڙيءَ کي اها ڳالهه نه آئڙي. ڇي مان هڪ
ستريءَ جي اشاري تي نچندڙ ديوان بڻجان؟
اڄ ڪلهه چارو جڻا بلڪل نئين پٺي لڳي. سندس
سينگار، ڪپڙي لٽي، ڪم جي سجاوت جڻ نئين
ءَ جي واقفيت ڏيئي رهيون هيون. هوءَ دل و جان
هنرن سکڻ ۽ لکڻ پڙهڻ جي اڀياس ڪرڻ ۾ لڳي
هئي. سرلا به هاڻي اڳين وانگر امرلال سان
جيان وهنوار نه ڪندي هئي. ته به هوءَ جيئن

.«انھن ٿي، پر ٿون ٻڌاء ته ٿون اھا ڳالھ مڃيندين؟

يا ته؟"

ڏاڍي لاچاريءَ سان چاروءَ ھوربان چيو- ڇگو.

ان بعد وري ويچار ڪري چيائين- پر جي ھو ڪو سوال

ياڻيھي پڇن ته؟

"ڇا اڳي ڪڏھن ٻاڻ لوڪان اھڙي قسم جو اکين ۾ ڪنھڙي

ڪبو اٿائين؟" چولدي ته ڄاڻ سرلا جي

ڪ پيدا ٿي.

چاروءَ ٻجي چيو- ته. ته ته پڇندو. پر

"ته ته بس، پوءِ ھو لوڪان ڪڏھن ته ته پڇندو. ته ته پوءِ

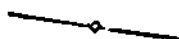
ٻڪڏھن ڪنھن ڏ پنھن ڪجھ پڇيئي

ھئين واجب سمجھن لڳن ڪج. ڇگو ھاڻي وڃي سمھ

مان ٻ وڃان ٿي." چارو امرنات ڪان پ

سرلا جي پيار پيري ھلت ڏسي،

ٻيو ائمر سرلا کي ٿي پنھنجو سمجھڻ لڳي!

ڪان تنهنجي طبيعت خراب ٿي آهي؟
• ڪالهه رات ڪان بخار آيو اٿم. ٻنپهرن ڪان مٿي ۾ سور هوم."
" نه پوءِ مون کي ڇو ڪين ٿي ٻڌايئه؟"
چارو چپ رهي.
ڪجهه دير بعد آهستي ۾ ڪنهن جي پيرن جي آهٽ ٻڌڻ ۾ آئي. سرلا سمجهي ويئي ته امرناٿ اچي رهيو آهي. هوءَ گهبرائجي پلنگ تان اٿي پير واري ڪمري ۾ هلي ويئي. امرناٿ خبر نه آهي ڪهڙي ڪم سان اندر آيو هو. ايندي ئي ڏٺائين ته چارو پلنگ تي سمهي پيئي آهي. هن ڪي هن طرح ٻي وقتو سمهيل ڏسي ڏيري ڏيري وڃي چاروءَ جي مٿي تي هٿ رکيائين ۽ پيار مان چيائين- هيڏو بخار توکي ڪڏهن ٿيو؟
" هان، توهين آهيو، توهين ڪڏهن آيا، دادي ڪٿي آهي؟"
" دادي؟"
امرناٿ هٻڪندي پڇيو- ڪنهن کي سڏي رهي آهين. تو سويل ته مون سان ڳالهه ڪانه ڪئي ته توکي هيترو بخار آهي.
" انهيءَ وقت مون کي ننڊ هئي. مون کي ڪالهه کان بخار اچڻ لڳو آهي."
" پوءِ تہ صبوح جو ئي مون سان ڳالهه ڪرين هان نه؟"

ٻرسي رهي هئي. دڪر جا اهڃاڻ سندس پيشانيءَ
مان پڌرا هوا. سندس رڳنا ڪليل وار چوطرف پکڙيا
پيا هوا. سندس منهن ابرار هڪ لنڊيءَ ڇوڪريءَ
جيان پيئي لڳو. ڏسندي قياس ٿي آيو. سرلا لطر
ائين سوچي رهي هئي. آها! ويچاري بيمار آهي.“
. سرلا وڌي سندس نراڙ تي هٿ رکيو. سبنل
سپرش لڳندي ئي چاروءَ هلڪو جهرڪ ڀري اکيون
کوليون. ٻرسان ئي سرلا کي ٻنو ڏنائين. هوءَ
”دادي“ چئي اٿي ويٺي؛ سرلا کي هٿ کان جهلي
پاسي ۾ وهارڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳي. سرلا سري
سندس پرسان ئي ويٺي. چارو اچا ۽ ويجهو اچي
سندس ڪلهي تي ڪنڌ لڙائي چيو— دادي!

مهاڻ سرلا کي جا ٿرڻ لڳو. دل ٿرڻ لڳس
نه چاروءَ کي جهڪي جاليءَ لاتي. سرلا سڪ مان
سندس مٿو پنهنجي گود ۾ ڪري رکيو، ۽ هوريان
هوريان سندس ٻرڙ تي هٿڙا ڦريندي چيائين. هان!
هيڙو بخار! مٿي ۾ سور ٿو اٿئي جا؟
”ها، ڏاڍو سور اٿم.“

سرلا آهستي آهستي سندس مٿي کي زور ڏيندي
چيو— ڪجهه آرام اچيئي ٿو؟
”ها، دادي، ڏاڍو آرام ٿو اچيم. تنهنجو هٿ
ٿڌو آهي.“
ڪجهه دير چپ رهڻ بعد سرلا چيو— چارو! ڪڏهن

”توهان سيٺي کي ٽي ڇا ويو آهي؟ هيئرو ڏينهن
چڙهي آيو آهي...“
سرلا اڇا ٽالهه پوري به ڪانه ڪئي هئي ته پنيان
ڪنهن جي پيرن جي آهٽ ٻڌائين. ڇرڪي پنيان
نهاريائين، ڏٺائين ته امرناٿ آهي. ۽ هوءِ شرم کان ديوار
پنيان وڃي لڪي.
”امرناٿ ته اڄ منهنجي ڪمزوري ڏسي ورتي“
سرلا شرم کان پنهنجا پلو آڇا ڪرڻ لاءِ چنچل ڇرڻ
سان هيڏانهن هوڏانهن ڦرندي سوچڻ لڳي، ”هينئر
امرناٿ اڳيان ڪيئن پنهنجي لڄ لڪائي سگهنديس؟“
سامهون ٽي امرناٿ جي سمهڻ واري ڪمري جو
دروازو کليو پيو هو. ان وقت ڏٺائين ته چاروءِ
ڏاڍي مشڪلات سان ڪرموڙي دکهو ساهه کڻي
چيو، ”دادي“
سرلا جو وڌايل قدم روڪجي ويو. سندس دل
ڌڙڪي ڌڙڪي ڪيس چيو- ”پانهنجي تو ته هن جي طبيعت
خراب آهي. ڇا هون تي فرض نه آهي جو ڪيس
وڃي ڏسان. بر نگهبانيءِ لاءِ سندس پتي جو وينو
آهي. الهيءَ کان وڌيڪ سندس نگهباني ڪير ڪري
سگهندو؟ مان ڪيس ڏسي به ڇا ڪنديس؟“
سرلا ڌيري ڌيري وک وڌائيندي اندر ڪمري
پيل پلنگ پرسان اچي بيٺي. ڏٺائين ته چارو اکيون
ٽي پيئي آهي. سندس سڪل چهري تي اداسي

صبوح جو جڏهن سرلا جي اک کلي، تڏهن سورج جا روشن ڪرڻا ششي لڳل درين کي پار ڪري، سندس منهن تي پئجي رهيا هئا. سرلا ڇرڪ ڀري اُٿي ڪري ٿي. آه! هيترو ڏينهن چڙهي ويو آهي. ان بعد خيال آيس، ”هاڻي منهنجو هتي هئڻ نه هئڻ هڪ برابر آهي.“ پر اهو دک نه هن ٻاڻيهي خريد ڪيو هو. نه نه نه ڄاڻ هن کان اڳ ڪبوتاڻي ڀيرا سندس ڪمري جو در کڙڪايو ويو هو. سرلا ڪجهه مهل تائين چپ چاپ بستري تي ويٺي رهي. اجرڪي لپاڙي، اکين ۾ پاڻ کيس ڏاڍي ٿي جهڙي، ٿي رسي پاڻ لڳي.

هوءَ ڪمري کان ٻاهر آڱڻ ۾ آئي، ٿي ٿي سوچڻ لڳي ته هن طرح اڻاڻي ۽ آلس ڀري زندگي گذارڻ ته مشڪل آهي. ڪجهه نه ڪجهه ڪرڻو پوندو. پر اهو سندس سمجهه ۾ نٿي آيو ته ڪم جي شروعات ڪيئن ڪري ۽ ڪهڙو ڪم ڪري.

هيٺ نظر ڪري نهاريائين ته ڏٺائين ته نوڪرياڻين لاءِ اڄا هيستر صبوح تيو آهي. ڪا اڪون مهٽي رهي هئي، ته ڪا ڪر موڙي رهي هئي. سرلا خشي ٿي ڪنهن مان منهن ٻاهر ڪڍي زور سان هڪ نوڪرياڻيءَ کي سڏ ڪيو- ”بندو“ ٻڌنديئي نوڪر نوڪرياڻين ۾ هلچل مچي ويئي ۽ سڀ پنهنجي پنهنجي ڪم کي لڳي ويا. بندوءَ دري مان منهن مٿي ڪري چيو- امي، ڪهڙي آڳيا آهي. ڇا مٿي اچان؟

ڪيو ته، ائين ٿي ته خبر پوندي، ته ڪيتري ويهين تو سؤ ٿي.

سنجها جو هوءَ سوڀلي ڏر ويڙهي آڳنڌ ۾ اچي ويٺي. ڪوشش ڪندي به هوءَ هيڏ ان ڪم ۾ پنهنجو من لڳائي نه سگهي. ان ڪري هوءَ ٻي ڇني ٽي ٻاهر هلي آئي، ۽ آڳنڌ ۾ اچي ڪنهري وٽ ٻهي رهي!

ڪيترن ڏينهن کان هن گهرو ڪاروبار ڏانهن اک کڻي به نه نهاريو هو. نه گهڙيءَ ٻر لاءَ اهااون اندر ۾ اچڻ ڏني هيائين. اڄ امر جي چوڻ تي هن به ڏسڻ ٿي چاهيو ته سندس ٻي ڏيالي ڪري، تهيو نڪيو گهر ڪهڙي رسائل کي وڃي رسيو آهي.

سرلا چپ چاپ الدبري آڱڻ ۾ الهن ٿي ويچارن ۾ غلطان ٻيٺي هئي. چوڌاري ڪن، اهر ۽ ٻي بندوبستي لڳي پيئي هئي. نوڪرن ٿي ڪپي نظرداري. ڪجهه ڏينهن کان ڪم ٿي ڪنهنجو ڌيان نه ڏسي، نوڪرن جو به مڪو مچي ويو هو. هن چاهيو ٿي ته امر لاءِ پنهنجي اکين سان هيءَ حالت ڏسي ته ڏاڍو چڱو.

رات راڻيءَ جو راڄ شروع ٿي ويو هو. اڻ پوري اوندهيءَ ۾ آڳنڌ ۾ ٻيٺي ٻيٺي ڪيترو وقت هوءَ اهيئي پور ٻڇائيندي رهي. ان بعد الدبري گهاٽي ٽيڻ ٽي هوءَ اتان ڌيري ڌيري قدم وڌائيندي پنهنجي ڪمري ۾ هلي ويئي.

دادي

امر ناعد جي هلڻ وهڻ لي سوا ڪهڙي ساعت نه هتي سلي هتي الٿي سلي رهي. ۽ بوءِ هڪ سنهي ماڻ سڃاڻ لي ورڪ وڃي ڏر لي ويلي. ڏر ۽ دل لڳائيا جي ڪمري لي ڪوشش ڪيائين ۽ ورور ڪموسڃاڻ جي ساروڻي ايندي دل ڦرڻ ۽ ڦاسي لي ويس. ڪمرون لي ڳالهيون ياداچي رهيون هيس. ڪمري ڏهين ڀيڄي ڀتي ڀتيءَ لوڪلي ڪمري ۽ ويلي ڳالهيون ڪيون. اهو نظارو اکيان ڦري ويس. ان ڏهين ۽ ڳالهه ٻوليه جي آهر ۽ ڦڪت لي ڀتي، اڄ ۽ الن لي نهو. هبستانن هتي جي وڃو وڃتو لمولي لي ڳالهه ٻوليه هلي هتي. هن سوچيو، ”سوامي ۽ استري، لنڪ الهن لي نه آهي!“

جيهن جاءِ ڪي هن امر جي ڪري لياڪي چڏيو هو، اڄ امر ڪس ياڻ نه، ان جاءِ لي وچارڻ آيو هو، اهو سوچي سوا هو سنوسوب جي سرهاليءَ ڪان ڦوڙيمي نهو. هن امر ڏاڍيءَ نئرب ڏيڪاريندي، ڪيس ايندو منهن ولي مولڻ لاءِ مجبور ڪيو هو. هن خيال

ڪيو آهي، جا ڳالهه تون به قبول ٿي ڪرين، تڏهن توکي فرض کان منهن موڙڻ لاءِ ڪهڙو سبب آهي؟ بڌاءِ وري پنهنجو پد وٺندين يا نه؟

”نه“

امرناٿ چپ ٿي ويو. جواب ٻڌو هو پر نهايت نراس ڪندڙ. امرناٿ جو منهن لعل ٿي ويو. چيائين- سڪ. منهنجو انهن ڪو به مطلب ڪونه هو. مون صرف چاهيو ٿي ته گهر ۾ جيڪو جنهنجو مان آهي، اهو انهيءَ تي ٿي قائم رهي.

سرلا ذرا ٺٺوليءَ مان چيو- سو مان سمجهان ٿي. مان توهانجي انهيءَ نهسوارت فرض ادائيءَ کي ساراهيان ٿي.

امرناٿ ڪروڌ مان ٽپ ٽپ ڪندو ٽڪڙو ٻاهر نڪري ويو ۽ باغيچي ۾ وڃي ٽهلڻ لڳو. ڪيترو وقت ائين ئي ٽهلندو رهيو. سنجها جو گهر جي ٻتين ٻرڻ تي سندس ڌيان ڇڪيو. خيال آيس، ’ويچاري چارو اڪيلي ويٺي هوندي.‘ ان خيال ايندئي هو هڪدم چاروءَ جي ڪمري ڏانهن وريو.

———o———

د لبنچي انجیء ګېر ذبالئ ءه چي کم بر د سپت اندازې
کړل حو خیال آخي، د حق لي سمجیاں لو. لون هیټر
دیستائیس ګېر حو ؛ ګېر حي بالبن جي سکہ سپنده جو
خیال رکندي آنسي آخیں، حالئ د اخژو نسي خیال
رکي علیس د بیتر. اجابو اسانکي ښلاک د کړو۔"

"د جا مون لوجان کي ښلاک کیو آخي؟"

"ښلاک کود کیو انیني، نو لو ګېر حي کم جاج
کي جو جلدي ذ نو آخي؟"

سرلا دل لي دل م کامط لګي. خیال لیس د امر
کي سدي بدابان. نو انجیء خیال کي دل لي دل بر
د بائسي جیانیس. جا هر کبښ کم حو کولـ کو
مطلب لیندو آخي؟ نو جیکذحس لیندو به آخي، د
به کبنجن کي جنو لورو لي آخي؟"

"خیر، لون بلي د ءج؛ نو مون حن لــــت لوکي
جوط واحب سمجبو. کاکي به مولکي چیو حو لـ
کنوار کي وجي سمجباء."

"نو ماج بتبنجي دل م سمجیان لي د ماں خالئ
اما ګېر ذبالئ کس رحي آخیاں، حکا اثر حس."

"کارط نام کود کار د د لند و آخي. لون الس
جولي سمجبس؟ جا کبښ لبنچو ایمان کیو آخي؟"

"ر."

امرنامه لوری د بر جب رحط بعد کلندي ؛ سر؛
البعم لوالمصدتیه چیو، جذحس اسام کونه ابراز لـ

وجهندي چيائين - شايد ڪا ڪم ڪار جي ڳالهه هوند
سرلا جي ڳالهائڻ جو ڍنگ ڏسي امر ناٿ جو ج
جلي ويو. سرلا چيائين تي سمجهي تہ مان سڏائ
ساڻس ڪم ڪار جون ڳالهيون ئي ڪرڻ اچان تو. ه
کهڙي نئولي آهي. گهڙي پل چپ رهي چيائين
ڪاڪو چوي ٿو تہ هينئر تون گهر جي سار سنڀال
ڪانہ ٿي لهين، چا اهو نيڪ آهي؟
سرلا بہ ڪجهہ دير چپ رهي، ان بعد امر ڏانه
نهاريندي چيائين- ڪير ٿو چوي؟ مان نٿي ڀانيان
ڪاڪي پاڻ ائين چيو هوندو.
امر ناٿ خفي ٿي چيو- اهو نيڪ آهي تہ ڪاڪو ڪو
و چوي، پر مان ئي ٿو چوان.
”توهان؟“
”ها مان، ڇا ان ۾ ڪا عجب جي ڳالهہ آهي؟“
”عجب جي ڳالهہ ڇو.ڪين آهي، مان اڳي چا
ڪندي هيس، هاڻي ڇا ٿي ڪيان، انهي توهان ڪي
کهڙي سڌ.“
”ها، مان نٿو ڄاڻان، نہ ڄاڻڻ جي ضرورت اٿم.
پر اسان ڪي جڏهن تنهنجي سهاري ئي رهڻو آهي،
تڏهن اجايو گهوٽالو مچائڻ مان ڪهڙو لاڀ؟ هاڻي
وري هي نئون نمونو ڇو؟ تون تہ جيئن اڳ هئينءَ،
تيئن هاڻي بہ آهين، بابا، توکي ئي گهر ڏياڻي بنايو
هو، مان بہ توکي انهيءَ روپ ۾ ڏسان ٿو. مونکي

ڳالهيون آهن. هيترون ڏينهن لائين ڇا مون ني سنڌ سر لي بار رکيو هو؟

"هيتري وقت لائين جڪو گهر ڏٺي هو تنهن ۾ مٿس سارو بار رکيو هو. پر هاڻ تہ تون ئي گهر جو مالڪ آهين."

"مالڪ ٿيڻ پر بہ شايد ڪا وڏي مصيبت ئي ڏسڻي مون جي لوهان جي اها مرضي آهي تہ مان هن کي وٽي تو ڇڏيان."

امرنات اهيءَ ڏينهن ئي سرلا وٽ وڃڻ لاءِ ڪمري کان لڪري ٻاهر آڱنڊ ۾ اچي بيٺو. پر هڪ اڌ ٿو جياءُ مان ٻاڦ آءُ ڪري نہ سگهيو. جڪڏهن ان شڪ کي دور بہ ڪري سگهيو تہ هڪدم سندس من ۾ اهو سوال اٿي کڙو ٿيو تہ ڳالهہ ڪيئن ڇيڙيان. هؤ سياويڪ لمولي سرلا جي ڪمري ۾ هليو ويو. ان وقت سرلا هڪ مٽي لي دريءَ وٽ ويٺي ڏريري رهي هئي. پيون جي آهٽ ٻڌي هن هٿن ڇرڪ ڀري ڪنڌ مٿي ڪيو تنهن ڏالائين تہ امرنات سامهون بيٺو آهي. اکيون چارلبنديئي سرلا ڏڪندڙ هٿن سان ڏرڪي انهاليءَ تي رکيو، پر تہ تہ ڳالهائي ڪجهہ نہ سگهي.

سرلا کي سانت ۾ ڏسي امرنات ئي اول ڳالهہ ڇوري. مان تنهنجو ڏيان ڪنهن خاص ڳالهہ ڏانهن ڇڪائڻ لاءِ آيو آهيان.

سرلا دل ئي دل ۾ ڇيو، "مونکي تہ ان ڳالهہ جي متڪم لگاءُ امرنات جي ڇيڙي لي

ڪجهہ هفتن بعد هڪ ڏينهن ديوان، امرناٿ کي سڏ
کيس زمينداريءَ جي ڪم ڪار مان واقف ڪرڻ شرو
ڪيو. امرناٿ اهو ڏسي حيران ٿي چيو- ڪاڪا! ه
جي معنيٰ ڇا آهي؟ توهان جي هوندي مونکي انه
ڪمن جي ڄاڻڻ ۽ سمجهڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟

ان بعد ڪيترائي ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن
امرناٿ، ديوان کي سڏائي ڏاڍي خفي مان چيو- ڪاڪا،
ڇا گهر ۾ نوڪرن چاڪرن تي ڪو اک رکڻ وارو ڪونهي؟
مان تہ ڏسان ٿو تہ سڄو گهر ٻاوان ٻوڙل لڳو پيو
آهي، ڪو بندوبست ڪونهي. سمهڻ جي ڪمرن ۾
گندگي، بسترن جو برو حال. نہ وقت تي بتي ٻري، نہ
صفائي سنائي ٿي ٿئي؟

ديوان ماٺ ۾ رهيو. گماشتي چندي گهوش چيو-
ڳي امي ۽، سيڪا سار سنڀال لهندي هئي. هن جي
پ کان نہ ڪا داسي ڳالهائي سگهندي هئي، نہ ڪنهن
ڪم ۾ ئي ڪا ڪمي پوندي هئي........

امرناٿ سندس ڳالهہ وچ ۾ ئي ڪپي چيو- بابا گذاري
پر جيڪا اڳ ۾ بہ گهر سنڀاليندي هئي، اها تہ اڃا بہ
؟ اهائي ڇو ڪين ٿي هينئر انهن ڳالهين ڏانهن
ن ڏئي؟

يوان چيو- ڇو تہ تو شايد اڃا تائين ان ڪم جو بار
س سر تي نہ رکيو آهي.

رناٿ ڀرون تاڻي چيو- ڪاڪا! اهي سڀ اجايون

بگڙيل گهر

هرنات جي چالاڪيءَ کي ڪيترائي ڏينهن ٿي ويا.
آهستي آهستي ڪري امر جي دل تان ڏک ڍرو ٿيڻ
لڳو. خاص ڪري ڇاروءَ جو خيال ڪري ڪيس
جلدئي من کي ڌيرج ڏيڻو پيو. ڇارو، هن گهر ۾ لڇڻ
هئي، لڇ ڪري ڀتيءَ وٽ نه گهٽو نه ايندي هئي.
جب ڇاپ گهر جي هڪ ڪنڊ ۾ ويٺي هوندي هئي.
هرنات بابوءَ جي موت جي ٻئي ڏينهن ني سولا سندن
سات ڇڏي ڏلو. لاچار ٿي امرنات کي ئي ڇاروءَ جو
سالي ڀڄڻو پيو. هڪ ڏينهن شام جڙڻ راءِ سولا کي چيو-
ڏيءَ! هرنات بابو امر جي ٻالهن تنهنجي ئي هٿن ۾
سولپي ويو هو. هن کي اجا سنسار جي ايري سمڪ
نه آهي؛ نه سمڪ رکڻ ني تو چاهي؛ ڪم ڪار جي
به هو رهجهوئلي ٿو وڃي- ڪڏهن تون چاهين نه
هنجو ذبان اوڏانهن ڦري سگهين ٿي.
سولا ٿورو ڪلي لرت جواب ڏلو- ڪاڪا! جڪڏهن
سهوم جڳرو هجي ها ته بوءِ مان ٿوهان جي ڳالهه
هڪدم مڃان هان ۾ هن وقت منهنجو ڪنهن نه ڳالهه
۾ ذيڻ مناسب نه آهي. هو امند ته ڏينهن ٿا
ٿيئي پنهنجي ڪار کي سنڀالڻ لڳندا.

ڀولي لنڊڙي منهن تي اٿاهه پريم جون ڏارون وهائي
رهيا هئا.

سرلا جي اها سهاجهي صورت ڏسي چارڻ جي دل
ڀگهرجي ويئي. ۽ سندس دل به ازخود سرلا اڳيان
ڀوري پيئي، مٺي آواز ۾ سڏ ڪيائين - دادي!

امرنات جي اٽڪ ڪوشش ۽ سرلا جي سرتوڙ شيوا
سان به، امرنات گهڻن ڏينهن تائين هن تئين بنايل سک
پرني سنسار جو سک ماڻي نه سگهيو. ٽئين ڏينهن
ٽيهرنيءَ جو پٽ ۽ لنهن کي آسيس ڪري ڏاڍي شانتيءَ
سان وڃي ساسين سڪالو ٿيو. امرنات ٻارن جيان رئڻ
لڳو. چارو هنن ٽورن ڏينهن ۾ ئي سهري جي ٻي حد
پريم جي ٻاچي هيٺ سکي ٿي رهي هئي، سا الهيءَ
پريم کان وانجهي وري اڳئين جيان ئي اناٿ ٿي ويئي،
هڪ ڪنڊ ۾ وڃي ڦاٽي هياءُ رئڻ لڳي. شام
ڻ سيني کي، ڏڪ ڏيڻ لڳو. فقط هڪ سرلا ئي
ي جا دل ڏاڍي ڪري گهر جي ڪم ڪار ۾ شام
ڻ جي سهائتا ڪندي ٿي رهي؛ جيوڻيڪ حقيقت ۾
ي دل اندر ئي اندر درد کان ڏري رهي هئي. هن
دل هن وڇوڙي ڪري ڪيتري قدر ويا ڪل
ران ٿي پيئي هئي سو فقط هن ئي ٿي ڄاتو.

پنهنجي گهر ۾ ڇو ڪين آئين؟ مان آسيس ٿو ڪريان ۽ نہ شل تون سدا سکي رهين.

گهڻي دير تائين سڀ صبر ۾ رهيا. سرلا سهري جي پرسان ويهي، ڪپس ڪارائڻ لڳي. چارو اول ئي دروازي جي اوٽ ۾ بيٺي اچلي سرلا کي سڃاڻي ورتو هو. ۽ هنجي هر هڪ ڪم کي ڏسي خوش ٿي رهي هئي.

سرلا سهري کي ڪارائي آئي. هرناٿ سوز ڀري آواز ۾ چيو - ڏيءَ! ذرا ترس. ننڍي ڪنوار، هيڏانهن اچ.

چارو اچي سهري جي پرسان وڃي بيٺي. ڪيس اکيون کڻي سرلا ڏانهن نهارڻ جو ساهس ئي نہ ٿيو. هرناٿ هوريان هوريان هٿ وڌائي چاروءَ جي ڪنبندڙ ننڍڙي هٿ کي پنهنجي هٿ ۾ ورتو، ٻئي هٿ ۾ سرلا جو ڏانو هٿ ورتو ۽ اکين ۾ آب آڻي سرلا ڏانهن نهاريندي گهٽيل گلي سان چيائين - ڏيءَ! مان هنکي تنهنجي هٿن ۾ سونپي ٿو وڃان. هيءَ تنهنجي ننڍي ڀيڻ آهي. ننڍي ڪنوار پنهنجي وڏيءَ ڀيڻ کي پرڻام ڪر. هيءَ ديوي آهي.

چارو ڏاڍي ڏيري سرلا کي پرڻام ڪري جهٽ اٿي بيٺي، لڳس ٿي هڪ نازڪ هٿ، اچي سندس هٿ ۾ پيو، جنهن جي ڪي ڇڪي پاڻ ڏانهن ڪر. چارو حيرت ڀريون اکين سان ڏٺو تہ سرلا سچ پچ مٺ سليقي سڪ ڀري ديوي آهي. ان وقت اهي [illegible] چاروءَ جي خوف کان بلڪل ناس.

ڏيري سندس مٿي تي هٿ ڦيريندو رهيو. رُئندي رُئندي امر اوچتو چپ ٿي ويو.
چارو سرلا سان گڏجي ڪنبندڙ قدمن سان آهستي آهستي اندر آئي. امرناٿ منهن گنڀير ڪري سر جهڪائي ويٺو رهيو. سرلا بيمار جي شيوا ٽهل ۾ لڳي ويئي.
هرناٿ چيو- ”اچ ڌيءُ!“
چارو ڏيري سهري جي چرنن ۾ نمي نمسڪار ڪيو. هرناٿ محبت ڀرئي آواز ۾ چيو- ڌيءُ! هلي آءُ- هت اچي ويهه.
چارو پنهنجي ٿڙڪندڙ جسم کي ڪٺي ڪنهن طرح سهري جي پلنگ جي ڀرسان پاسي وڃي ويٺي.
”ڌي! شرم ڇوني ڪرين. مان توهان جو پتا آهيان.“
گهڪيل منهن اندران چارو سڏڪا ڀري روئي رهي هئي- اهڙا پيار ڀريا لفظ هن اڄ کان اڳ ڪڏهن به نه ٻڌا هئا. ننڍڙي ئي مٿي تان پيءُ جو ڇانو هٽي ويو هوس. ڪيس ان جي سنيهه جي سانيرئي نه هئي. هوءَ هن جاءِ تي ايندي ڪنهن انڄاتي خوف کان ٿرٿر ڪنبي رهي هئي، ان خوف جو ڪارڻ هو، هيءُ ئي شانتيءَ ڀريو، ڏيرجوان ۽ ٻاجهارو پتا سمان اُدار دل انسان!
چاروءَ جي ويجهو اچي وهڻ تي هن جي مٿي تي آهستي آهستي هٿ ڦيريندي هرناٿ چيو- ڌيءُ! مون توهان کي ڏاڍو ڏک ڏنو آهي. تون هيٺرن ڏينهن تائين

هئي! جنهن سان هن نه باهرين طرح نه اندرين طرح ڪنهن ڏينهن ڪوبه نالو نه جوڙيو هو، پوءِ ان اڳيان هيءَ لڄ ۽ لڪڻ ڇا لاءِ؟ هن جيڪڏهن هڪ گهڙيءَ لاءِ به هنڪي پنهنجي پتني ڪري ليکيو هجي ها، ته پوءِ سندس لڄ واجبي هئي. پر حقيقت ته ڪڏهن انهن ڪونئي ڪولم هو، جڏهن سولا امر جي اطو پر هر طرح هڪ ڏاڍين استريءَ جيان هئي، ته پوءِ هيءَ لڄ ڇا لاءِ!

انوحه امر جي سمجهه پر ڪجهه به نه آيو. انصاف ڌرم ۽ سماجڪ سنبنڌ جو منش متان ڪيترو نه برپاءِ ٿو ٿئي! انهن ويچارن پر اچي امر جو مسنڪ، ارادي نه هوندي به حودنخود هنجي اڳيان جهڪي ويو. هرنات امر ڏانهن نهاري سڏ ڪيو - امر، اتي هٽ اچي ويهه.

ڪات پتليءَ جيان امر نات اٿيو، ۽ پيءُ جي پرسان وڃي ويٺو. هرنات پنهنجي لطرن سان هنجي هرهڪ انگ تي گهري نگاهه وجهندي چيو - پٽ! تون نه ڏاڍو لهي ويو آهين.

امر جي اکين پر وري ڳوڙها ڇلڪڻ لڳا. هرنات بابوءَ هن جي مٿي تي هٿ رکي چيو - امر، روءِ نه تون لڪ ڏوهه ڪرين ته به مان ڇا توتي ناراض ٿي سگهان ٿو.

امر ڇيتاءُ پرگهٽ ڪرڻ لاءِ هڪ اکر به اڪلي نه سگهيو هو جپ چاپ ويٺو رندو رهيو ۽ پٽس ڏيري

کي معاف نہ ڪيو آهي. مان چئي ٿو سگهان تہ ڪڏهن معاف ڪنديس بہ يا نہ، هن مونکي ايترو ڏک رسايو آهي جيترو توکي رسايو اٿس. پر ڏيئي! تون هاڻي منهنجو چوڻ مڃ. جيستائين مان جئرو آهيان تيستائين تون هن سان اهڙو ورتاءُ ڪر، جنهن مان، مان سمجهان تہ تو هن کي معاف ڪري ڇڏيو آهي."

سرلا چپ چاپ وېٺو هڻندي رهي. ڪجهہ دير بعد ڏکو ساهہ کڻي هر نات بابوءَ ورې چيو - جيڪڏهن، ڪڏهن تون هنکي معاف ڪري سگهين تہ ڪري ڇڏ جانءِ.

سرلا آهستي آهستي سرڪي سندس پيرن وٽ اچي ويٺي. ۽ سندس پيرن کي چنبڙي دردېلي آواز ۾ چوڻ لڳي - پتاجي! توهين مونکي آسيس ڪيو.

"هان، وٽ. مان آسيس ٿو ڪيانءِ تہ شل تون ائين ڪرڻ ۾ سامرٿ ٿين."

امرناٿ چپ چاپ سر جهڪائي ويٺو رهيو. هي سڀ ورتاءُ تہ ايمان ڪندڙ نہ آهي، مان اجايو ئي جايو رستي تي خراب خيال ڪندو آيس؛ ۽ من ئي ن ۾ ڏکي ٿيندو رهيس. هن وقت تہ پتا جي ڪميا ي، سڪ پري صورت ۾ وٺندڙ وهنوار مان سچي محبت ي ثابتي ملي رهي آهي. امر سرلا ڏانهن نهاريندي ئي چيو، شڪجي رهيو هو. سرلا جي سامهون ٿيندي ئي جڻ لڄ کان لڪندو ٿي ويو. پر هيءَ لڄ کهڙي

”امر!“
”بابا! بابا!“ چوندي امر زور زور سان ٻيءَ جا
ٻر ٻڪڙي منهن ڪٽي ائهن ۾ لڪايو.
جڏهن ڪنڌ ڪنائين لڏهڻ ڏانئن ته پٽس پنهنجو
ڏاڍو هٿ ڏاڍهس وڌالي رکيو آهي. پتا جو اعزو پيار
ڏسي امر جي دل درد ڪان ڇٽي پرزا پرزا ٿيڻ لڳي.
هن ڏڪندڙ هٿن سان پيءُ جو هٿ وٺي منهن ڀي ڦيريو
۽ ڪنڌ جهڪائي پلنگ جي هڪ پاسي ويهي رهيو.
پٽ کي ڏسي سان لالي هرناٿ جي هردي کي
آڪ احهامي ٿڏي ٿي ويئي. هو پنهنجو پيو هٿ پٽ
جي مٿي تي رکي پنهنجي من ۾ ديبل دک جي ڌارا
کي ڳوڙهن جي ڍوب ۾ ٻاهر ڪڍي ٻارن جيان رڻ لڳو.
گهڻو وقت ڳوڙهن ڳاڙڻ بعد هن پاڻ جهلي ۽ منهن
ڦيري ٿيهن کي سڏ ڪيائين. ان وچ ۾ سرلا پلنگ کان
الڳ ڪمري جي ڪنڊ ۾ وڃي ته جاڻ ڄا ڪري رهي
هئي. سڄري جو سڏ ٻڌي، هوءَ سر جهڪائي پرسالس
وڃي بيني. ”ڌيءَ! همت ويهه، ڪجهه هوا ڪر.“
سرلا وڃي ڪٽي پلنگ جي ٻئي پاسي کان وڃي ويٺي
۽ جهپ جاپ وڃي هٽڻ لڳي. ڪيترو وقت هنجي
لڳل ۽ گنڀير منهن ڏانهن نهاري هرناٿ ٿيل آواز ۾
چيو- ڌيءَ! توکي منهنجي هڪ ڳالهه مڃڻي پوندي.
سرلا نهايت سباجهي آواز ۾ وراڻيو- بابا، چئو.
”ڌيءَ! مان ائين ٿو سمجهان ته تو شايد اڄا امر

پر

استريءَ پنهنجو منهن بيمار جي ڪن وٽ آڻي
پڇيو- پتاجي!

”موڪي ڇا ننڊ اچي ويئي هئي؟“

”نه، توهين جاڳي رهيا هئو.“

بيمار هڪ ڊگهو ساهه کڻي جهيڻي آواز ۾ چيو- شايد
ڪجهه اک لڳي ويئي هيم. مون ائين پئي ڀانيو ڄڻ
ڪو منهنجي پيرن کان اچي ويٺو. ڇا شامچرڻ آيو هو؟
۾ هنجو قدم ته نٿي لڳو.

”تڏهن ڀلا ڪير هو؟“

”چئي نٿو سگهان! مان ته امر کي ڏسي رهيو هوس
پر نه، هو ته ڪلڪتي ۾ رهيو.“ پيرانديءَ تائين پهتل
امر هينئر پاڻ روڪي نه سگهيو ۽ هڪدم پيءُ جي
پيرن تي ڪري پيو. هن جي ڇهڻ سان هرنات ڇرڪيو،
۽ وياڪل ٿي چيائين- ڏيءُ! وري به ته ائين ٿي ٿو
لڳي. ڏس ته سهين ڪير آهي؟

وينل استريءَ پنيان نهاري اڌ گهٽل گلي سان چيو-
رهان ٿي ڏسو ته ڪير آهي، اکيون کوليو.

”مونکي پتو ٿو ٿئي، متان ائين نه هجي ۽ منهنجو
رمان غلط نڪري. ان ڪري اکيون کولي نٿو سگهان.
ا هوئي آهي؟“

امرنات رئندڙ آواز ۾ چيو- بابا!

چڻ بجليءَ جو جهٽڪو آيو. ۽ هرنات جون اکيون
هڪدم کلي ويون.

آهستي آهستي گهوڙي جا اُڇا محل ماڙيون ۽ جهُوپڙيون ڏيکاري ڏيڻ لڳيون. گاڏيءَ مان گهوڙي ۾ گهڙندي امونات ته جانڪ ڪپڙي شرم کان، گاڏيءَ جون سڀ دريون بند ڪري ڇڏيون. هڪ گهوڙي جا مالڪ مسوان لي ڏاڍيس ته تيار. هن ڏلو ته چارو طرف چاپ ويٺي آهي.

اُم لڪڙو لڪڙو ۽ ماڙ جون ڏاڪڻون چڙهي پهچي جي گهر جي آڳر اچي، اوچتو لي اوچتو روڪجي بيهي رهيو. سندس نظر سامهون ڪلمل دريءَ مان هال ۾ ستل هڪ خالي پلنگ لسي ڪنهن انسان جي ڪپڙي مان ٻڪمل حسرلي وچي بيٺي. حسم جو ڪجهه حصو ڏسندي دُوُ سمجهي ويو ته اهو سندس پتا هوندو. هڪ آڳاڻ طرف کان سندس بدن ڏڪي ويو ۽ هوُ بت بڻجي ڪجهه دير تائين اُتي حوالي ٻنو رهيو. پوءِ آهستي آهستي دهل پيرن سان ڪمري ۾ گهڙيو. ان وقت ڪنهن سبب ڪري بيمار جي جسم ۾ چرپر پيدا ٿي. هن اکيون بند هوندي مٺي کان ويٺل رمٽيءَ کي چيو- ڏيءَ! ڏس ته سهي ڪير آهي؟ مهنجي پيرن کان ڪير اچي بيٺو آهي. شام ٿي آهي ڇا؟

امونات ڪنڌ مٿي ڪيو. ڏٺائين ته سندس پتا جي مٿي کان هڪ استري ويٺي آهي. جوءِ آهستي آهستي بيمار جي مٿي کي زور ڏيئي رهي آهي. جن کي ڏسندي اُم جون اکيون جهڪي ويون. ڪن پل ... هونات وري چيو- ڏيءَ!

چارو ڊجي وڃي سندس دل ۾ آيو، چاروءَ کي س
آڻڻ چڱو نہ ٿيو. پر وري انهيءَ دم کيس بيءَ جي
بيماريءَ جي يادگيري اچي ويئي ۽ هُو وري انتظاري
مان واچ ڪڍي وقت ڏسڻ لڳو.

جڏهن هُو ٽرين مان لهي گاڏيءَ تي اچي سوار ٿيا
تڏهن صفا صبوح ٿي چڪو هو. آس پاس جي وڻن جي
وٿين مان، جڏهن کيس اڌ ڪوهہ پري پنهنجي ڳوٺ جي
وڻن ۽ گهرن جي ڏنڊيل ڇايا ڏيکاري ڏيڻ لڳي، تڏهن
سندس اکين مان ڳوڙهن جي ڌارا وهي هلي. سارين
جون ٻنيون، وسو بابوءَ ۽ سندن باغيچن جا وڏا وڏا وڻ،
چڻ هڪ ٿي سان هوڏ ڪري آسمان ۾ سر اوچو ڪري
بيٺا هئا. اها وڏي پل ۽ اُنجي ٻنهي پاسي ڦهليل پاڻيءَ
جي ڇر هيٺئر بہ ماٺيٺي وهڪ سان وهندي پئي ويئي.
سامهون ٻڙ جي وڻ ۾ ڪڙمين جا ڇوڪرا اڳئين جيان
پينگهہ لڏي رهيا هئا. امرنات کي ياد آيو تہ هُو بہ
ننڍي هوندي هرروز هتي گهمڻ ايندو هو، پل تان
پاڻيءَ ۾ ٽپا ڏيئي ترندو هو. رستي جي ٻنهي پاسي
جي ڪکاين جهُوپڙيون هيون تن جي رهوانسين کي
هُو چڱيءَ طرح سڃاڻندو هو. ممڪن آهي تہ اهي اجا
بہ هنن ئي گهرن ۾ ڪنهن طرح سک دک جا ڏينهن
ڪاٽيندا هجن، ۽ هُو اَڄ هتان ٻن سالن کان جلا وطن
ڪيل هو.

(۹)

پتا جي دل

ساري رات خيالن جو بوجو من ۾ ڪٽي، امرنات موهني جاروءَ کي ساڻ ڪري گهر ڏي وريو. رستي ۾ هن جاروءَ سان گهڻو ڪونہ ڳالهايو؛ جارو بہ مڙس کي ماٺ ۾ ڏسي سانت رهي. ڪو اڌ ڪلاڪو دور کيس همسائي رهندو هو. امرنات رستي ۾ اهو خط وري وري ٻہ ٽي ڀيرا ڪڍي پڙهيو. کيس جنتري جاروءَ جي جنتا هئي، اوتري ٻهجي نہ هئس. هو خط جي هڪ هڪ اکر مان مطلب ڪڍي رهيو هو. کيس انهيءَ خط ۾ کي عجب ويچار پريل نظر ٿي آيا. سرلا کي ڪهڙو حق آهي جو مولتي حڪم هلائي؟ ساڳئي وقت سندس من ۾ سرلا لاءِ هڪ ڏاريءَ استريءَ جو ويچار بہ اچي رهيو هو. هو ويچاري رهيو هو، هو وقت اسين جتي وڃي رهيا آهيون اتي سرلا جوئي راڄ آهي. نہ ٿيا اسين هن جي حڪم ۾ سندس نوراتنا ٿي، معافي؛ مهربانيءَ جي ٻکيا مڱيندڙن جيان وٽس وڃي رهيا آهيون؟ هو جنهن گهر جو مالڪ آهي اتان ڏکجي وري ڏوهاريءَ جيان ٿي حڪم ملڻ ٿي اوڏانهن وڃي رهيو هي؟ ممڪن آهي، بابو سرلا جي اڳيان اسالحو ايمان رکي؛ شايد هتي انهيءَ بابور پرلي لوع کي ڏسي

چارو چپ رهي. امرلات چيو- چڱو، چارو. تون هت ئي رهه. تارڪي تو وٽ هوندو، ٻر مان ويندس. بابا مونکي سڏايو آهي.
چاروءَ اکين ۾ ڳوڙها آڻي، ٻنهيءَ جي پاسي ۾ اچي چيو- نه، مان به توهان سان گڏ هلنديس. توهان سان گڏ مونکي به ته سڏايو اٿن.
”ٻر چارو! چٺي بابي ته کين لکي آهي.“
”ٻر پتا جن ئي ته اسان کي سڏائڻ لاءِ داديءَ کان چٺي لکائي آهي.“
امرلات ڪجهه وقت چپ رهيو. چاروءَ جي سرل صدق سندس من به مضبوط ڪيو.
چاروءَ چيو – هن ۾ ويچار ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي. تارڪي دادا! توهين ڳالهه کي چڱيءَ طرح ڄڻ ڪين تا سمجهي سگهيو.
”چڱو سگهو، جيڪي ٺيڪ هوندو سو ٿيندو. تارڪي تون اڪيلو مونجي دک جو ساٿي آهين. جيڪڏهين غلطيءَ کان مون توکي ڪجهه چيو هجي ته معاف ڪجانءِ. تون هت ئي رهه. مان چاروءَ کي وٺي اڄ ڳوٺ روانو ٿيندس.
ان بعد ڪجهه ترسي، دکيو ساهه کڻي وري چيائين- مونجي اندر ۾ نه ڄاڻ جو ور ور ڪري اهوئي خيال پيو اچي ته هي سڀ بابي جن جو آهي. هنن ڪڏهن به مونکي معاف ڪري ڇڏيو آهي.
نسڏليءَ مان ڪلي تارڪيءَ ڪنڌ ڌوڻي خط اٿاريو ۽ چيو- ”هان، هان.“

"[illegible] [illegible] [illegible] او؟" چولدي چولدي امرنات
او [illegible] او [illegible] [illegible] لي واو. هن کي لوس تي
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] باد [illegible] ويٺون. سُرلا جو
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] جو احوال ٻڌيائين. عجب
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] سبب ڏياڪلتا وڌي ويس.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] لي، ٻالهه سندس ميان بر [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] اٿو ۽ وبراياليه. [illegible] وقت
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] سو حال [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] هڪوئي. [illegible] سو سوال
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ني [illegible] [illegible] لڳو.
"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ني [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟
"[illegible]"

امرنات جا چهه چچي پيا. هوُ چپ چاپ وينو رهيو. ٿوري دير بعد چاروءَ آهستي پڇيو- ڇا پڙهيوَ؟
”پتاجي سخت بيمار آهي.“
چارو سانت ٿي ويئي. خاموشيءَ کي ٽوڙيندي امرنات گهٽيل گلي سان چيو- چارو! جلدي تيار ٿـي مان هينئر ئي گهر هلندس. پتاجي سخت بيمار آهي.
”ڇا ڪريان؟“
”جلدي جلدي پنهنجا ڪپڙا لٽا ناهه، ٻيو ڇا؟ تارٽي، اوتارٽي!“
تارٽي جلدي ڪمري ۾ اچي چيو- ڇا آهي؟ هيترو گهٻرايل ڇو ٿا ڏسجو؟
”مان اڄ ئي رات واريءَ گاڏيءَ ۾ گهر ويندس. ضروري شيون بڌي تيار ڪر.“
”سک ته آهي؟ هيءَ اوچتوئي اوچتو گهر جي تياري جو تيڻ لڳي آهي. معاملو ڇا آهي؟“
”پتا جي بيمار آهي.“
”نهيو، بابوُ جيءَ جي طبيعت نيڪ نه آهي، ان ڪري ئي هن توهان کي سڏايو آهي؟“
”سڏائيندو ڇو ڪين؟ هو بيمار آهي. ان ڪري مونکي وڃڻ ئي کپي.“
”اهو نيڪ آهي، پر ڏسو ٻرو نه سمجهجو. منهنجي ڳالهه ڌيان سان ٻڌو. هن خط ۾ ڪا اهڙي ڳالهه لکي آهي يا نه جنهن مان معلوم ٿئي ته هن توهان کي معاف ڪري ڇڏيو آهي.“

امرتا ڪيرانجي سنڌس وڃڻو آيو، ۽ ڪيس ڌڪ ڪان ولي ڇيائين- ڇو ڇارو، ڇا ٿيو؟

”لوهين ٻڙهي ڏسو، مولڪان ڇڱيءَ طرح ٽڙهو نٿو ٿئي.“

امرتا اول ته خط کي ٻيو ٻين اکين سان هيٺ کان ولي مٿي تائين سرسري طرح ڏسي ويو. ڪيس هڪدم پتر ٽڙهڻ جي همت نٿي ٿي. آخر ۾ هن ڏاڍي مشڪلات سان پڙهيو.

ماڻڪ ڪنج،

پيٽا! شايد تون مولڪي نه سڃاڻندي هوندينءَ، پر جڏهن هي پتر ٽڙهي پنهنجي سواميءَ کي سڀ ڳالهيون ٻڌائيندينءَ، تڏهن لوهين تي مولڪي سڃاڻي ويندا، ۽ منهنجي لکڻ جو مطلب به سمجهي ويندا. پتا جي اوچتوئي اوچتو سخت بيمار ٿي پيو آهي جو ٽن ته هوءَ اڪيتي سال کان ٻچاڪ آهي، پر هيئتر سنڌس حالت انتظاريءَ جهڙي ٿي پئي آهي. هوءَ پاڻ نٿو لکي سگهي، ان ڪري مان ٿي لوهان کي لکان. پنهنجي سواميءَ کي ٻه چئجانءِ ته سنڌس پتا سخت بيمار آهي. هو لوهان کي ڏسڻ لو چاهي. هي خط ملندئي لوهين پتي پتني هليا اچو. ڪيرالڻ جي ضرورت نه آهي. هوءَ بين ڏينهن جي پيٽ مراح ڪجهه وڏيڪ سرهو ڏسڻ ۾ اچيتو. پيو ڇا ڏکان؟ نورو لکيو ڪيٽو جاڻندا.

ا

لنهنجي سرلا داسي.

امرنات جا ڏينهن ان طرح موج ۽ مزي ۾ گذرڻ لڳ
اهڙي وقت هڪ ڏينهن داسي اچي ڪوچ تي هڪ
لفافو اچلي هلي ويئي. چاروءَ خط کڻي ورتو. سڀ خ
پڙهڻ کان اڳ ئي سندس نظرهيٺ لکيل اکرن ”سرلا داسيءَ“
تي وڃي پيئي. هڪدم اتاوليءَ مان پڇيائين - هيءَ سرل
داسي ڪير آهي؟
امرنات چرڪي چيو- ڇا چيءَ؟ سرلا ڪٿي لکيل آهي؟
”هي ڏسو هيٺ سرلا داسي لکيل آهي- مٿي ڪنڊ
۾ ماٽڪ گنج لکيل آهي.“
امرنات گهڻي دير تائين چپ رهيو. اهو ڏسي
چاروءَ گهبرائجي پڇيو- ڇو؟ چپ ڇو ٿي ويا؟ سرلا
داسي ڪنهنجو نالو آهي. توهين ڪيس سڃاڻو؟
” ڇا تون نہ سڃاڻينس؟“
” نہ، ڪير آهي؟“
” اها - اها “ چوندي چوندي امرنات هڪ وار
وري بہ پتر ۾ لکيل اکر پڙهيا. ان بعد اهو پتر
چاروءَ جي هٿ ۾ ڏيئي چيائين - تون هي سڀو
پڙهي وڃ. پڙهڻ سان ئي سڀ ڪجهہ معلوم ٿي ويندءِ.
چاروءَ چپ چاپ خط هٿ ۾ وٺي پڙهڻ شروع ڪيو.
امرنات ڪجهہ دير تائين منجهيل من سان ڪنڌ جهڪائي
وينو چاروءَ جي منهن ڏانهن ڏسندو رهيو. اوچتو ڏٺائين
تہ چاروءَ جو ٽڙندڙ چهرو اداس ٿي ويو. هنجي ڪنبندڙ
هٿن ۾ اهو پتر بہ ڪنبي رهيو هو.

هي سڳنڌ سان ڀري ان اڪيلي باغ ۾ اپريل اشوڪ جي جابا ۾ پيهندو آسڙ وڃائي رهيو هو. ٿڌي ٿڌي هوا تازو ٿولاريل ولس هئي. گلن جي مٺي خوشبوءِ ڪٺي گلزار چمن ۾ ڇيڇٽو مچائي ڏنو هو. اهڙي سهاولي سمي امر هارمونيم تي راڳ ڳائي رهيو هو.

اُت جاڳ سکي! چڙ لنئ هنئر،
ڏس لس پٽي جا موج متي
سنسار ڦوري ٿيو سولهن ٻري،
سنگيت ٻري، آنند پري ...
ڪٺي هوش وجان ڪجهن ۾ پکي،
هڪ وڻ تان ٽپي ٻي وڻ تي ٽپن
جها رالد رهن، چها ناچ نچن،
جا لات لنون آنند پري ...
خوشبو جي وهائي لهر هوا،
گل بوٽا لڏن جڙ لهرون لڳن
ات وهڪ ۾ وهنديون دلبون وين،
جا 'شبام' خوشي جي لهر لڳي ...
اُت جاڳ سکي!...

امر راڳ ڳائڻ لڳو، چارو هڪ من سان ٻڌندي رهي، حقوقيڪ سنلس سمجهه ۾ ڪجهه به نٿي آيو ته به امر جو ٻرٻر ٻرلو سُر ۽ نشدار اکيون ڪيس گهڻو ڪجهه سمجهائي رهيون هيون.

رنگ ۾ پنگ

امرنات ڏاڍي تيزيءَ سان، ڏاڍي تکڙائيءَ سان
پنهنجي ميڊيڪل ڪاليج جي پڙهائي پوري ڪري
ورتي؛ ۽ ترت ئي اورچ ۽ ڪم ڪندڙ ماڻهن جي قطار ۾
اچي کڙو ٿيو. باقي کيس ڪنهن ڪرت کي لڳڻو هو.

چارو هينئر ٻه اهڙي ئي هئي. اهڙي ئي سرل،
اهڙي ئي يورڙي ۽ اهڙي ئي ويسهه وسوڙي. امر
هڪ هٿ سان هن کي پنهنجي سيني سان لاتو، ۽ ٻئي
هٿ سان هڪ‌نو ٿي، کيس سهارو ڏيئي سنسار ساگر
جي ڪناري آڻڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو.

ان وچ ۾ چارو ۽ امرنات جو نئون ناتيدار اچي
ڪتو. اهو هو تارڻي چرڻ چاروءَ جو ڀقات. هن
سنسار کان اڻ ڄاڻ جوڙي جي وچ ۾ تارڻي چرڻ جي
چڻ ڪري، هڪ طرف چارو پنهنجي تارڻي ياءَ جي
ڀائنا سان پنهنجي ڪم ڪار ۾ ڄاڻ حاصل ڪرڻ
ڳي. ٻئي طرف امرنات کي ٻه ٻي اونو ٿي لکڻ پڙهڻ لاءِ
ت ملي ويو.

مانگهه گذري ويو. ڦڳڻ ڦولاريو. ڦڳڻ پنهنجو نئون
د باغيچي ۾ اڙيل مولسريءَ جي گلن ۽ منجريءَ

حالت ۾ سڌري آهي، ليسٽائين لوڪي شرميني ۾ سور ٻيا موڪليا ويندا. لوڪي اهي ضرور قبولڻا پوندا. ان کان سواءِ لنچيچو موڻ ساڻ ڪو سنبنڌ نه رهندو.

هرنات متر"

ڪيپٽن ڏينهن کان پوءِ هرنات وٽ امر جو خط آيو. "لوهان پنهنجي سومان خاطر منهن جي سر لي جو بار ورتو آهي، ان کي مان سر جهڪائي سوڪار ڪيان ٿو. لوهان جي گهر مان ڪڍي ڇڏڻ بعد ۾ مان لوهان جي ني پئسي اي بلچيد و رهندس.

لوهالچو
امر"

لبابچل پٽر هي ان پترکي ورور ڏ يئي پڙهي هرنات ڏاڍيءَ خبرداريءَ سان ان کي ڪئش باڪس ۾ سانڍي رکيو.
ان بعد هرنات بابوءَ جي ڪپتن ڏينهن کان سڪل اڪس مان جل جون ۽ وڏيون وڏيون بولڊون ڪري وچي پٽ ٻيون. هن جلدئي اکيون اکهي ڇڏيون!

هر نات چيو- هي ڪم مون جهڙي لاءِ واجب به آهي ۽ مون کان ٿي به سگهندو.

ان بعد هن تنهن ڏانهن نهاري چيو- ڪيٽن ڏيءُ! هن کي معاف ڪري سگهين ٿي؟ ڇه ته مان معاف ڪريان ٿي. بس پوءِ مان به ڪيس هينئر ئي معاف ڪري ڇڏيان. پر ڏس ڪوڙ نه ڳالهائجانءِ. مان توکي سچ ٻڌائڻ لاءِ ئي ورورڪري چئي رهيو آهيان.

ڪاٽيءَ سان پير ڪٽندي سرلا ٻئي ڪمري ۾ هلي ويئي. هنجي چنل چاٽيءَ مان ڇڻ ”نه“ اکر اڌ مو ڪاٽي ٻاهر نڪرڻ لڳو.

ٻئي ڏينهن هر نات امرجي نالي سو رپيا مني آرڊر ڪري موڪليا. ٻن ڇئن ڏينهن ۾ ئي اهو مني آرڊر موٽي آيو. ان سان گڏو گڏ امرجو خط آيو.

”ڪاڪا سائين! مان توهان جو سنيهه سدا ياد رکندس. مان سمجهان ٿو ته توهان ئي پتاجن کي چئي مون لاءِ هي پربنڌ ڪرايو آهي، ان لاءِ توهان جي مهرباني، پر مان ان سنيهه جي لائق نه آهيان.“

چلڪندڙ اکين سان ديوان اهو خط هرنات جي هٿ ۾ ڏنو.

ان وقت ئي هڪ ڪاغذ جو ٽڪر ڪٽي هر نات لکيو. ”مان هر نات متر مانڪگنج جو زميندار آهيان ۽ تون منهنجو پٽ آهين اها ڳالهه دنيا ٿي ڄاڻي. تنهن ڪري منهنجي مان مرتبي جو مدار گهڻو توتي ئي آهي. جيستائين تنهنجي

ديوان ڪجهه دير رکي چيو- جيڪڏهن توهين ان ۾ پنهنجي فرض ادائي سمجهو ٿا، ته پلي ائين ڪريو. هڙ توهان کان پيسا وٺڻ قبول ڪندو يا نه، اها ته ٻوءِ جي ڳالهه ٿي.

”ٻوءِ جي ڳالهه نه ٿي. ٻه هنکي منهنجي منهن مٿي رکڻ ڪاڻ پيسا وٺڻا ئي پوندا- ڪنوار! مان هن ۾ پنهنجي ٻه راه وٺڻ چاهيان ٿو. لڄ نه ڪر. صاف صاف پنهنجي من جي راءِ ڏيئي ڇڏ. هن کي ڪجهه ماهوار ڏيڻ ٺيڪ آهي يا نه؟“

سرلا آهستي آهستي پنهنجو جهڪيل سر مٿي ڪئي، سيوڪ ڏانهن ڏسندي محڪم ارادي سان چيو- نه.

”نه! ڇا هنکي ڪجهه به ڏيڻ واجب نه آهي؟ لوڪ ڇا ڪندا؟ ان جي مونکي ذرو به اميد ڪانه هئي.“

”نه، پتا جي جيڪڏهين توهين ڪيس معاف ڪري سگهو ته معاف ڪيو. جيڪڏهن چاهيو ته اهو ڪم بلڪل آسانيءَ سان ڪري سگهو ٿا.“

”ڇا ان لاءِ ئي تون ائين چئي رهي آهين؟ ٻر ڏيڻ، اهو ڪم اهڙو آسان نه نه آهي. جيڪڏهن هجي ها ته ڇا مان هن طرح ڪيس اچا ٻيس وڏيڪ سزا ڏيڻ جو خيال ڪيان ها؟“

ديوان چيو- اهو ڪم توهان جهڙي پتا لاءِ واجب نه آهي.

پيري گود ۾ ڪٽڻ جي آنند جو انيو سندس اند
۾ اڇلون ڏيڻ لڳو. گهڻن ڏينهن تائين ان ٻالڪ جي
سک دک ۾ ٻه جاليون پاڳي پائي هيون. ڪجهه وقت
ڪان هن لاءِ فقط هڪڙو اهوئي ۽ ان لاءِ فقط هڪڙو
هيءُ ئي رهجي ويو هـو. ان ڏينهن کي ياد ڪري
هرنات اڄ بہ پنهنجي نرم پلنگ تي پئي اڇڻ لڳو.
گهڻي دير بعد ۽ گهڻي ڪوشش ڪانپوءِ نيٺ سندس
اک لڳي. پر ان ۾ ٻه سپنا ڏسڻ لڳو. جن ۾ ان ٻالڪ
جي لنديڻ جي حياتيءَ جا هيرڦير نظر اچي رهيا هئس.

صبوح جو اٿي، هو وري هميشه جيان پنهنجي روزاني
ڪار کي لڳي ويو. سرلا اڄ سندس غير رواجي گنڀير تا
ڏسي بنا ڪجهه ڪڇئي پنهنجي ڪم ڪاج ۾ مشغول ٿي
ويئي. سڄي ڏينهن ۾ ڪنهن بہ هڪ ٻئي سان اکر
نہ ڳالهايو. ديوان کي سڄو ڏينهن وٽس اچڻ جي
جرئت نہ ٿي.

سانجهيءَ جو امرنات ديوان کي سڏايو. حڪم ملنديئي
ڪنوار بہ هٿ ۾ وڇڙو کڻي اچي پلنگ وٽ بيٺي.
ڪ ٻن اوپارين لهوارين ڳالهين بعد، هرنات بابوُ ديوان
لهن نهارينديءَ اخبار ۾ منهن وجهي چيو- مون گهڻي
چار بعد آخر اهو فيصلو ڪيو آهي، تہ مان پنهنجي
مريادا قائم رکڻ لاءِ، هرمهني امر کي ڪجهه نہ ڪجهه
ڪليند و رهان.

حق گهري سي نہ ڏيو. بس هن لاء اهوئي ڪافي ڏلبو آهن. جيڪڏهن توهان جو اهو خيال آهي، تہ پنسا ڏيڻ بند ڪرڻ سان هن کي باز آڻيندا، تہ اها توهان جي ڀُل آهي. جاهي ڪجهہ نہ هجي، لبڪ بہ هو توهان جو ئي پٽ آهي. ٻڌهن ڪري هنجي ڏوهہ جو ڏلبو ڪجهہ نہ ئي هئڻ گهرجي."

هرنات لٽو پيو هو، هيٺئو اٿي ويٺو جانئن ـ جڳو، جڏ الهن ڳالهين ڪي. الهن بہ هيٺئو رکيوئي جا آهي!

ڳالهين بہ ئي گهٽي راب گذري ويئي هئي. هرنات اٿي پنهنجي سمهڻ واري ڪمري بہ هليو ويو. اندرو ڪمرو ۽ اندڪري دلبا! هرنات پلنگ لي پئي پئي پاسا ورائيندي اک لائڻ جي ڪترئي ٿي ڪوشش ڪئي پر لبد نہ آيس. هووريان هووريان وسريل ڳالهين جا ڪبترائي ورق هڪ هڪ ٿي سندس اکين اڳيان ڦرڻ لڳا. پنهنجي ابرندڙ حرالي، اهو پوڙ پتني برير، ان گهري برير جي وجہ پٽ نہ هئڻ جو ياري دک، ۽ آخر بہ ان برير پريتما جي گود بہ سندس صورت سان مشابهت رکندڙ، نرمل نازڪ ۽ ڪومل ڪکي جو چتر سندس اکين اڳيان جهلڪڻ لڳو. ان ڏينهن جي خوشيءَ ۽ واڌاين جي يادگريءَ اچ بہ سندس نئجي سرير بہ سرهائيءَ جي لهر دوڙائي ٿي ڇڏي. نرم وچاڻي لي ليٽندي پنهنجي پٽ کي پهرئين پهرئين

”پاڻ ڇا چوندو، مون ئي ڪيس ڇيو ته مون سا
گڏجي هل. جيڪڏهن پڇهين سورهن آنه نه، ته به ٿوري
ڪميا ضرور ڪندءِ. ان تي ڇيائين تـــ پتاجي اهڙي
ادوري ڪميا مونکي نه ڪپي .جڏهن هوُ پاڻ ڪنهن ڏينهن
مـــونکي پيار مان ”اَمر“ چئي پڪاريندو، تڏهن مان
ٻوڙي سنلس گود ۾ وڃي وهندس.“

هر ڳالت بابوءَ آهستي ڪلندي ڇيو- مزاج ۾ گرمي نه
خوب تي ڏسجيس.

” آخر توهانجوئي ته پٽ آهي. ائين ته هٺ ئي گهرجي.“

”سڪ، توهينئر ڇيو نه ته پڇسن لاءِ معافي وٺڻ ايندو.“

”مون اها آئينده جي ڳالهه ڪئي. توهان بي ڳالهه ويچاريو.
هوُ نوڪريءَ جي تلاش ۾ بنا ڪاڏي پيتي، ڏينهن رات
ڪاڪتي جي سڙڪن ءِ گهٽين جي خاڪ ڇاڻيندو توو تي.
اها ڳالهه خود توهان جي شان وٽان نه آهي. وري به
پنهنجا ئيءَ جو جهيڳڙو آهي، بين اڳيان ڇو پاڻ پڌرو
ڪجي. هن توهان جو ڇوڻ نه مڃيو، اها ڳالهه درگذر
ڪرڻ جهڙي آهي. پر بين ماڻهن کي انهن ڳالهين جي
ڄاڻ نه پوي، تنهن لاءِ توهان کي ڳجهه ڳوهه ۾ هنجي
مدد ڪرڻ گهرجي. جئين توهان جي شان تي آن نه
ڇي. پوءِ ڪٿي سچيءَ دل سان هن کي معاف نه به
ڪرايو، ڪڏهن به هنجو منهن نه ڏسو؛ هو جيڪي

لوڪ نند ا.

زميندار هرنات پنهنجي ساڳي پراڻي چال سان هلند
هليو. ٻاهرين ماڻهن کي اهو پتو لڳائڻ ته نه ڏنائين
ته سندس جيون ۾ ڪو اشانتيءَ جو انگور ڦٽو آهي؛
جهڙيءَ طرح هو اڳ ۾ پهر رات پٺي اٿي هٿ
منهن ڌوئي، ٽي چار ڪلاڪ سنڌيا پوڄا ۾ صرف
ڪندو هو، ۽ اٿ ٿيندي زمينداري ڪڇهريءَ ۾ اچي
ويهندو هو، تهڙيءَ طرح هينئر به نيم سان هر هڪ ڪم
ڪندو رهيو. ٻن پهرن جو هو اندر پنهنجي ننهن
سرلا وٽ وڃي روٽي کائيندو هو. ان ڏينهن به
هرنات بابو منجهند جي روٽي کائي بستري تي
ليٽو پيو رهيو هو. سامهون ٿي ٻڍو ديوان شام چر
موڙي تي ويٺو ڳالهيون ڪري رهيو هو. هو زميندار
جي ڪم سان ڪلڪتي ويو هو ۽ اڄ ئي اتان آيو هو.
ڪاروبار جي باري ۾ گفتگو هلي رهي هئي. سرلا
هرنات جي پلنگ پرسان ٿي هٽ ۾ وڃڻو ڪٽي
رهي هئي. ان وقت جيئن ٽيڪ وڃڻي جي اهڙي
ڳالهه هئي ته به سرلا وچ وچ ۾ هوريان
همٿ هلائيندي ٿي رهي.

لوڪ ننڍا.

زميندار هرنات پنهنجي ساڳي پراڻي چال سان هلندو
ليو. باهرين ماڻهن کي اهو پتو لڳائڻ به نه ڏنائين
، سندس جيون ۾ به ڪو اشانتيءَ جو انگور ڦٽو آهي.
جهڙيءَ طرح هو اڳ ۾ پهر رات پئي اٿي هٿ
منهن ڌوئي، ٽي چار ڪلاڪ سنڌيا پوڄن ۾ صرف

ڳوٺ ۾، هڪ باغيچي وارو بنگلو ياڙي ڪري
اتي وڃي رهيو. مائٽن جي وڇوڙي کان بي حال
بڻيل امرلاٽ، پنهنجي پياسي دل جي سڪيءَ ڪنڊ
۾، چاروءَ کي پڪڙي وهاري لاءِ، ڇڻ ڪلڪتي جي
ڪولاهل کان ڀڄي آيو هو. هتي هن سانتيڪي
اڪيلي گهر ۾، ڪيس انهيءَ هڪڙي سُر کان سواءِ
ٻي ڪا ڳالهه ئي نٿي سجهي. بسنت جي لعلائيءَ پري
گنگا، ٻي نڪرياو سان مني راڳڻي ڳائيندي، باغيچي
جي پنيان رات ڏينهن هڪ ئي چال سان، ڪل ڪل
ڪندي وهندي تي ويئي. ڪيڏانهن تي ويئي تنهنجو
نه هئو انت نه پار. پرسان بيٺل ٻر چن ۾، ڪابه ڇر ٻر
ڪانه ٿي ڏني. صبوح سويل جڏهن هيءَ جوينوتي جوڙي
باغيچي ۾ گهمڻ نڪرندي هئي ته ٻنهي پاسن کان
سائي چبر تي پيل شبنم جا قطرا بهار جي تازي اپريل
سورج جي جهيڻن ڪرڻن پوڻ سان، چاروءَ جي ايمان
پرين ڳوڙهن جيان لڏندا ڏسبا هئا. صاف آسمان ۾
پرڀات جي اها لعلائي اهڙي معلوم ٿيندي هئي،
جهڙي لعلائي چاروءَ جي چهري تي هئي. ڪنهن
خيال اچڻ تي جئين هنجي منهن تي مردني ڇانئجي
ويندي هئي، تئين ڪوهيڙي سان ڍڪيل گلن جون
ڪڙيون به شرم کان سر جهڪائي پنهنجي دل جو
وار بند رکڻ چاهينديون هيون. سورج جا سهاڳه
يا روشن ڪرڻا ڏاڍي ڪوشش سان مکڙين جو منهن

مونکي هٿ هيڪلو ڇڏي گهر هليا ويا آهيو. ان وقت ڇا توهين هٿ هئا؟ ويا ڪو نه هئا؟

”هي ڇاٿي چئين؟ مان توکي هٿ اڪيلو ڇڏي ڪيئن تي وڃي سگهيس؟ تنهنجي دل ائين چويٿي؟“

”ان وقت نه مون ائين تي يا نيو.“

امرناٿ اڃا به ويچهواڇي هنجي هٿن کي پنهنجي هٿن ۾ جهلي چيو- چارو، ڇا اڃا به دب ٿوتئيٿي؟

”ڪجهه ڪجهه“ چارو ڪنبندڙ ڪنٺ سان چيو، ”ان ڏينهن توهان جهڙو ڪروڌ ڪيو هو، متان وري نه ائين ڪيو.“

”ڪروڌ؟ نه، نه. لتا! پلا مان توتي ڪيئن ٿو ڪروڌ ڪري سگهان. هان، البت پاڻ تي ڪروڌ ضرور آيو نه ڪمزوريءَ ڪري توکي پاڻ وٽ وهاري، تنهنجي چوين پرکيءَ دل ۾ جيڪو پريم پريل هو تنهن کي تهائئين ختو ڪري ڇڏيم. جيڪڏهين مان ان وقت توکي هر وني وڃا ها ته ممڪن هو، نه تون ڪنهن ڏينهن ولکي وساري وهين ها؛ وڃي ڪنهن ٻئي جي گهر کي تين ها. ائين نه ڪري مون پنهنجي ڪمزوريءَ سبب سيني کي دکي ڪيو. ٻيءَ کي دکسي ڪيم؛ کي نه هڪ طرح ماري ڇڏيو هوم، پر شڪر آهي جو ن بچي پيئينءَ.“

”توهين پلي گهر وڃو، پر مونکي نه ويندي دب ٿئي. ان ڪري مان نه هلنديس.“

ڪالھ ھئي. چارو ھڪ مني ۾ ھزارين ڳالھيون ڪن ٿو پر مان وچ ۾ ڪڏھن ڪڏھن وراڻيون ڏيندي رھي ھئي. وڏي بيماريءَ ڪري پوءِ انسان جڏھن ڪنھن ٻيءَ دنيا کان موٽي ٿو اچي، جنھن طرف ھي دڪن جاھي سگھن جو ٿو ويو، ھن کي جيھي ڏسڻ سگھن. ھو جڏھن انھن مينھن کان پرڪ تي ٿو وڃي، ھو سيڪيچ ڏيندي تو پر ڪالھ ڳالھ سندس سمجھ ۾ نٿي اچي. ھو فقط بي معنيٰ نگاھن سان نھاريندو ٿو رھي.

امرناٿ پيار ڀري نظر سان ھنڪي ڏسندي ڏسندي چيو- چارو، ھينئر ڪيئن آھين؟ طبيعت ته خراب نه اٿئي؟

”نه، مان ھينئر ٺيڪ آھيان.“ چئي ھوءَ امرناٿ ڏانھن نھارڻ لڳي.

امرناٿ سندس پر سان اچي چيو- ڊاڪٽر چوي ٿو ته اجا پوريءَ طرح تندرست ٿيڻ ۾ ھڪ مھينو لڳي ويندس.

چاروءَ گھڙي پل چپ رھي چيو- مان تندرست ٿي ويئي آھيان. پر جڏھن اٿي ٿي ته ھان لڏھن ٿي ۽ چڪر اچيو وڃي.

سڪ ڀري نگاھ سان ڏانھس نھاريندي امرناٿ چيو- ڏاڍي ھيٺي ٿي ويئي آھين. مان ته اميد لاھي ويٺو ھوس، خبر نه آھي ته اھي نا اميديءَ پريا لمبا ڏينھن ۽ راتيون، الائي ڪيئن ڪٽجي ويون.

پنھنجون پڙ پڙيون اکيون امر ڏانھن ڦيري چاروءَ چيو- مونکي ان وقت ائين ٿي معلوم ٿيو، جڏھن توھان

جو امرنات پيءُ کي پتر لکيو. پوءِ بي سرت پي
کي ڪلهي کان لوڏي چيائين - چارو! مان توکي
گهر نه وٺي ويندس. تون منهنجي آهين. مون ود
پر چارو ڪجهه به ٻڌي نه سگهي. هوءِ
۾ نه هئي. امرنات پيءُ کي پتر موڪلي ٻي اونو
چاروءَ جي پلنگ جي پاسي تي ليٽي پيو. اڄ سن
دل جي هڏ ٻڏ منجهي وئي. سڀ بندن ڪتجي و
چوڏهن ڏينهن ڪانپوءِ چاروءَ جو تپ ڇنو. ڪمزور
ڪري ٻئي ڏينهن هوءَ جهيڻي آواز ۾ امرنات سا
ڳالهيون ڪرڻ لڳي. هوءَ پلنگ تي ويٺي ٿي چپن جي
هلڪي مشڪ سان امرنات کي اميد جاڳائڻ لڳي. ان
بعد نوڪر ۽ نوڪرياڻيءَ جڏهين واري وٺيءَ سان رات
جي اوجاڳي جو بار پنهنجي سر تي کنيو تڏهن امرنات
به ڏينهن ٻه ڪري ننڊ ڪئي ۽ پيٽ ڀري کاڌو.
شام جو امرنات چاروءَ جي ڪمري ۾ ويجي ڏٺو، ته
هوءَ پنهنجي جاءِ تي ليٽي کليل دريءَ مان نيري آڪاس
ڏانهن نهاري رهي هئي. سندس منهن جو رنگ لٽل
چهرو سڪل هو. سنجها جي سج جا سونهري ڪرڻا
ندس رکن وارن ۽ ملن منهن تي پئجي، وهانو
هن نئين ڪنوار جي اڄ کان پيلي تيل نراڙ تي،
ڪ جي سنڌر مٿل پئي سونهيا. رستي جي ٻئي
م جي وڻ تي وينل پکي، پنهنجي جهر ٻئي سان
چانئي رهيا هئا. هيٺ رستي تي ٻه ڪا گهٽ چهل پهل

تورو دڪ شانت ٿيڻ لي امرتات ڏٺو ته چارو ٿا اُميد ٿي هٿ پتاري پلنگ تي ويٺي آهي. اکون ڦاٽل، اکين حون پلڪون بي حرڪت. اڪ لي هٿ رکڻ سان معلوم ٿيس ته هوءِ ڏيري ڏيري ساهه کڻي رهي آهي.

”چارو! چارو! توکي ڇا ٿي ويو؟ ڇا توکي ددي تو ٿئي؟ ڇا توکي به دپ تو ٿئي؟ چارو!!“

چاروءَ هن جي منهن ڏانهن نهاريو، ۽ ڏاڍي زور سان ساهه کڻي ڏيمي آواز ۾ چبائڻ – ها.

”دپ جي ڪهڙي ڳالهه آهي؟ اڃا بخار نه لٿو اٿئي. تون اڃا ڪجهه وقت لبٽي رهه.“

چارو ڪر موڙي سمهي پيئي. امرتات هڪ ڪرسي چڪي دريءَ وٽ اچي ويٺو. چارو وهاڻي ۾ منهن لڪائي ڇڏيو.

رات جو چاروءَ جو تپ سؤ چار ڊگرين تي وڃي پهتو. ويچاري تڪليف کان وڪوڙ لڳي. ساري رات امرتات هن جي مٿن کان ويٺو، سندس ترڙ تي برف رکندو رهيو. ڪن پل لاءِ به سندس اکيون نه لڳيون. داسي سڄي رات سبني وچڙ هٽندي رهي. چاروءَ رکي رکي رڙ ڪري روئي ٿي ڏٺو، ”مان نه ويندس! نه ويندس. ويندس نه جيئري نه رهندس.“

ٻئي ڏينهن نه بخار ۾ ڪا ڪمي ڏسڻ ۾ ڪانه آئي. هڪ ڪان پوءِ ٻيا اهڃاڻ ڏيکاري ڏيڻ لڳا. ٽن پهرن

"چو؟"

"پنهنجو گهر جو ٽيو."

"منهنجو گهر هٿڻ ڪري ته پاڻ تو لاءِ اها

پيالڪ جڳهه آهي."

"پيالڪ جاءِ؟ اهو ڪيئن؟"

"چو؟ ڇا توکي اها خبر نه آهي ته مون گهر وا

جي خيال کان ڪيڏو نه وڏو ڏوهه ڪيو آهي؟"

چاروءَ جي چهري جو رنگ اڏامي ويو. سندس

چپ ڦڙڪڻ لڳا. پڇيائين - ڇا هو مون تي ڏاڍو

ناراض ٿيندا؟

"ناراض نه ٿيندا، بلڪل نه. ممڪن آهي ته هو

توکي وڏي آدر سان گهر ۾ وهارين."

"نه پوءِ ڊپ جي ڪهڙي ڳالهه آهي، مان ته

هلنديس. توهين به ته اتي رهندا نه؟"

"مان" امر ڦکو مشڪندي چيو - توکي ٻئي

ي حوالي ڪرڻ لاءِ ٿي ته مان توکي وٺي ٿو هلان.

امر ناٿ جلدائيءَ سان چاروءَ وٽ اچي، ٻنهي هٿن

سندس منهن مٿي ڪري، ڪنبندڙ ڳلي سان

- ائين ڪندينءَ ته منهنجو پتا مونکي معاف ڪري

و. مان سنسار اڳيان ئي ڏوهي ٿي سگهندس.

ٽي سان وهانءُ ڪري سگهندينءَ نه؟ ٻئي جي

دينءَ نه؟

اٿي خيال ڪندي، امر تات اهو ڏسڻ لاءِ ته ٽار
انس يا نه، جنهن چاروءَ جي نرڙ تي هٿ رکيو، تنهن
تي چاروءَ ڄر ڪري اکيون ٻٽيون. امر تات کي ڏسي
هن البت ۽ جنهن ڪري موڙ پندي چيو - توهين آهيو؟
ڪڏهن آيا؟
امر ٽنبير ۾ چيو - اڄ، هيئر آيو آهيان.
"هيئر؟ ۽ مون نه ڏٺي؟" هو آواز نه ڪري پئي.
شايد منهنجي اک لڳي وئي آهي. ۽ توهان هيئر
ڪيئن آيا؟ توهان نه ٻڌايو هو ته ڪي اچڻ لاءِ ڇٽي وٺا،
هتا. ٻيا وري ويٺا؟"
"ها، وري ويٺس."
"هو ڪڏهن ايندا؟"
"چاروا! مون نه ٻڌو سان ڇڏ منهنجي خبر هلندڙ نه؟"
"توهان جي خبر؟ ٻيا توهين موڪي پنهنجي
رتي هلندا؟"
"منهنجي ٻيءَ ٽوڪي ولي اچڻ لاءِ ني نه موڪ
موڪليو آهي."
چارو اينگ پاڻ الي هٿ لي وئي. اچا ٽار ٻينو اليٽي."
"اٿ ته، سڀجي ٻه. ۽ جلدي لبي ويندو
"ڊاڪٽر چيو آهي
ڪي ڪڏهن هٺو بوٽو؟"
"سياڻي ها. ٻرٽوڪي الي هلندي موٽي ليندا
"ها"

ان وقت به هوءَ هن طرح ئي بخار جي جوش ۾ بي سڌ ٿي پيئي هئي. ڇهري جو رنگ اڃي جيان ئي سرخ هوس. ان وقت هوءَ پنهنجي پڳل پولنگيءَ ۽ ميري بستري تي پيئي هئي. هن وقت ڏسڻ ۾ چاهي عمر ۾ ان وقت کان وڏي ٿي ويئي هئي، پر الهيءَ ۾ ڪو شڪ ڪونه هو، ته هيءَ تازي ٽٽل ڙ مڪڙيءَ مثل جوڀنوتي چنچل چارو لتا اهائي چارو هئي. پر هي گهر پڳل پرايل نه هو، هي بسترو ميرو نه هو. نه ماڙ جي هن ڀڪنڊڙ ڪمري ۾، اوچي پلنگ تي، ڪومل ۽ صاف ستري بستري تي قسمين زيورن سان جهنجهيل چارو ليٽي پيئي هئي. سندس چهرو ڪيترو پيارو، ڪيترو خوبصورت معلوم ٿي رهيو هو!

امر کي منٽن تائين هن ڏانهن ڏسندو رهيو. ڪالئس دنيا ۽ دنيا جي هر چيز پلٽجي ويئي. اکين ۾ پاڻي اچي ويس. کيس خيال آيو ته ڪير چئي سگهندو، ته هي جهنگلي گل بن ۾ ڪٽڙي ٽاريءَ ۾ رهي ها يا مرجهائجي پٽ پوي ها!

هن کي هن سنسار ۾ انساني بستيءَ ۾ آٽي ڪل ڪرائڻ وارو مان ٿي آهيان. جيڪڏهن مان اوڏانهن نه وڃان ها، پل لاءِ به هنن کي پاڻ نه پسايان ها، ته پوءِ هيءَ ڇو پنهنجي اندر ۾ مون لاءِ آس پائي وهي ها؟ پوءِ سندس ماتا سندس پالڻ ڪنهن ٻئي کي ٿي سونپي ها. هن جي هيءَ حالت منهنجي ڪري ئي ٿي آهي.

جوانيءَ جو جوش

امرنات چنچل چت سان اچي ڪلڪتي ايڙو تيو
هؤ شٽيشن تي لهي گاڏي ڀاڙي ڪري پنهنجي جاءِ ڏانهن
هليو. ٻڙا بزار جي مارواڙي دڪانن تي پرلدڙ رنگ برنگي
ٻتين جو زرين جهرڪو، اکين ۾ چهڪ پيدا ڪري رهيو هو.
وڏن وڏن زميندارن ۽ شاهوڪارن جي گهرن ۾، انبن
جي پنن سان ويڙهيل ڪلس رکيا هئا. ڪٿي شرنائيءَ
جو منو آواز درگا جي سواگت جي سوچنا ڏيئي رهيو
هو. امرنات کي رکي رکي پنهنجي گهر جو پوجا منڊپ،
ڏوم ڏام ۽ چهل پهل ياد اچي رهي هئي. پرديس کان
وطن وريل پٽ سان پيءُ جو پرير پريو ورتاءُ رکي رکي
ياد اچي رهيو هوس. ننڍپڻ جون اهي مٽيءَ ۾ رانديون
ڪرڻ به ياد اچي رهيون هئس. پر اڄ ڇا هو؟ گهر ۾
پوڄا جي، اهائي ڏوم ڏام هئي، اهوئي پيءُ هو؛ پر
امرنات گهر ۾ نه هو. ۽ نه اهو گهر امرنات لاءِ هو.

امرنات ويچار ڪرڻ لڳو. جوانيءَ جي مستيءَ پري
لهر، من ۾ سمايل سخت فرض جي فڪرن کي اُکهي پکهي
رهائي تي چڙي. ڇا جواني ايترو سگهارو آهي؟ جوانيءَ
جي تيز نشي ۾ پنجي انسان بانورو ٿي ٿو وڃي، دک
جي گهريءَ غار ۾ ڪرندي به، جوانيءَ جي نشي ۾

”پر ڪمبخت ڇا ٿو سمجهي، نه مان کيس معاف
ڪري ڇڏيندس. مان هن لوران ۾ ڪي کيس ٻي
ڏيل ٻاليندس.“
الين ڇڪي هن پتر ٻرا ٻرا ڪري ڦاڙي ڦٽي ڪبو،
۽ ڏاڍي ڪروڌ مان هلڻو ويو. سرلا نه هوربان هوربان
وڪ وڏالي وڃي پنهنجي ڪمرهاح ڪي لڳي.

ءَ رڙو رڙ سان ڪولاهل مچائي ڇڏيو هو. نيڪ
وقت هڪ داسيءَ اچي سرلا کي چيو- ڪنوار، ب
تو سڏيئي.

سرلا ڪم ڇڏي آڳنڊ ۾ ڏاڪڻ وٽ پهچي ڏنو ت
سندس سهرو بيٺو آهي. هن جو چهرو ڪارو ٿي ويو
هو. هٿ ۾ هڪ چٺي هئس. سرلا ڌ ڄندي ڌ ڄندي
پڇيو- پتاجي! ڇا آهي؟

"هيءَ چٺي پڙهه ته سڀڪجهه سمجهي وينديئين."

"چٺي ڇا پڙهان، توهان ئي ٻڌايو."

"نه، نه پڙهي ڏس ته هن ڪل ڪلنڪ ڇا لکيو آهي."

سرلا سهري جي ڪاوڙ کان ڪنبندڙ هٿن مان خط
ئي پڙهيو. لکيل هو:—

"پتا جي چرڻن ۾ پرنام،

نويدن ته مونکي چاروءَ سان وهانو ڪرڻ کانسواءِ
ڪوبه رستو ڪونه ٿو سجهي. مان اهڙي اوستا ۾
ان، جو اوهان جي آگيا جو پالن نٿو ڪري سگهان.
ڪ ڇا لکان؟"

توهانجو آياڳو
— امر

لا خط پڙهي موٽائي سهري جي هٿ ۾ ڏنو، ۽
ڪائي بيهي رهي.

ليائي

كيس صاف صاف چيو آهي، ته جيڪڏهين تو ائين ڪ
ته مان توکي بي دخل ڪري ڇڏيندس. ڪڏه
تنهنجو منهن به نه ڏسندس. جيڪڏهين ڪهڙيءَ ل
به اها ڳالهه من ۾ اچيمي ته منهنجو گهر ڇڏي وڃ
۽ اهو به سمجهي ڇڏجانءِ ته ان ڏينهن کان وٺي تنهنج
مون سان سمورا ناتا ٽٽا.

سرلا چپ چاپ وڄلو هٽي رهي هئي.
هر ناٽ وري ڏيمي آواز ۾ لنهن کي آئت ڏيندي
چيو - ڏسجي تو ته هينئر كيس ائين ڪرڻ جو ساهس
نه ٿيندو. مون كيس چيو آهي ته اڄ ٿـي ڪلڪتي
وڃي ٽڪريءَ کي وٺي آهه ۽ کنهن گهر سندس وهانو
ڪرائي پنهنجي مٿان بلا ٽار.

سرلا ڪجهه وقت چپ رهي، پوءِ آهستي آهستي
چيائين - پر ائين ڪيئن ٿي سگهندو پتاجي؟ توهان
كيس جيڪڏهين بي دخل ڪرڻ ۽ گهر ڇڏي وڃڻ
جي ڌمڪي نه ڏيو ها ته چڱو ٿئي ها.

”هي ڇا؟ ڌيءَ! تون اهو ڇا ٿي چئين؟“
”تم توهان جي منع ڪرڻ کان به ڇا گرهست
ــ وڌيڪ آهي؟ توهين جيڪڏهين كيس اهڙو ب
ڌيڪاريو ها ته نيڪ هو.“

”اهڙي ماڻهوءَ لاءِ اهڙو قدم کڻڻ ئي واجب آهي.
ڪڏهين هو ساڌيءَ طرح ۽ پيار سان باز نه ايندو ته
ضرور ڌيڄاري ۽ ڌمڪائي بـاز آڻڻ جي
ش ڪبي.“

" چڱو، ته مان هاڻي وڃي سگهان ٿي؟ "

" جيڪا تنهنجي مرضي. " چولدي امر لاٿ خالي ڪوچ تي ليٽي پيو. سرلا ٻيني ٻيني خبر نه آهي ڇا سوچيندي رهي پر ڌيري ڌيري ڪمري کان ٻاهر اڪري ويئي!

"ڪهڙي ڇوڪري؟ چارو؟ هوءِ منهنجي ڪلڪتي واري جاءِ تي آهي."

"ڪلڪتي واري جاءِ تي؟ تڏهين نه هوءِ جيٽ يا آڪاڙ واري مهني ڪان ني اتي هوندي؟ پر اسان کي هينئر ڏينهن ٿائين نه ڪجهه به پتو نه ڏنو اٿوَ؟"

امرناٿ جو مزاج ڪجهه گرم ٿي ويو. سرلا جي هنن ڳالهين پر ڪيس هڪ قسم جو ڌڪار پريو ياو ڏسڻ پر آيو.

"اٿيءَ نه پدائي نه ڪهڙو هرج، جهڙو اڳي ٿهڙو هاڻي."

"اڳيءَ هاڻي هڪ ڳالهه نه آهي. چارو شايد هنجو نالو چارو ئي آهي؛ اٿين نه؟ هن کي هت آڻي رهايو ها، ته ان پر ڪهڙي برائي هئي؟"

امرناٿ ذرا وڌيڪ تيز ٿي چيو- جهڙو اُتي رهائڻ ٿهڙو هت؛ ٻئي برابر آهن. ڪيئن آهن يا نه؟

"نه، هت توهان جو ٻيءَ آهي، استري آهي."

"جنهن سان مونکي وهانو ڪرڻو آهي ان کي جيڪڏهين مون اول ئي پاڻ وٽ رهايو ته ان پر ڪا برائي ڪانهي."

"برائي نه آهي - پر خير، هن وقت توهان ڇا هن سان وهانو ڪرڻ جي پڪ ڪئي آهي؟"

"هينئر نه، اها نه اڳئين ڪان ئي پڪ ڪيل آهي. اهڙي حالت پر وهانو ڪرڻ ڪان سواءِ ٻيو ڪري ئي ڇا ٿو سگهجي؟"

"هينئر نه توهان کي هن سان وهانو ڪرڻ ئي فرض

جنتر امرتات جو واس ڪلو. چپاڻين - مولڪي لـ
ي سنڪوچ جهڙي ڳالهه ڪالهه تي لڳي.
ي سنڪوچ جهڙي ڳالهه آهي جا مولڪي سنڪوچ
رر ٿہ چا ڪا اهڙي ڳالهه آهي جا مولڪي ٿہ لڳندي.
ي لڳي؟" اهڙي سنڪوچ واري ٿہ لڳندي.
" ٿہ، لوڪي ٻہ اهڙي سنڪوچ واري آهي؛ ڇو ته
الهه موں لاء ڪجهه سنڪوچ واري آهي؛ ڳالهه ڄڪيءَ طرح
وض ادائيءَ جي ڳالهه آهي. توں هيءَ ڳالهه ڄڪيءَ طرح
من لڳائي ٻڌ. ٻڌي انڪي چڱيءَ طرح همٿ سان هنداء؟"
" چئو؟" هان، ان م
امرتات ڏيري ڏيري چوڻ شروع ڪيو. هان، ان م
شڪ ڪونهي ٿہ هن اولروئي چيو حيترو جڳي تي سگهيو.
اول ڇاروءَ جي ڪوٽ وجي بيماريءَ ۾ هنجي دوا ڪري هنڪي
چڱو ڀلو ڪرڻ، پوء ڏيو ٻيدر جي چوڻ لي وري پوءِ
. جي موڪلن ۾ وڃڻ، ان وقت جي ڳالهه ٻولهه؛ پوء
گهر ايندي سرلا سان وهانو ٿيڻ؛ هوڏانهن هن جو
ڪوڙي اميد ۾ ويهي رهڻ؛ آخر ۾ ڇاروءَ جي ماءُ جو
مرڻ وقت ڪيس هڪ قسم جي قول ۾ قابو ڪرڻ
اهي سڀ ڳالهيون امرتات هڪ هڪ ڪري ٻڌائي
استريءَ کي ٻڌايون.
سرلا چپ چاپ سڀ ٻڌندي رهي.
امرتات جي چپ ٿيڻ تي ڪن پل رکي هن پڇ
ڪري هن وقت ڪٿي آهي؟"

جي لاءِ چڙ ڏوهي ناريءَ مثل آهي. امرناٿ گنڀير
بڻجي چپ چاپ ويٺو رهيو.

ڪجهه دير ويهڻ بعد سرلا ڪنهن ڪم جي بهاني
ان سينگاريل ميز وٽ وڃي بيٺي. اتي وڃي هوءَ ميز
تي پيل شيون هڪ هنڌان کڻي ٻئي هنڌ رکندي اهوئي
ويچارڻ لڳي، ته هاڻي ڇا ڪريان. جڏهن هوءَ توروَ
اڳيرو وڌي ويئي ته امرناٿ چيو - ٻڌ ته سهين.
سرلا پرسانس اچي بيٺي.
امر "ويهه."
سرلا هيڏانهن هوڏانهن نهاري آخر ڏاڍي سنڪوچ مان
ڪوچ جي هڪ ڪنڊ تي وڃي ويٺي. هوءَ گهڻي دير
تائين امر جي ڪجهه ڪڇڻ جو انتظار ڪندي رهي،
پوءِ پنهنجي چنچل اکين کي امر ڏانهن ڦيري چيائين-
توهان مونکي سڏيو نه؟

امرناٿ اڃا به چپ رهيو.
گهڙي اڌ رکي سرلا وري چيو - توهان مونکي ڪجهه
چوڻ چاهيو ٿا ڇا؟
"ها"
"ڪهڙي ڳالهه آهي، چئو؟"
امرناٿ وري به چپ رهيو.
ڪجهه دير ترسي سرلا وري پڇيو - ڪا سنڪوچ
جي ڳالهه آهي ڇا؟

لاڳاپا لاهڻا

سينگاريل ڪمرو ڪافوري شمع جي شاندار روشنيءَ سان جهڳمڳائي رهيو هو. ڪليل درين مان شام جي ڪڙيل گوناگون گلن جي مغز ڪي معطر ڪندڙ سڳنڌ، ڪمري اندر ڦهلجي رهي هئي. ويجهي مندر ۾ وڄندڙ ترٽيءَ جي سريلي تان ڪنن تي پئجي، تنهن کان آلسي ٿيل انسان جي اندر ۾ به اپار آنند اتپن ڪري رهي هئي. امرناٿ هڪ ڪوچ تي ليٽيو پيو هو.

هوُ اڄ ڳوٺ آيو هو. چاروءَ کي سمجهائي ٻجهائي ڪلڪتي ڇڏي آيو هو. خيال ڪيو هئائين ته مان هن پيري استريءَ ۽ ٻيءَ کي سچو قصو سمجهائي ڇڏيندس، جئين آئينده ۾ ڪو به انديشو نه رهي. هن معاملي ۾ هن استريءَ جي قبوليت وٺڻ سيني کان ضروري سمجهي. اڃا تائين ٻيءَ سان ڪو ذڪر نه ڇوريو هوائين. اول استريءَ سان حال اورڻ لاءِ ئي سندس انتظار ڪري رهيو هو. آهستي آهستي ڪري دروازو ڪليو. هڪ نوجوان لڄاري رمڻي اندر آئي، اڌ ڍڪيل منهن سان فرش تي پيل غاليچي تي ڏيري ڏيري قدم ڏريندي پلنگ پرسان اچي بيهي رهي. امرناٿ جا گهيرٽ ٽٽي ويا. ڏ تائين ته هڪ اڻ سچاتل سندري، پنهنجي وڏين

”مونکي ڇڏي ڪيڏانهن نه وڃي سگهندينءَ؟
”نه، ڪيڏانهن نه.“
امرناٿ گنڀير ٿي چيو- چارو توکي سڌ آهي ته مار
اڳيئي شادي ڪيل آهيان؟ منهنجي استري جيئري
آهي؟
”مونکي خبر آهي، توهان ديويندر دادا کي چيو هو.“
”تنهن هوندي به تون مون سان شادي ڪرڻ
چاهين ٿي؟“
”ها، ڇو ته توهان مونکي گهڻو پيار ٿا ڪيو.“
”پيار بيشڪ ڪريان ٿو. پر مون تنهنجي
...ٿي هند انتظام ڪيو آهي. اتي تون ڏاڍي سک سان
...هندينءَ. جيڪڏهين منهنجي استريءَ سان تنهنجي
نڀي سگهي، ته تون ڏاڍي ڏکي ٿيندينءَ. مان
سکي ٿي نه سگهندس.“
چارو هيٺ ورڻي به ڪرسيءَ جي ٻانهن تي ڪنڌ
...ڪائي هوريان چيو- مان توهان کي ڇڏي ڪيڏانهن
...يندس. مان توهان کان وڇڙي جيئري رهي نه
...نديس.
... تون ڇري ٿي پيئي آهين ڇا؟ منهنجو وهانو
...ويو آهي. گهر ۾ هڪ استري اڳيئي موجود
... تڏهن به تون مون کي پيار ڪرين ٿي. مون
...ادي ڪرڻ لاءِ تيار آهين؟“
...ءَ ڪنڌ ڌوڻي ”ها“ ڪئي.

هوشياري ۾ نه آهي ته ڇا ان هوشياري ۾ سندس دل
جو سچو سمنڊ سڪي جي لهرن کان سيڪڙو لسو لڳو؟
چارو، سندس آهي، چارو ڪبس لي ڇاهي ٿي. اهو ڄاڻي
۽ ڏؤ ڪشن ٿي اهڙي ۾ ڪي ٻري ڪري سگهو.
اهو سمجهي ويو ته چارو ڪس سدائين کان چاهيندي
آئي آهي. هوءَ پنهنجي ماءُ کان اهولي لڏلدي آئي
آهي، نه سندس وهالو اهو سان ٿيندو. اهو سندس لاءِ
ور ڳولي رهيو هو، ۽ چاروءَ ڪبس ٿي وريو هو.

ان ڇهتا سان گڏوگڏ ان آهرين سچ لي سنل وڏوا
اڳيان ڪيل قول ۽ ٿئين روپ، ٿئين هوش ۽ ٿئين زور
سان سندس دل لي اڻ حمالي رهيو هو. هو سوچي
رهيو هو "ڇا مان هو وواڻ ڪريان؟ پيءُ ۽ پنهنجيءَ کي
دک ڏيندو ۽ فرض جي بجاوري سبب کان ضروري
آهي. ممڪن آهي ته سچي حقيقت ٻڌي، پيءُ ۽ پنهنجي
موڪلي معاف ڪري ڇڏين. مان ڄاڻي ٻجهي ڪو اڏوهه
لوڙولي ڪري رهيو آهيان. ان ڪري هو جو ناراض
ٿيندا - ۽ ۽ جي ٿيندا ۽ نه مان مجبور آهيان." للڊهي
هن پنهنجي ٻئي هٿن سان چاروءَ جو منهن مٿي ڪري
سنيه سان چيو - چارو!

چاروءَ لسو ٻه ليڪي سان ڏانهس ڏٺو.

"چارو! ڇا تون موڪلي ڏيو ٿي پاڻين؟"

چاروءَ پنهنجي خيال ظاهر ڪرڻ لاءِ ڪنڌ لوڏ
مٿي چيو - "ها."

كڏهن به نه ويندس .

”ڇو؟ ڇو كين ويندينءَ، ڇارو؟“

”نه پوءِ مان مري ويندس“

امرناٿ واڙو ٿي بيهي رهيو. هيلتائين هن جنهن ڳا
كسي پنهنجي طاقت سان پنهنجي من مان كڍي با
كيو هو، اهائي ڳالهه ظاهر روپ ۾ سندس اكين اڳيا
اچي ايي ٿي؛ ۽ هينئر هو كوڙو شك ڇئي ان كي ٽاري
بـ نٿي سگهيو. هيءَ دكي، نُرٽر كنبندڙ ۽ رئند
رمٽي اكين ۾ آب آٽي چپ چاپ سر جهكائي جڻ ائين
ڇئي رهي هئي - مان تنهنجي آهيان، مان كنهن ٻئي
جي نٿي ٿي سگهان!

امرناٿ هكو ٻكو رهجي ويو. پر ان كان كـو
دكي توروئي تيو. هو هن سرل، سهڻي ۽ اڌ ٽڙيل گل
سمان نوجوان دل جي، اهڙي ديوتائن لائق پيار جـي
ڀهرئين لاڙي جو نرآدر كيئن ٿي كري سگهيو؟ اهڙو پرېم
نه هن نه كڏهن پاتو هو ۽ نه كنهن كي كيو هو.
هو پنهنجي فرض ادائي بـ نه نٿي وساري سگهيو.
نهنجي شادي ٿي وڃڻ، ٻيءَ جي كاوڙ وغيره سببن
ب ويچار كري، هو ڇاروءَ لاءِ ور ڳولي رهيو هو؛ پر
ا هنن سرلتا پرين، سباجهن ليرن نيڻن جي نهار سڄو
سو الٽ پلٽ كري نٿي ڇڏيو؟ ته به هو كنهن نه
نهن طرح پنهنجو فرض پورو كري ها پر هينئر ڇا
ي؟ هينئر ته هيكاري مونجهاري ۾ پئجي ويو.

جي گهر جون ڪبتريون ني ڳالهيون ٻڌائيندو هو."
امرلال ڏنو ته هو جنهن ڳالهه کان بچي رهيو آهي اهائي اڄ ٿي رهي آهي. هن من ئي من پرد يو بند ر جيءَ ني سمجهيءَ ڪسي نند بندڪ ورپ پيهو - ڄڳو چارو، مان جبڪڏهن ننڪ پاڻ جهڙي يا پاڻ کان به سني ماڻهوءَ سان ننهنجو وهانو ڪرايان ته ڪيئن ؟ نون هن کي خوب پيار ڪندين نه ؟
" ــه "
امر ڏڪي ويو. جهائين - چو چارو ؟
" نوهين مونکي گهڻو پيار نا ڪيو. "
" هو نوکي مون کان به وڌيڪ پيار ڪندو. "
چارو هيئنر ورڪ ته سڪيءَ ڪانيءَ جبان اچل رهي، امرلال چپ رهڻ جي ڪوشش ڪئي پر چپ رهي نه سگهيو. هو ورڪ چوڻ لڳو - ها چارو، هو نوکي ڏاڍو پيار ڪندو. هو ڏاڍو وڏو آهي. وڏي جاء اٿس، ڪيترائي نوڪر چاڪر ۽ داسيون اٿس. نوکي اني ڪبتريون لي هڪ جيڏيون، هڪ سرليون ملنديون، هو ڏسڻ پر ته ڏاڍو سندر آهي.
امر او چتو ڏٺو ته چارو ڪرسيءَ تي پاڻهن پر منهن لڪائي ويٺي آهي. رڻڻ جو آواز ڏاڍي مشڪلات سان سندس ڳلي مان نڪري رهيو آهي. امر هن جي مٿي تي هٿ ڦيري سنبهه پري جنب مان چيو - چارو هي ڇا؟
... مان چيو- مان پني گهر پر نه ويندس،

” چارولتا! مون جيڪي ڇيو ســو تنهنجي سـ
۾ آيو يا نه؟ تون ناراض ته نـ آهين؟” چارو اڳ
کان به وڌيڪ اڇل پاو سان ويني رهي. هن امر ن
جي سوال جو ڪو جواب نه ڏنو. وهانو جي ٻاري
چاروء جي ڇپ ڪنهن نرالي ڍنگ جي هئي. پر ان ڪ
؛ نيڪ نيڪ لڄ تو ڇٽي سگهجي، نه سنڪوچ. امر ناٿ
هينئر پيو رستو ورتو. ڪيس خبر هئي ته چارو سنيه
پرين ڳالهين جو جواب سنت ڏيندي. اهو سوچي هن
ڇيو- چڱو چارو! ٻڌاء ته تون پنهنجي ڳوٺ ۾ ڪنهن کي
ڪنهن کي ياٽيندي هئين؟

چاروء اول ته ڪو جواب نه ڏنو، پر جڏهين امر ناٿ
” ور ور ڪري اهو ساڳيو سوال ڪيس تڏهين لاچار ٿي،
ڏاڍي ڌيـمـي آواز ۾ روڪجي روڪجي چـوڻ
لڳي- ڪنهن کي، ڪنهن کي؟ امان کي، ٻولوء نالي
ڪتي کي، مٺنا کي دادا ديويندر جي پيرڻ سکوء کي ؛
هان کي.

” مونکي؟ مونکي ڪيئن، چارو! مان ڇا تنهنجي ڳوٺ
آهيان؟ پوء تو مونکي ڪيئن ڳوٺ وارن ۾ ڳڻيو؟”
” ڇو ڪين، توهين اسان وٽ به پيرا ڪين آيا هئا!
ان ئي منهنجي بيماري ڇڏائي. امان توهان کي ڏاڍو
ڪندي هئي. توهان جو نالو وٺي توهان کي ياد
ي هئي، ديويندر دادا اسانکي توهان جون ۽ توهان

د هيڊ......؟

چارو ڪنڌ مٿي ڪيو. لج ۽ خوشيءَ کان سندس رد منهن لعل ٿي ويو. مٺي آواز ۾ چيائين - ”ڏ.“

امر وري مشڪندي چيو- ان ”ڏ“ جي معنيٰ ڇا؟ رکي ٻيو ٻن ڏ اتا ڳالهه ياد ڪال هئي، ٻوء سوچ ويچار ڪري چيئ.

چارو خوشيءَ کان ڪڙيل منهن سان هيٺ نهار ڪندي بو- لوهين مهنجي لاءِ فڪر ڪيو ٿا، مولڪي پيار ڪيو ٿا، اها ڳالهه مولڪي هميشه دل تي رهي ٿي، مهنجي ماءُ ۽ مولکي لوهانجي هٿن ۾ ٿي سوڻي ويئي.

امر ناٿ ڳلو صاف ڪري آهستي چيو- ان ڪري ي ڏ مان جنڙي نهڙي سان تنهنجو وهانو ڪري آهه ار ڄ ٿو چاهيان. هتڙن ڏينهن جي ڳولا ڦولا بعد وجي ڳو چوڪرو هٿ آيو آهي. لوکي جگي وَر جي هٿن رڏ ڻي، لوکي سکي ڏسي مان چنتا کان آجو ٿيندس.

چارو اتري لج ڏ ڪر. ٿون اجا لنڍڙي نادان ڏ آهين. سب سمجهن ٿي. ويچار ڪري ڏس ڏ جيڪڏهين مان اهي سب ڳالهيون لوسان ڏ ڪيان، ڏ ٻيو ڪنهن سان ڪيان ؟ تنهنجو ڪهڙو ويجهو عزيز آهي؟

امر ناٿ ٻليءَ پت سمجهو ٿي ڏ دڙُ اجائي ٻڪواس ڪري رهيو آهي ۽ سندس ڳالهيون ٻوڙن کنن لي رهيون آهن. چارو چپ رهي. ڪو جواب ڏ ڏنائين.

ڇيائين – ”ويھ.“
چارو سنڪوچ سان ڪرسيءَ تي وڃي ويٺي.
”چارو، تون اڃا بہ لڪي لڪي ماءُ لاءِ لڙڪ لاڙي
ي آھين؟“
”نہ.“
”ھينئر ڇو روئي رھي ھئينءَ؟“
”اڄ خبر نہ آھي تہ من تي ڪيئن اوناڙ اچي ويو.“
”من تي اوناڙ ڪيئن آيو، چارو؟“
”سو مان ڪيئن چوان. ھي بادل ۽ بوندون ڏسي
ائين ٿيو ھوندو. برسات ۾ مان جڏھن ٻاھر ويٺي
ندي ھئس، تڏھن امي مونکي سڏي گھر اندر
اريندي ھئي ۽......“ چوندي چوندي چارو ءَ پنھنجو
ڙھن سان ڏوتل منھن ڪٽي ھيٺ ڪيو. امر آسانئين
ن سان نھاريندي چيو– چارو! ڇا توکي پيو ڪير بہ
و پيار ڪونہ ٿو ڪري؟
چارو چپ چاپ پنھنجون اکيون اُگھندي رھي.
”چارو! ڪنھن ٻئي ڪي بہ تنھنجي ماءُ جيان تو لاءِ
نا رھي تي؟“
چارو ءَ اڌ ڪليل ڳلي سان چيو– منھنجو پيو ڪير
ب، توھان ڪان سواءِ؟
امر چاروءَ کي ڪلائڻ لاءِ ڪلندي چيو– ھيءَ ”توھان
سواءِ“ واري ڳالھہ تہ ھاڻي سوچي آھي؛ ڪيئن
اونہ؟ جڏھن روئي رھي ھئينءَ تڏھن اھا ڳالھہ

وارن تي پئي، جهري جي ننڍين ننڍين ڪڻن جيان ڏيکاري ڏيئي رهيون هيون.

چارو ويٺي ويٺي وڇڙيل وطن کي ياد ڪري رهي هئي. مينهوڳيءَ جي مند ۾ هوءَ ڪيئن نه ٻنهنجي جهوپڙيءَ ۾ ويٺي، برسات جي ٻهار ڏسندي هئي. ۽ جهجهر ناٽي وسندو هو. ڪڪڙيون ۽ ڏيڏر ٽيڙون ٽيڙون ڪندا هئا. جهنگلي گلن جي مٺڙي مهڪ پئي ايندي هئي. رکي رکي ڪڪر گوڙ لڳندا هئا ۽ ماڻس جي اندي هئي. "اڙي چارو! اندر هلي اچ."

اڄ وقت امرتات بنيان اڄي جهوڙ ـ چارو جي ڇا؟ ٻاهيءَ ۾ ڇو ٻاڻ ٻسائي رهي آهين؟

ٻنا منهن موڙڻ جي چارو هڪ طرف ٿي ويٺي. امر وڌي سندس اکيان آيو ۽ ڏانهس نهارڻ لڳو، "چارو، تون روئي رهي آهين؟"

چارو چپ رهي.

"ڇو ٿي روئين، ڇا هت توکي ڪا تڪليف آهي؟"

چاروءَ شڪرگذاريءَ جي ٻار سان لرزندڙ آواز ۾ چيو ـ "نه."

"نه ته پوءِ روئين ڇو ٿي؟ ماءُ جي سار ۾ اداس ڪيو اٿيئي؟"

"ها."

امر اسر وڃي دروازو بند ڪري هڪ ڪرسيءَ تي اچي ويٺو، ۽ ٿي چاروءَ کي وٽ جو اشارو ڪند

تہ چاروءَ جي شادي جلد ئي ڪنهن لائق جوان سان
ڪرائي پوءِ ان جو اطلاع پتا کي ڏيندس، تہ چڱو ٿيندو.
جي نہ ڏنم تہ بہ هرج ڪونهي.

پر هن وقت تدر چاروءَ کي رونشي ڪو ڏين ماٺهن
اڳيان بڪارڻ جيان بهاريندي سندس دل ڏڏي رهي
هئي. هن پاڻ کي موت جي سيجا تي پيل پديءَ اڳيان
هڪ طرح وچن جي بندن ۾ بدل پئي سمجهو. ان ڳالهہ
جي يادگيري ئي ڪيس منجهائي رهي هئي. هو پڪ نہ
ڪري سگهيو تہ ڇا ڪري؟ ڇا نہ ڪري؟

ديويندر تازو هڪ چنيءَ ۾ ڪانئس پڇو هو تہ چاروءَ
جو ڪهڙو بندوبست ڪيئہ؟ امرناٿ ڪاوڙ جي ان جو
ڪو جواب نہ ڏنو هو.

ورڪا رت آئي، ۽ ان سان گڏ ڪلڪتي جي شاهي
شهر بہ لئين نزاڪت ڌارڻ ڪئي. اوچا محل درين بند
ڪندي بہ ورڪا جي آمد جي خوشخبريءَ کان محروم
نہ رهيا. ڪليءَ چت مٿان سرمائي آسمان مان موتين جي
ڦڙا جيان برڪا برسي رهي هئي. بازارين ۽ گلين ۾ پاڻي
وهن ڦري رهيو هو، جيئن گرميءَ جي راتين ۾ لانگ
جنگلن ۾ گهمندا آهن. پرسان ئي سرهم ۽ ڪدمب جا
دريل برج بينا هئا. مٿي چاروءَ جي رڪيل گلن جي
ٽلدين مان هلڪي سگند ڪليل ڳڙڪين رستي اچي
رهي هئي. ڪليل ڪٺهري ۾ چارولتا بيني هئي. پاڻيءَ
جي سنهيون سنهيون بوندون اندر اچي هن جي ڪليل

گل جهڙو مکڙو

امرناٿ پهرين خيال ڪيو هو ته ٻاروءَ کي ڪنهن
دوست جي گهر رهائيندو، پر جڏهن ديويندر جهڙي
دوست به سندس چوڻ نه مڃيو، تڏهن هن جي ڪنهن
ٻئي ۾ اميد نه رهي. خبر نه آهي ٻيا الائي ڇا سمجهن،
ڇا چون؟ ڪهڙيون تهمتون گهڙن؟ سڀ پڇي ڳاڇي ته
شايد انهن ڇٽي ڪنڌ ڇڏائين، ”هي جو ڳڀ پنهنجيءَ
ڳچيءَ ۾ وجهون؟“ وڏ ور ڪنواري ۽ اوپري ڪنيا
کي گهر ۾ ڪير رهائيندو؟ لاچار ٻاروءَ کي ٻاڻ وٽ
ئي رهايائين. موڪلن جا ڏينهن ته هن معاملي ۾ ئي
پورا ٿي ويس. هو ڪجهه به نه وڃي سگهيو. هرناٿ
سبب پڇيو. امر ڪوڙو ڪو ٻهانو ڏيئي جند ڇڏائي.

امر جي رهڻ جي جاءِ چڱي ڪشادي هئي، تنهن
ڪري ٻاروءَ لاءِ ڪنهن ٻيءَ جاءِ جي بندوبست ڪرڻ
جي ضرورت نه پيس، صرف هڪ ٻئي داسي رکائين.
ٻاروءَ کي هڪ ۽ سواد پريا ۽ ٻول ٻڌائي پنهنجي جاءِ
تي وٺي آيو؛ هميشه جيان ڪاليج اچڻ وڃڻ لڳو،
ساڳئي وقت ٻاروءَ لاءِ ڪنهن لائق ور جي ڳولا به
ڪندو رهيو. نه ڄاڻ ڇو پيءُ کي هن احوال کان واقف
ڪندي کيس ڏاڍو سنڪوچ ٿي رهيو هو، خيال هوس،

امر، ٻيو ڪو چارو نہ ڏسي چاروء ڪي ساڻ ونيـ
ڪلڪتي هليو آيو.

تڏهن ٿي مون لوڪي ڏوکيو.”

برپات ٿيندي ٿيندي وڏوا جا براڙ لڪري ويا. ديوبندر براڙيءَ کي شمسان ڀوميءَ ۾ پهچايو. امرنند ان شڪ ۾ ٻڏل ڇوڪريءَ وٽ ويٺو رهيو. ڪس سمجهه ۾ ئي نٿي آيو ته ڇا ڇي عزّ عن لذر ڀالتا کي آڌار ڏني. ڇوڪري پڻ لي پنهنجي لنڪ رهي هئي. شايد تورو وقت اڳ هن ٻار کي اڻڄو نوڙدار ؛ أنات لئي سمجهيو. هن وقت سندس آلس بوال اڪس اڳيان سچو سنسار، دولت جي ڀاڙ هڻان اولداهو ڏيکاري ڏيئي رهيو هو.

ڪتوالي ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن امرنند ديوبندر کان پڇيو- ديوبندر! هالي مان ڇا ڪيان؟

”مان ڇا ٻڌايان؟“

”ڇا لوهين هن کي ٻاهوت رهالي اڇالي ڏ ڇڏيندا؟“

”اسين ور ڪتان آڻيداسين؟ ٻيان ٻئي جي ورتاءِ ڪيئن ٿيندو؟“

امر ڇپو- ٻئنا مان ڏيندس.

”منهنجي ماءُ جي مرضي نه آهي. ٻوءِ مان ڪس ڪيئن رهايان؟ لوڪان سواءِ هندو هينئر نو هڪو سهارو ڪونهي. مرلڪي ڏ اثرلي هڪڙو اڻاءِ لو ڏسيڄ واپس ڏ لون ڪيس ساڙ ويي وڃ ؛ هڪو لائق ور ٻولي ڪس برٽالي ڇڏ. هسه ڇڏي ويندس له لوڪي ٻهڇڻ جوابداريءَ ڇر اثرو اولو ڏ رهندو.“

ديويندر كيس وچـڙ ئي روكي چيو- ماٺ ...
ماٺ. هنكي اجهو اچا هينئر جهونو اچي وڃو آهي
جاڳائيس نه.

امر تكائي مان چيو- مونكي كيس كيترين ئي
ڳالهيون سمجهائڻيون آهن. مان .....

وري به وچ ۾ ئي ڳالهه ڪپي ديويندر چيو- امر. مان
سمجهان ٿو نه تون ڏاڍو سخت دل آهين.

رات جو وڏوا جو ساهه تيزيءَ سان هلڻ لڳو. هينئر
وقت لـ آهي، اهو ڏسي امر ماءُ جي سيني ئي سر
ڪي سڏڪا پريندڙ چاروءَ كي هٽائي هڪ پاسي ڪيو، ۽ هن
جي ڪن وٽ وات آڻي زور سان چيائين- منهنجو وهانو
ٿي ويو آهي. ڇا توهان كي خبر نه آهي، مان شادي
ڪري چڪو آهيان.

ان وقت وڏوا جو ڏيان ايشور جي چرڻن ۾
لڳل هـو، ها، صرف پـراڻ ان ديهه روپي پڃري ۾
اٽڪيل هيس.

امر چيو- ديويندر! تو هي كهڙو انڌير ڪري ڇڏيو،
ستائين هوءَ كجهه سرجيت هئي تيستائين كجهه كيرڻ
نه ڏنم. مان نه مرندڙ وڏوا اڳيان قول ۾ قابو ٿي ويس،
"ايشور ساکي آهي نه مان هن معاملي ۾ بلڪل بي
هي آهيان. تنهنجو وهانو ٿيو آهي، انهيءَ جاڻ نه
ڪري ئي مان هن كي اميدن ۾ رکندو آيس. ۽
قت مون پاتيو نه تون بيءَ جي راءِ وٺڻ تو چاهين.

هن کي ڳهڻا ڏينهن اڳ ڏٺل چارو ۽ چاروءَ جي بيماريءَ کا
پيلي ڇهريءَ تي ٻه سرلتا پريون مشڪندڙ اکيون ياد اچي ويون
امر کي ٻي دليو ڏسي ديويندر ذرا کلندي چيو
نه دوست، هوءَ ته ڪانه مئي آهي پر سندس ماءُ سا
مري رهي آهي. مان هنجي دوا ڪري رهيو آهيان.
هل ته ڏسي اچون.
"سچ؟ چاڙو پلا ٻڌاءِ ته ڇوڪري پرڻجي ويئي يا نه؟"
"پرڻي! ويچاري اڃا ڪٿي پرڻي آهي. توهن لاءِ
ڙر ڳولڻ جو انجام ڪيو هو، ان ڪري اسين ٻي اولا
ي تنهنجي آسري تي وينا هئاسين."
امرناٿ لڄ ۽ ڏک مان ڪنڌ هيٺ ڪري ڇڏيو.
ا ڳالهه جڻ ڪيس ياد ئي نه هئي.
ٻئي ڄڻا وري هڪوار سائڻي سياتل گهر ۾ گهڙيا.
ا ڪپڙا پيل، سنهڙي سڪل بيمار وڏوا ميري بستري
ليٽي هئي. سندس پرسان ئي اها نوجوان سندري ويئي
. مشڪ پرين اکين تي هڪ گنڀير ڪاري ريکا ڏيکاري
رهي هئي. منهن ملول ۽ خشڪ هوس. اُتي
تي ته انين تي لڳو، جڻ سونهن ۽ جواني گڏوگڏ
رهيا آهن. سندس چال من کي موهي تي ڇڏيو.
گمر، سندس ڏکڻ ڪارڻ وارن ۾ لڪل هئي.
غريباڻو هوس پر انڪري ڪو سندس دلفريبيءَ
ڪوند پيو هو. ڏسنديئي امر جي اندر مان هڪ
ڌهه نڪري ويئي. ٿوريءَ دير ڪان پوءِ ڇڏهن

لاهي ڇڏي کي ڪجهه چئي به نه سگهيو. ڏسندي ڏسندي ڪئي ڏينهن جا باقي ڏينهن به گذري ويا ۽ لاهوري جي شروعات ۾ ئي ڏاڍي ڌوم ڌام سان امرناٿ جو وهان ٿي ويو. هيڏانهن هي به ڇڏي جو اڪيلو پٽ هو هوڏانهن هوءِ به ڇڏي جي اڪيلي ڌيءَ هئي. امر ديويند کي هن وهانو جي سڌ به نه ڏيئي سگهيو ڪنهن به سبب کان سواءِ نه ڄاڻ الائي ڇو. ديويندر کي حال ڏيندي ڇرڪ ڪيس لڄ پئي ٿي. هو دل ئي دل اندر پاڻ کي ديويند اڳيان انجام جي پڪڙي ڪندڙ ڏوهاري سمجهي رهيو هو ريت رسم موجب ڪنوار گهر آئي. ڪنوار جي اچڻ جو پوتر انسو ۽ سهاڳ رات جي رسم پوري ٿي ويئي سهاڳ رات امر سسندو پلنگ جي هڪڙي پاسي کان بيو رهيو ۽ ڪنهن نه ڪنهن طرح رات ڪاٽي چڙهيو هو ڏاڍو لڄي ٿي رهيو هو. ڇوڪري ڪا هروڀرو لنڊڙي لينگري ڪين هئي. ڇوڏهن سالن جي ساماڻل هئي. ان بعد ڪنوار جيترا ڏينهن گهر ۾ هئي، امرناٿ ڪانئس ڪنارو ڪندو رهيو.

تورن ڏينهن بعد ڪنوار پيڪي گهر هلي ويئي. امرناٿ به وري وڃي ڪلڪتي ڪان لڳو. هڪڙي ڏينهن ڪيس سندس دوست ديويندر جي چٺي آئي، جنهن ۾ هن ڪيس زور ڀري پاڻ وٽ اچڻ لاءِ لکيو هو. امر ان چٺي جو ڪو جواب نه ڏنو. پوءِ جي ڏينهن ۾ امرناٿ کي احوال آيو ته سسٽس سرڳواس ٿي ويئي آهي جنهنڪري

"غريب جي ڪجھ ڀلائي ڪرڻ لاءِ ٿي چيو مان.
ڇوڪريءَ ته ٻون ٻارڻ ڏسي ڇڪو آهين. جيڪڏهين توکان
ٿي سگهي ته ان لاءِ ڪجهه ڇڱي ور گهر جي ڳولا ڪر."

ٻريان ايندڙ ڪڙين ۽ پازيبن جي جهنڪار ٻڌي ٻئي
اوڏاهين نهاريو. ڏٺائون ته ڇوڪرين جي ٽولي اچي گهر گهر
گهمي رهي هئي. ديويندر سڏ ڪيو- چاروا! اسين
تنهنجي گهران ڪاڻي ٻي آياسين.

چاروءَ هڪوار احسانمند اکين سان هنن ڏانهن نهاريو،
پوءِ اڻ لمالي هلي وئي.

امر چپ چاپ وڃي گاڏيءَ تي چڙهيو. جڏهين گاڏي
هلڻ لڳي تڏهن منهن ٻاهر ڪڍي ديويندر کي چيائين-
مان تنهنجي ڳالهه دل سان رکندس. ور جي تلاش
ڪندس. ودڪ ڳالهيون گاڏيءَ جي گهڙ گهڙاهٽ ۾
ٻڏڻ ۾ ڪين آيون.

ديويندر اندر ئي اندر ۾ کلي چيو- اهو ته مان چاهيان ٿو.

رهيا. ڪٽي ڪو رسيلو چبلو ڪنجري ڪٽي
رهيو هو. ديويندر اوچتو سالت کي ٽوڙيندي چيو-
اري بڊيءَ کي پنهنجو ڪوبه ويجهو عزيز ڪوبهي
ن کي پنهنجي سگهي پٽ سمان پالئيندي ۽ دک در
حال اوريندي آهي. ڪهس ڏيءَ حي وهالو ۽
يدي جهوري آهي.
ومسويل ٿي؟ اجا ته ڇوڪري بلڪل لنيدي آهي.”
„ لنيدي ڪين آهي؟ چوڏهن سالن جي آهي. لباڻي
گهڻو وقت گهر ۾ وهاري سگهبي؟ ڪو چڱو گهر ملي
وجيس ته ويچاريءَ جي اون لهي وڃي. همٿ هوءَ پاڻ
۾ پڳيءَ برلي آهي. گهر جي حالت ته چڱي ته اٿس.
بائي! توکي هڪ انڪار ڪر ٿو بوندو؟”
امر ان سوال جو جواب ته ڏيئي چيو- ڇوڪري شڪل
جي چڱي آهي. گهر جي حالت چڱي ته ٿي ته جا ٿيو
ڪا وهي ڪار ويٺي اٿس. پاڻيهي برڪتي پوندي.
„ امر! تون اجا ٻار آهين. دنيا داري جي خبر
اها ٿيئي؟ ڪنهن چڱي گهر ۾ ۽ چڱي ور سان لڳه اٿ
لنهن کي جا تون سولو ٿو سمجهين؟ اح روپ ۽ گڻ
پڇي ڪر تو؟ هت ته جڳ جو منوئي پيسو
ڇوڪري ته رڳو سندر آهي، پر سلڇڻي به. ڏاڍي
۽ سباجهي سباءَ واري. پر انهيءَ سڀ هوندي به
„ ڇڱو، جڏ انهيءَ ڳالهه کي. تون مولڪان جا
تو گهرين؟؟”

چوندي چوندي امر مات تي ويو. ڇوڪرين
اچي ٻنهي کي نمسڪار ڪيو. ديويندر مشڪندي
کي چيو- اچو ڀينر! اندر هلو. بنان وات مٺي
ٿي هليون ويندي ون ته اميءَ کي ارمان ٿيندو.
سڀ ڇوڪريون کلنديون ڳائنديون گهر ۾ ڪه
ويون. فقط چارو ئي پنيان رهجي ويئي. من ڳ
هيٺ ڪري چيو- دادا ديويندر! امي توهانکي سا
ٿ. ديويندر جهٽ جواب ڏنو- اسين ٻه نه ڪيس ۾ ٽا
ڪرڻ ويندا سين. امر ۽ هل ته هلون.
امر منهن بنائي چيو- وڃڻ کان اڳ وقت ملندو ته ڇ
”گهڻو ئي وقت ملندو، تون اچي.“
ٻنهي وڃي ڏٺو ته ان پڪل پريل گهر جي آڳنڌ ۾
غريب وڌوا اڪيلي ئي ٻه آسڻ وڇائي پنهنجي ڀيندي
ڪاله ڪاڏي پيتي جو سامان سنڀاهي ويٺي آهي.
چالدي ڪٽيل هٿي. امر ۽ ديويندر کي ايندو ڏسـ
يءَ جي اندر جو آلدو اميدن کي ٻه اوراڻهي و
وا خبر نه آهي ڇا ڇا ٿي چوڻ چاهيو، پر ديويند
لڪڙ ڪري پورو ڪيپي نه سگهي.
ٻنهي ڪيس پرڻام ڪري موڪلايو. ڏسڻ جي سينا
ئيءَ ۾ گوڙ جو پيپرو روشن ٿي رهيو هو. گوڙ
۽ جوان ان وقت ٻه ڏاڍي آلند مان اچلون ڏيندا،
۽ ڪلين ۾ ڳائيندا وڄائيندا، مٽي مائٽن سان ملڻا
کي پرڻام ڪري، سندن آسيس وٺڻ لاءِ ڦري

دوست ڪان سواءِ ڪيئن ملهائي؟

بوجا جا ڪيترائي ڏينهن ڏاڍي مزي سان گذري ويا. امر جيتوڻيڪ پنهنجي گهر جي بوجا السو جي پيٽ بر هن غريب گهر جي السو بر گهٽبون ئي گهٽتايون ڏٺيون، ته به انهن محسوس ڪيائين ته اهي اجايو آڏمبر هو، بر هم هتي بولو برپاءِ پري بوجاءِ شردا پري شيوا.

دسهڙي واسه ديو مورتيءَ جي جل برواهه ڪرڻ بعد، گهر گهر بر خوشيون ملهايون پئي ويون. ديوينڊر امر جي گلي بر هانهن وجهي چيو- ”هن لون سچ پچ اچ ويندين؟“

”ها، مان اچ ويندس. جيتوڻيڪ بابي کي موڪل لاءِ لکي چڪو آهيان، ته بہ بوجا جي ڏينهن مولڪي ته ايندو ڏسي سندس دل ضرور لنديي ليندي.“

”ءَ لون خود به اچا لنديو نادان آهين جنهن ڪري لنهنجو من به وياڪل ئي رهيو آهي، انهن ته؟“

”انهن به برابر آهي. واهه، جوڪري ته ڏاڍي سندر آهي. هيءَ ڪنهنجي جوڪري آهي ديويندر؟“

ديويندر اک کڻي ڏٺو ته برسان ئي جوڪرين جي هڪ جانگ لنگهي رهي هئي. ديويدر سمجهي ويو ته ان مان لريءَ ساڙهيءَ واري بينگريءَ ئي امر جو ڌيان چڪيو آهي، ڪلبندي چيائين- ”چڱو، لون ئي سلي پڌاءِ ته اها ڪير آهي؟“

”پاليان لو له هن کي ڪٿي ڏٺو ضرور آهي- ها هاڻي ياد آيو. اشائي آهي ته، جا لن ڏينهن بيمار هئي.“

تي. ڏيءُ کي چيائين- چارو! اٿي امر کي نمسڪار ڪر.

چاروءَ وهاڻي تي ئي ڪنڌ نوائي نمسڪار ڪيو. اه ڪلندي سندس مٿي تي هٿ ڦيريو.

امر ڪلڪتي هليو ويو. وري اهوئي ڪاليج وڃڻ اهيئي پروفيسرن جا ليڪچر ٻڌڻ. اهيئي سڀائون سوسائٽيون. سنيما ناٽڪ ڏسڻ جو ڪم به با دستو جاري ٿي ويو. ڳوٺ ۾ وڃي جا ٻه چار ڏينهن موڙ ماٺي هئائين، اها شهر جي شور ۽ شولق اڳيان، ڏل جي ڪنهن ڪنڊ پاسي وڃي لڪي. هو جلدئي سڀ وساري ويٺو.

امر جو پيءُ هرناٿ بابو، ماڻڪ گنج جو هڪ بيٺل زميندار هو. ڪيس عاليشان محل ۽ نه گهوڙي گاڏي هئي. غريب ڳوٺاڻا سندس ناني ڪان ئي ڪنبندا هئا. پر گهر ۾ هو بلڪل ٻاجهارو ڏسبو هو. پنهنجي ٻي ماءُ پٽ لاءِ نه ماءُ ۽ پيءُ ٻئي هو. سندس سڀ آنگل آرا رکندو هو. پنهنجي پٽ جو مشڪندڙ منهن ڏسي پيو مشڪندو هو، پٽ کي ڪڏهين به ماءُ جي لڪا پوڻ نه ڏنائين.

پوڄا جا ڏينهن هئا. امرناٿ گهر وڃڻ جون تياريون ڪري رهيو هو. اوچتو ئي اوچتو هڪ ڏينهن سندس دوست ديويندر اچي ڪلڪتي ۾ لٿو. هو امر کي گهلي پنهنجي گهر وٺي ويو. هن جي ماءُ پاس پاسي هئي ته جڏهن ديويندر ڊاڪٽري پاس ڪندو، تڏهن درگا آنسو پيڪي سان ملهائينديس. اڄ سندس سالن جي سڪا ٺاپ پيئي هئي. اهڙو انسو ديويندر پنهنجي ياءُ جهڙي

اٿيئي. هل لون ته مون سان گڏجي هل، ته ٻئي جيئن
ڏسي ٿا اچون. هن ۾ ايتري وصيعت ڪانهي جو
ڪنهن ٻئي ڊاڪٽر کي سڏائي سگهجي."

امر ڏاڍي خوشيءَ سان ٽپ ڏئي اٿي کڙو ٿيو.
اها سندر ڇوڪري! ڪيڏي نه لاثاني سونهن! هڪ ٽنل
ٽنل ڪنيا ۾، هيٺ پٽ ۾ پيل ميري بستري تي،
بخار جي جوش کان ٻرندڙ گلابي چهرو ڏيکاري ڏيئي
رهيو هو. ٻڍي ماءُ سندس سيرانديءَ کان ويٺي، ملول
منهن سان سندس مٿي تي هٿ ڦيري رهي هئي. ٻنهي
دوستن گڏجي بيمار کي جهڳيءَ طرح لياسيو. ڇوڪري
بخار کان بي سرت ٿي پيئي هئي. دوا ڏيئي، ٻڍيءَ
کي سڀ ڪجهه سمجهائي ٻئي دوست ٻاهر نڪتا.

ٻئي ڏينهن امر سويلي ڪلڪتي وڃڻ وارو هو، پر
نه وڃي سگهيو. وڃي به ڪيئن؟ هڪ ڇوڪريءَ جي
حياتيءَ جي نازڪ جوابداريءَ ۾ هن نه پاڻکي ٻاڳي پاتي
ٿي پاتيو. هو وقتي محسوس ڪندو هو ته ديويندر ٻالو
ڪري ڪيس ترسائي رهيو آهي. وقتي خيال ايندو هوس
ته شايد هو سچ پچ اڪيلو بيمار جي سنڀال نه ڪري
سگهي. خير ڪيئن به، امر جو وڃڻ نه ٿيو. ٻنهي جي
لاڳيتي ڪوشش ۽ ڪمال هٺي وڃي هند ڪيو. ستن
ڏينهن اندر ڇوڪريءَ جو تپ ٽٽي ويو. ٻنهي مٿان
ڏوا جي اٿ مٿي آسيس اُلٽي پيئي. ٻڍيءَ ماءُ جڏهن
ته امر نه سدن تي نيات جو آهي تڏهن ڏاڍي خوش

ٿي. ڏيءَ کي چيائين- چارو! اٿي امر کي نمسڪار ڪ
چاروءَ وهاڻي تي ٿي ڪنڌ نوائي نمسڪار ڪيو.
ڪلندي سندس مٿي تي هٿ ڦيريو.
امر ڪلڪتي هليو ويو. وري اهوئي ڪاليج و
اهيئي پروفيسرن جا ليڪچر ٻڌڻ. اهيئي سڀائون
سوسائٽيون. سئنيما ناٽڪ ڏسڻ جو ڪم به با دستو
جاري ٿي ويو. ڳوٺ ۾ وڃي جا ٻه چار ڏينهن مو
اٺي هٽائين، اها شهر جي شور ۽ شوق اڳيان، دل جي
ڪنهن ڪنڊ پاسي وڃي لڪي. هو جلدئي سڀ وساري وينو.
امر جو پيءُ هرنات بابو، ماڻڪ گنج جو هڪ بينل
زميندار هو. ڪيس عاليشان محل ۽ ٻه گهوڙي گاڏي هئي.
غريب ڳوناٺا سندس نالي کان ٿي ڪنبندا هئا. پر گهر ۾
هو بلڪل ٻاجهارو ڏسبو هو. پنهنجي ٻي ماءُ پٽ لاءِ
ڻ ماءُ ۽ ٻيءُ ٻئي هو. سندس سڀ آنگل آرا رکندو
نو. پنهنجي پٽ جو مشڪندڙ منهن ڏسي پيو مشڪندو
ڙ؛ پٽ کي ڪڏهين به ماءُ جي لڪا پوڻ نه ڏنائين.
پوچا جا ڏينهن هئا. امر نات گهر وڃڻ جون تياريو
ري رهيو هو. اوچتو ئي اوچتو هڪ ڏينهن سندس
ست ديويندر اچي ڪلڪتي ۾ لٿو. هو امر کي
پنهنجي گهر وٺي ويو. هن جي ماءُ باس باسي هئي
ڏهن ديويندر ڊاڪٽري پاس ڪندو، تڏهن درگا
پيڪي سان ملهائينديس. اڄ سندس سالن جي سڪا
پيئي هئي. اهڙو اتسو ديويندر پنهنجي ياءُ جهڙي

هل اون ۽ مون سان گڏجي هل، ۽ ٻئي جهه
ٿا اچوس. هنن ۾ ايتري وصيعت ڪالهي ۽
ن پئي ڏاڪٽر کي سڏائي سکهن."
امر ڏاڏوي خوشيءَ مان ٽپ ڏيئي آئي ڪرو ٿو،
سندر جوڪري! ڪهڙي ۽ لاثاني سوالهن! هڪ ٿلل
ل ڪنا ۾ ـــ، هبب پٽ ۾ بل مرڪ بستري لي،
خار جي جوش کان ترلدڙ گلابي چهرو ڏيکاري ڏيئي
رهيو هو. پيڊي ماءُ سندس سوانديءَ کان وٺي، ملول
منهن سان سندس متي لي هٿ ڦيري رهي هئي. پنهي
دوستن. گڏجي بيمار کي ٻچيءَ طرح لباسو. جوڪري
بخار کان بي سرت تي پيئي هئي. دوا ڏيئي، پيڊيءَ
کي سب ڪجهه سمجهائي ٻئي دوست باهر لڪتا.
ٻئي ڏينهن امر سويلئي ڪلڪتي وڃڻ وارو هو ۾
۽ وڃي سکهيو. وڃي به ڪيئن؟ هڪ چوڪريءَ جي
خياليءَ جي نازڪ جوانداريءَ ۾ هن به پالڪي پاڳي پائي
تي پاليو. هووقتي محسوس ڪندو هو ۽ ديويندر ٻال
ڪري ڪيس لوساني رهسو آهي. وقتي حبال ايندو هو
۽ شايد هو سچ بچ اڪيلو بيمار جي سيال لٽو ڪر
امر حو وڃڻ نه ٿيو. بنهي
سگهيو. عمر ڪٽڻ نه، … هند ڪبو.
آئيتي ڪوشش ۽ ڪنالن هٽي وڃي … لپ اٿي ويو. پنهي
[illegible] اندر چوڪريءَ آسپس الٽي پيٽي. پيڊيءَ ماءُ
وڌيڪ آڻ مٽي … ساڻ حو آهي ٿلهن ڏاڏوي
… ٿي

اڪثر اسان جي گهر ايندي ويندي آهي.

”چڱو، هل ته جلدي گهر هلون. بنان چانهه پ
جي ته مون کان ڪجهه اجهي ئي ڪين ٿو.“

هيڏانهن هوڏانهن ور وڪڙ ڪندا ٻئي ڳوٺ جي ه
ٻه ماڙ جاءِ ۾ لنگهي ويا. ديويندر ڪاهي مان بغل ٿيلهي
لاهي، اسٽو جلائي چانهه لاءِ پاڻي ڪوسو ڪرڻ رکيو
هيڏانهن امر ڪٽ تي ٽنگون ٽيڙي پنهنجي سستي مٽا
لڳو. اوچتو امر چيو- ديويندر! يار، مان ته سيا
هليو ويندو سانءِ. نه ته بابو ڏاڍو ناراض ٿيندو.

ديويندر هڇت سان چيو- ناراض ڇو ٿيندو. ا
ڏينهن ٻه ته رهه. خبر ناهي وري الائي ڪڏهن مڪاميل
ٿئي. جڏهين تون سهي سنيري هت اچين، يا مان اٿي
اچان. ٻر منهنجو ته هينئر ڪلڪتي ۾ اچڻ ئي اوکو آهي
ان بعد پنهي مزي سان چانهه پيتي. ٻئي ڏينهن ٽپهريءَ
جو امر ڏٺو ته ديويندر دوائن جي ٻنڪ ڪٽي گهبرائجي
گهر مان نڪتو. ڏسنديئي امر ڪائنس پڇيو- دوست، ڪيڏانهن؟

” هڪ ماڙيسرڻ وٽ. هن جي ڌيءَ کي سخت بخار
ٿي پيو آهي.“

”دوا ڏيئي اچين ٿو نه؟“

”ها، مان جلدي موٽندس، ٻر يار، مون جهڙن
ڊاڪٽرن کي غريبن کانسواءِ پيو پڇندو ڪير؟ ڇوڪريءَ
کي مدي جي تپ جا آثار پيا پسجن. ٻر هان امر، تو
ٻه ته ڪالهه انهيءَ ڇوڪريءَ کي ڏٺو نه؟ اهائي ڇوڪري

اري نہ سگهيس! هيترا ڀڪي مار يا اٿئون، نہ ته ......“
”سو ڇا ٿي پيو، نہ ڇا ٿيو؟ هو ڇاهو ڪبڏو نہ وڏو
” اينرا مارياسين آهي. شڪار لئي
! پر امر، ڏوهہ سراسر لنهنجو ئي
ڪتين نہ پوءِ ديا وري ڇاهي؟“
”آهہ“ جئي امر ڪجهہ چوڻ لي هو نہ اوچتو سندس
ٽر پر واري اڳڻ ۾ وجي پئي. هو هنڪي سهي رهيو،
مر ڪي اوچتو روڪجندو ڏسي، ديويندر جي لٽر ،
اوڏانهن ڊوڙي ويئي.
گهر جي لنڊڙي آڳڻ ۾ اب جي وڻ هيٺان وها
هڪ ڇوڪري پهچي مهن راند رمي رهي هئي.
هڪڙي هيڪ وڏوا سندس پنبان لبي جئي رهي
هئي- ”ڏيءُ، اهو ڇا؟ هبڏي ساري ٽي آهين نہ ته
مٽيءَ ۾ ويني راند ڪرين؟ ڏس نہ سڀ وار ڏوڙ ۾
يري ڇڏيا اٿئي.“ چوندي هن ڇوڪريءَ جي پٺيءَ ٻاسي
پيل ڇڙيل وار ڪٺي ڪبس ڏيکاريا. ڇوڪريءَ مشڪي
ماءُ جي منهن ۾ نهار يو. کهڙو نہ سندر، سڊول ۽ مرح
مکڙو هو! حڄ پراڻن ٻکن ۾ پدمڻيءَ پرويش ڪمر هو
اجڙيل اڱڻ ۾ گلاب ٽڙيو هو!
ديويندر امر ڏانهن ليار يندي چيو- ڪيئن دوسـ
اينري ڏ يان سان ڇا ڏسي رهيو آهين؟ امر منهن ورا
مرڪندي جواب ڏنو- جيڪي لون ڏسي رهيو آهين
لاءِ نہ اها ڪا لئين ڳالهہ نہ آهي. ؛
” معهنجي

(١)

ٻڪن ۾ پـدمٽي

سياري جا ڏينهن هئا، ٻنپهرن جو وقت. پاري ساڙيءَ وڻ پنهنجون ميون ۽ گلن کان خالي شاخون ڦهلائي بيٺا هئا. آسمان بلڪل اوجل هو. ڳوٺ جي ڇايادار پيچري جي ٻنهي پاسي بيٺل گهاٽن وڻن جي وٿين مان ڇڻي ايندڙ سج جا تيز ڪرڻا، برٿويءَ تي پئجي اٽين ڏيکاري ڏيئي رهيا هئا، جئين ڪنهن بيمار جي منهن تي مشڪراهٽ. بانس واڙيءَ ۾ ويٺل پنبوڪ لڳاتار پنهنجا سوز ڀريا سر آلاپي رهيا هئا.

چوطرف گهاٽي جهنگ سان گهيريل ڳوٺ، بلڪل سنسان پئي لڳو. رستي جي ڪناري غريب گرهستي گهرن جي ننڍن ورانڊن ۾ پالتو ڪتا ڏاڍي آرام سان ليٽيا پيا ئا. هڪ پراڻي ڇپر جي لام ۾ لٽڪندڙ پڃري ۾ ويٺل ٽنا پڻ ڦڙڪائي رهي هئي. اهڙي وقت گهاٽي جهنگ ان لڪري، ٻه شڪاري ڳوٺ جو پيچرو پار ڪندا ٽي ا. سندن ڪلهن تي بندوقون ۽ هٿن ۾ مئل پکي هئا. ڪڙي شڪاريءَ ٻئي کي چيو- چو ديويندر! تون اڄا ٻين اداس پيو ڏسجين؟

ٻئي خفي ٿيندي چيو- امر! ڇا اها گهٽ ارمان ، ڳالهه آهي، جڏ مان انهيءَ جهنڊ مان، ڪنهن کي

نباڳ

شريمتي نروپما ديويءَ جي
”ناري جيون“
تان ورتل

پارومل ڀمنداس ڪيولراماڻي

ڇپائيندڙ
رتن ساهتيه منڊل
ڪراچي.

ڦهريون پهرو ١٥٠٠] ١٩٤٠ع [قيمت هڪ روپيو